

Cyngor Bwrdeistref Sirol Blaenau Gwent

Cynllun Strategol Cymraeg Mewn Addysg

Cyfnod y Cynllun hwn:
Medi 2022 – Medi 2032

Cymunedau **Dysgu** Cynaliadwy
Sustainable Communities for Learning

CYNLLUN STRATEGOL CYMRAEG MEWN ADDYSG

Enw'r Awdurdod Lleol

Cyngor Bwrdeistref Sirol Blaenau Gwent

Cyfnod y Cynllun hwn

Medi 2022 – Medi 2032

Gwnaed y Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg hwn dan Adran 84 *Deddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013* ac mae'r cynnwys yn cydymffurfio gyda *Rheoliadau Cynlluniau Strategol Cymraeg mewn Addysg (Cymru) 2019¹⁻²*. Yr ydym wedi rhoi sylw dyledus i'r canllawiau statudol a gyhoeddwyd gan Weinidogion Cymru wrth osod ein targedau.

Llofnod: ..... Dyddiad: .....

(Dylai'r Cynllun hwn gael ei lofnodi gan Brif Swyddog Gweithredol eich awdurdod lleol)

¹ [Rheoliadau Cynlluniau Strategol Cymraeg mewn Addysg \(Cymru\) 2019](#)

² [Rheoliadau Cynlluniau Strategol Cymraeg mewn Addysg \(Diwygiad\) \(Coronafeirws\) 2020](#)

Cynllun 10-mllynedd Cymraeg mewn Addysg Blaenau Gwent 2022 - 2032

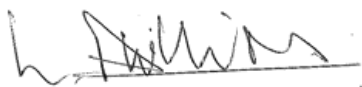
Rhagair

Cyfarwyddwr Corfforaethol Addysg

Mae Blaenau Gwent yn ardal awdurdod lleol cymharol fach, ond un sydd ag uchelgais fawr ar gyfer ein hysgolion a'n dysgwyr. Rydym yn benderfynol i chwarae ein rhan i sicrhau fod Cymru yn genedl ddwyieithog gydag uchelgais glir i gynyddu'r defnydd o'r Gymraeg ar draws y Fwrdeistref Sirol. Rydym yn llwyr gefnogi ac ymroddedig i Cymraeg 2050: miliwn o siaradwyr Cymraeg, strategaeth genedlaethol Llywodraeth Cymru. Bu addysg Gymraeg yn tyfu yn y Fwrdeistref Sirol mewn blynyddoedd diweddar. Bu gan y twf hwn ran allweddol wrth gynyddu'r nifer o bobl sy'n defnyddio'r Gymraeg yn gyson yn ein Bwrdeistref Sirol. Nod strategol Blaenau Gwent a gaiff ei hyrwyddo yn ein Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg yw sicrhau:

'Cymuned Blaenau Gwent sy'n cofleidio'r Gymraeg a'i diwylliant yn hyderus a gyda balchder'.

Un o'r elfennau allweddol wrth sicrhau y caiff ein nod strategol ar gyfer y Gymraeg ei chyflawni'n llwyddiannus yw gwireddu Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg newydd ac uchelgeisiol ar gyfer 2022-32. Edrychaf ymlaen at weithio gyda'n holl bartneriaid yng ngwir ysbryd cydweithredu i gyflawni blaenoriaethau a dyheadau'r Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg dros y blynyddoedd i ddod.

Lynn Phillips

Cyfarwyddwr Corfforaethol Addysg

Cyngor Bwrdeistref Sirol Blaenau Gwent

Trosolwg o'r Ymgynghoriad

Mae Cyngor Blaenau Gwent wedi datblygu drafft Gynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg, sydd i redeg am gyfnod o 10-mlynedd o fis Medi 2022 tan fis Medi 2032. Mae'r cynllun dilynol yn cynnwys trosolwg o lle'r ydym arni yn awr, lle bwriadwn fod mewn 5 mlynedd a lle bwriadwn fod erbyn 2032, ynghyd â sut y bwriadwn gyrraedd yno.

Byddwn yn ymgynghori gyda rhanddeiliaid allweddol er mwyn sicrhau fod ein cynllun yn addas i'r diben ac yn adlewyrchu anghenion ein teuluoedd, staff a phartneriaid.

Mae'r ymgynghoriad hwn yn gyfle i chi roi eich barn a'ch sylwadau ar y drafft Gynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg. Caiff pob ymateb eu hystyried ynghyd â'r goblygiadau cysylltiedig – yn cynnwys unrhyw newidiadau i'r cynllun sy'n dilyn o'r ymgynghoriad. Byddwn wedyn yn mynd ati i gynhyrchu fersiwn terfynol i'w gymeradwyo gan Bwyllgor Gweithrediaeth y Cyngor, cyn ei gyflwyno i Weinidogion Llywodraeth Cymru ar gyfer eu hystyriaeth a'u cymeradwyaeth. Unwaith y'i cytunwyd, daw'r cynllun i rym o fis Medi 2022.

Bydd y cyfnod ymgynghori yn dechrau ddydd Gwener 5 Tachwedd 2021, gan ddod i ben ddydd Llun 3 Ionawr 2022 am 12pm.

Cefndir a Chyd-destun

Mae Adran 84 Deddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013 yn ei gwneud yn ofynnol i bob Cyngor baratoi Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg. Diben y Cynllun hwn yw gosod dull gweithredu a chyfeiriad strategol y Cyngor, yng nghyswllt datblygu a chyflwyno addysg Gymraeg. Datblygwyd y cynllun dilynol yn unol â'r canllawiau statudol a gyhoeddwyd dan adran 87 (5) *Deddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion Cymru 2013*.

Datblygu Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg Blaenau Gwent

Cafodd datblygiad Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg Cyngor Blaenau Gwent ei gydlynu gan y Gyfarwyddiaeth Addysg, gan weithio mewn partneriaeth gyda Fforwm Addysg Gymraeg Blaenau Gwent, ynghyd â phartneriaid eraill perthnasol. Diben hyn fu canfod y sefyllfa bresennol, tra hefyd yn llywio cynlluniau a thargedau am y 10 mlynedd nesaf. Mae'r cynllun yn rhoi manylion y dull gweithredu strategol lleol, ynghyd â dyheadau'r Cyngor am addysg Gymraeg rhwng 2022 a 2032.

Cynhaliwyd trafodaethau hefyd gyda chydweithwyr yn gyfrifol am eu Cynlluniau Strategol Cymraeg mewn Addysg mewn awdurdodau cyfagos, yn cynnwys: Cyngor Bwrdeistref Sirol Caerffili, Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful, Cyngor Sir Fynwy, Cyngor Dinas Casnewydd a Chyngor Bwrdeistref Sirol Torfaen. Anelwn barhau i gysylltu a gweithio'n agos gydag awdurdodau cyfagos, i sicrhau ein bod fel Cynghorau yn cydweithio er mwyn parhau i ymwreiddio a chryfhau ein dull gweithredu at gyflwyno addysg Gymraeg ledled y rhanbarth.

Cyd-destun Strategol Cenedlaethol

Mae'r Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg yn hollol gydnaws â strategaethau a pholisïau dilynol Llywodraeth Cymru a bydd yn hwyluso eu cyflawni yn effeithlon:

Mae **Cymraeg 2050: Miliwn o Siaradwyr Cymraeg (2017)**, yn nodi gweledigaeth hirdymor Llywodraeth Cymru ar gyfer y Gymraeg. Mae Llywodraeth Cymru yn anelu i gynyddu nifer y siaradwyr Cymraeg i 1 filiwn erbyn 2050, a hefyd gynyddu'r defnydd o'r Gymraeg a chreu amodau ffafriol, yn cynnwys seilwaith a chyd-destun, i gefnogi'r twf hwn. Bydd gan y sector Addysg rôl hollbwysig wrth hwyluso Cymraeg 2050, drwy broses gynllunio strategol Cymraeg mewn Addysg sy'n anelu i gynyddu nifer y dysgwyr sydd â'r cyfle i ddatblygu sgiliau yn y Gymraeg yn yr ysgol a hefyd fel rhan o'u bywyd bob dydd. Yn ychwanegol, bydd Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg pob Cyngor yn cyfrannu at newid y ffordd y caiff y Gymraeg ei haddysgu, yn ei dro yn anelu i gynyddu gwella caffael a defnydd iaith, a thrwy weithio gyda phartneriaid allweddol i gynyddu'r gweithlu addysgu, yn nhermau'r rhai a all addysgu drwy gyfrwng y Gymraeg, ynghyd â'r rhai sy'n addysgu'r Gymraeg fel pwnc.

Bydd pob Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg hefyd yn cyfrannu at weithredu **Cynllun Gweithredu 2017-21 Cymraeg mewn Addysg** sy'n gosod y cyfeiriad ar gyfer addysg Gymraeg.

Mae **Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015** yn rhoi manylion saith nod llesiant y mae'n rhaid i gyrff cyhoeddus weithio atynt yn cynnwys '*Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu*'. Bydd Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg Blaenau Gwent, drwy ei weledigaeth, nodau a thargedau, yn anelu i hwyluso datblygiadau yn y Gymraeg a datblygiadau diwylliannol yn unol â'r nod hon, ac yn ei dro wella llesiant disgyblion, staff a chymunedau.

Ffyniant i Bawb: y strategaeth genedlaethol a rhaglen lywodraethu Symud Cymru Ymlaen 2016-2021 sydd ag un o'r nodau llesiant o '*Datblygu cymunedau, diwylliant ac iaith sy'n gydnerth*'. Mae'r Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg yn anelu i greu system addysg Gymraeg addas a chynaliadwy i gefnogi gweithredu'r nod hon mewn ffordd effeithlon.

Mae **Addysg yng Nghymru: Cenhadaeth ein Cenedl, Cynllun Gweithredu (2017-21)** yn rhoi manylion cynlluniau ar gyfer y system addysg yng Nghymru, i sicrhau y caiff y cwricwlwm newydd ei weithredu'n effeithlon. Mae hyn yn cynnwys dymuniad i ddysgwyr ddod yn gynyddol ddwyieithog, hybu a gweld twf mewn addysg Gymraeg, ynghyd â defnydd o'r Gymraeg gan y gweithlu a datblygu sgiliau, tra hefyd yn cyfrannu at recriwtio a chadw staff yn effeithlon. Mae cysylltiad annatod rhwng agweddau allweddol y cynllun gweithredu hwn sy'n ymwneud â dwyieithrwydd â phob un o'r 7 o'r meysydd deilliant o fewn Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg Blaenau Gwent. Mae'r Cynllun hwn yn anelu i:

- Wella a chynyddu mynediad i a'r galw am addysg Gymraeg
- Sicrhau safonau uchel yn nhermau safonau a darpariaeth addysg
- Datblygu a chreu cyfleoedd ar defnydd anffurfiol yn ogystal â ffurfiol o'r Gymraeg
- Sicrhau datblygu a chynaliadwyedd y gweithlu

Lleol

Mae'r Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg yn hollol gydnaws gyda gweledigaeth y Cyngor ar gyfer addysg, sef:

"Sicrhau cyflawniad a llesiant rhagorol drwy system partneriaeth, dan arweiniad ysgolion, hunan-wella ysgol i ysgol"

Mae'r Cynllun yn allweddol i sicrhau y caiff y weledigaeth ar gyfer addysg ei chyflawni'n llwyddiannus, gan ei fod yn sefydlu fframwaith ar gyfer cyflawni'r dyheadau hyn, mewn partneriaeth gyda'r Fforwm Cymraeg mewn Addysg ac ysgolion lleol.

Mae addysg yn allweddol i gyflawni'r weledigaeth a'r deilliannau a sefydlwyd o fewn Cynllun Corfforaethol Cyngor Blaenau Gwent 2020/22 yn cynnwys: 'Treftadaeth falch, cymunedau cryf a dyfodol disgleiriach'. Mae mynediad i addysg Gymraeg ansawdd uchel, datblygu'r iaith, diwylliant, darpariaeth a gweithlu i gyd yn rhan hanfodol o'r Cynllun hwn.

Mae addysg hefyd yn cyfrannu'n sylweddol at Gynllun Llesiant 2018-23 Blaenau Gwent, a chyflawni'r amcanion cysylltiedig. Mae gan y Cyngor ddyletswydd i hyrwyddo a hwyluso'r defnydd o'r Gymraeg wrth weithio at y nodau llesiant.

Bydd Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg Blaenau Gwent yn llywio'r prosesau adolygu a datblygu sy'n gysylltiedig gyda Strategaeth Blaenau Gwent ar Hyrwyddo'r Gymraeg, yr ymgynghorir arni a'i chyhoeddi cyn mis Mawrth 2022.

Ein gweledigaeth ddeng mlynedd ar gyfer cynyddu a gwella cynllunio darpariaeth addysg Gymraeg yn ein hardal

Gweledigaeth Cyngor Blaenau Gwent ar gyfer Addysg Gymraeg:

'Adeiladu ar y cynnydd cryf a wnaed hyd yma drwy greu system addysg gynaliadwy sy'n cynyddu'r ddarpariaeth, y galw a'r defnydd o'r Gymraeg; creu dinasyddion medrus ac wedi eu grymuso sy'n falch i fyw a gweithio o fewn a hefyd tu allan i Gymru.'

Nod strategol hynny fydd creu:

Cymuned sy'n cofleidio'r iaith Gymraeg a'i diwylliant yn hyderus a gyda balchder.

Byddwn yn anelu i gyflawni ein gweledigaeth drwy hyrwyddo, datblygu a chyfoethogi darpariaeth a gwasanaethau Cymraeg. Gwnawn hynny drwy gydweithio'n agos gyda'r Fforwm Addysg Gymraeg, ynghyd â phartneriaid strategol allweddol eraill yn cynnwys Llywodraeth Cymru ac awdurdodau lleol eraill.

Mae ein hamcanion yn cynnwys:

- Codi proffil addysg Gymraeg ynghyd â manteision bod yn ddwyieithog
- Creu sefydliadau dysgu ansawdd uchel ffyniannus sy'n cefnogi ymgysylltu effeithlon rhwng disgyblion, staff, y gymuned a phartneriaid
- Cefnogi integreiddio gwasanaethau a chreu profiad cynnwys trochi ar gyfer dysgwyr
- Sicrhau gwella gwaith rhwng ysgolion a phartneriaeth, gan hwyluso defnydd a datblygiad ehangach o'r Gymraeg
- Creu gweithlu medrus a chynaliadwy, sy'n ymroddedig i ddatblygiad proffesiynol parhaus
- Sicrhau amgylcheddau addysgu a dysgu cynhwysol a chyfleoedd i bob dysgwr

- Gwella cyfleoedd dilyniant drwy adolygu a gweithredu cwricwlwm sydd wedi ei alinio'n gadarn i addysg bellach ac addysg uwch.

Mae cyflawniadau allweddol yn ystod Cynllun 2017-20 yn cynnwys:

- Mae nifer y disgyblion ar y gofrestr, ynghyd â'r rhai sy'n gwneud cais am le yn Ysgol Gymraeg Bro Helyg yn parhau i gynyddu, gyda thueddiad cadarnhaol dros y 3 blynedd ddiwethaf yng nghyswllt niferoedd meithrin a dosbarth derbyn. Mae'r Cyngor wedi ymrwmo i ddarparu cludiant am ddim rhwng y cartref a'r ysgol ar gyfer disgyblion meithrin sy'n mynd i Ysgol Gymraeg Bro Helyg, er mwyn cefnogi gwell mynediad i addysg Gymraeg.
- Mae safonau wedi gwella yn Ysgol Gymraeg Bro Helyg, a chafodd hynny ddylanwad cadarnhaol ar y galw a'r ddarpariaeth.
- Mae cyfraddau pontio rhwng addysg gynradd ac uwchradd Gymraeg yn parhau'n uchel gyda 100% o ddisgyblion yn trosglwyddo i Ysgol Gyfun Gwynllyw.
- Sicrhodd Cyngor Blaenau Gwent gyllid cyfalaf drwy Raglen Band B Cymunedau Dysgu Cynaliadwy i ailfodelu amgylcheddau addysgu mewnol ac allanol yn Ysgol Gymraeg Bro Helyg, gan yn ei dro wella darpariaeth.
- Mae Cyngor Blaenau Gwent wedi datblygu cynllun marchnata a chyfathrebu cryf, sy'n targedu ac yn hyrwyddo manteision bod yn ddwyieithog, gan gydweithio gyda phartneriaid ledled y rhanbarth i wneud hynny; tra hefyd yn sefydlu dulliau effeithlon o ymgysylltu ac ymgynghori gyda rhanddeiliaid, er mwyn llywio blaenoriaethau strategol allweddol.
- Mae Blaenau Gwent wedi bod yn llwyddiannus wrth gydlynu is-grŵp Consortia De Ddwyrain Cymru (SEWC) ar gynllunio lleoedd a galw rhanbarthol dros y 2 flynedd ddiwethaf. Mae hyn wedi arwain at weithio partneriaeth effeithlon a chydlynu rhwng awdurdodau cyfagos, sy'n parhau i ddysgu gan ei gilydd tra'n ymchwilio cyfleoedd ar gyfer datblygiadau rhanbarthol o fudd i bawb.
- Mae cynrychiolaeth, presenoldeb ac amllder cyfarfodydd y Fforwm Addysg Gymraeg wedi cynyddu, gyda phartneriaid wedi ymrwmo'n gadarn i effeithlonrwydd Fforwm Blaenau Gwent a gan gydnabod hynny.
- Sicrhodd y Cyngor gyllid o Grant Cyfalaf Cyfrwng Cymraeg Llywodraeth Cymru i ddatblygu a gweithredu Ysgol Gynradd Gymraeg egin newydd gyda 210 lle yn Nhredgar/Cwm Sirhywi, lle bwriedir gweithredu drwy fodel twf egin o hydref 2023. Yn ychwanegol, mae'r Cyngor wedi sicrhau cyllid drwy'r Grant Cyfalaf Gofal Plant i ddarparu dau safle gofal plant cyfrwng Cymraeg ychwanegol, gan gefnogi twf darpariaeth gynradd.

Mae Llywodraeth Cymru wedi sefydlu targedau ar gyfer cynghorau er mwyn cyflawni eu gweledigaeth ar gyfer miliwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050. Mae'r targedau yn seiliedig ar ddata Cyfrifiad Ysgol Blynyddol Lefel Disgybl (CYBLD), yn gysylltiedig â'r ganran o gohort Blwyddyn 1 a gaiff eu haddysgu drwy gyfrwng y Gymraeg. Er mwyn

cyfrannu at gyflawni'r weledigaeth, mae angen i Blaenau Gwent sicrhau fod o leiaf 10% o'r cohort Blwyddyn 1 yn cael eu haddysgu drwy gyfrwng y Gymraeg erbyn 2032.

Ffigur 1: Data Llinell Sylfaen/Sefyllfa Bresennol

CYBLD (2019/20)	Cohort Blwyddyn 1	Llinell Sylfaen Cyfrwng Cymraeg Blwyddyn 1 2021
Nifer disgyblion Blwyddyn 1	728	29 (4%)

Er mwyn sicrhau ein bod yn cyflawni'r weledigaeth ac amcanion a nodir uchod, mae Cyngor Bwrdeistref Sirol Blaenau Gwent yn ymroddedig i weithio tuag at darged uchelgeisiol Llywodraeth Cymru, i gynyddu cohort Blwyddyn 1 a addysgir drwy gyfrwng y Gymraeg i 75 o ddisgyblion. O gymharu gyda data llinell sylfaen 2019/20 a ddefnyddir gan Lywodraeth Cymru, byddai hyn yn gyfartal â 10% (cynnydd o 6 pwynt canran) yng nghyfanswm y cohort Blwyddyn 1 a addysgir drwy gyfrwng y Gymraeg erbyn 2032. Bydd y Cyngor yn asesu dichonoldeb cyflawni terfyn uchaf targed Llywodraeth Cymru o 105 o ddisgyblion Blwyddyn 1 erbyn 2032. Caiff y cynllun ei adolygu yn unol â hynny pan gwblheir yr astudiaeth ddichonoldeb. Fodd bynnag, mae'r Cyngor yn ymroddedig i a bydd yn cydlynu continwmm effeithlon o ddysgu drwy sicrhau mwy o ofal plant a darpariaeth gynradd, uwchradd ac ôl 16 cyfrwng Cymraeg drwy weithio gyda phartneriaid allweddol i wneud hynny.

Cyflawnir hyn drwy:

- Cryfhau'r Fforwm Addysg Gymraeg, i adeiladu ar bartneriaethau presennol a datblygu strwythur atebolrwydd cryf yn unol â gweithredu a monitro'r cynllun 10-mllynedd.
- Datblygu Polisi Addysg Gymraeg Blaenau Gwent, i sefydlu'r Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg a datblygiadau cysylltiedig o fewn cynllunio, polisi ac ymarfer Addysg a'r Awdurdod Lleol yn ehangach.
- Datblygu Strategaeth Hyrwyddo ac Ymgysylltu a chynllun cyfathrebu cysylltiedig i sicrhau y caiff negeseuon clir a chyson eu cyflwyno ledled y Cyngor a'i wasanaethau, yn unol â gweithredu'r Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg. Bydd y strategaeth hefyd yn mynd ati i wella dulliau ymgysylltu.
- Datblygu strategaeth hyrwyddo ac ymgysylltu effeithlon, sy'n rhoi sylw i fanteision bod yn ddwyieithog, chwalu chwedlau a chreu cyfleoedd ar gyfer cynyddu cyfranogiad.
- Cynyddu'r capasiti o fewn y sector gofal plant a blynyddoedd cynnar presennol (sector cyfrwng Cymraeg, ynghyd â nifer darparwyr gofal plant ac addysg blynyddoedd cynnar) gan o leiaf 2 leoliad, er mwyn bwydo darpariaeth feithrin mewn ysgolion a darpariaeth addysg statudol cyfrwng Cymraeg.
- Cynyddu capasiti a hefyd y galw am leoedd disgyblion ymhellach yn Ysgol Gymraeg Bro Helyg.
- Hyrwyddo, agor a chyflawni capasiti arfaethedig ail ysgol gynradd Gymraeg y Cyngor.
- Datblygu darpariaeth trochi ar gyfer hwyrddyfodiaid, er mwyn cynyddu cyfleoedd ar gyfer cymryd rhan mewn addysg Gymraeg o fewn y cyfnod cynradd.
- Ymrwymo i gynllun datblygu gweithlu mewn partneriaeth gyda EAS, a Choleg Gwent, ynghyd â phartneriaid allweddol eraill.
- Cynnal astudiaeth dichonolrwydd yn unol â datblygu Canolfan Adnoddau Anghenion Arbennig cyfrwng Cymraeg;
- Gweithio gydag awdurdodau cyfagos i sicrhau ail ysgol uwchradd yn ardal Blaenau'r Cymoedd ar gyfer disgyblion Blaenau Gwent; a,
- Chynnal astudiaeth ddichonoldeb yn unol â'r potensial ar gyfer cynyddu capasiti o fewn y sector cynradd rhwng 2027 a 2032, yn defnyddio'r model twf egin a fabwysiadwyd gan Flaenau Gwent.

Mae Cynllun Datblygu Lleol y Cyngor yn cael ei adolygu ar hyn o bryd. Mae Addysg yn rhanddeiliad allweddol yn yr adolygiad hwn, a gaiff ei lywio gan y Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg a hefyd astudiaethau dichonoldeb cysylltiedig, a gynhelir er mwyn sicrhau ychwanegedd priodol. Hefyd, fel rhan o Oblygiadau Cynllunio Addysg, byddwn yn anelu i sicrhau y rhoddir ystyriaeth i dwf poblogaeth o safbwynt addysg.

Mae gweithredu strategaeth effeithlon ar gyfer hyrwyddo'r Gymraeg yn allweddol i lwyddiant y Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg, ac mae hynny'n cael ei adolygu ar hyn o bryd. Mae'r Cyngor yn gweithio gyda'r Fenter Iaith er mwyn sefydlu sesiynau ymgynghori dechreuol, a gaiff ei lywio gan yr adolygiad o ddata Cyfrifiad 2021. Mae dau ddigwyddiad ymgynghori ar y gweill ar gyfer tymor y Gwanwyn 2022. Nod y digwyddiadau hyn fydd ymgysylltu rhanddeiliaid allweddol yn cynnwys Addysg, y Fforwm Addysg Gymraeg a grwpiau cymunedol lleol wrth ddatblygu'r strategaeth. Y bwriad yw cadw'r grwpiau hyn i oruchwyllo a llywio gweithredu. Bydd y strategaeth newydd yn ei lle erbyn 31 Mawrth 2022.

Mae Strategaeth Hyrwyddo'r Gymraeg bresennol Blaenau Gwent yn rhedeg tan 2022 (mae mwy o wybodaeth ar gael yn:

[Strategaeth Hyrwyddo'r Gymraeg 2017-2022.pdf \(blaenau-gwent.gov.uk\)](#)).

Mae nodau'r strategaeth bresennol yn cynnwys:

- Gwella'r gwasanaethau Cymraeg y gall siaradwyr Cymraeg ddisgwyl eu derbyn gan sefydliadau penodol.
- Cynyddu'r defnydd a wnaiff pobl o wasanaethau Cymraeg.
- Ei gwneud yn glir i sefydliadau beth sydd angen iddynt ei wneud o ran y Gymraeg.
- Sicrhau fod cysondeb priodol o ran y dyletswyddau a roddir ar gyrrff yn yr un sectorau.

Yn ychwanegol mae Cyngor Blaenau Gwent yn dynodi'r tair amcan ddilynol ar gyfer hyrwyddo'r Gymraeg:

1. Hyrwyddo ac annog y defnydd o'r Gymraeg o fewn teuluoedd a'r gymuned.
2. Cynyddu darpariaeth addysg Gymraeg a gweithgareddau anffurfiol drwy gyfrwng y Gymraeg ar gyfer plant a phobl ifanc a chynyddu eu hymwybyddiaeth o werth y Gymraeg.
3. Cynyddu'r cyfleoedd i bobl o ddefnyddio'r Gymraeg yn y gweithle yn cynnwys:
  - Ennyn diddordeb mwy o bobl yn y Gymraeg;
  - Mwy o bobl yn dod yn rhugl yn y Gymraeg; a
  - Mwy o weithwyr y Cyngor yn medru defnyddio'r Gymraeg.

Targed presennol Blaenau Gwent yw sicrhau 70 o siaradwyr Cymraeg ychwanegol bob blwyddyn (3% o tua 2,400), er mwyn cyflawni'r weledigaeth o filiwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050. Bydd gweithredu Cynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg yn effeithlon yn allweddol wrth sicrhau fod y Cyngor yn cyflawni eu targed. Mae Addysg wedi ymwneud yn helaeth â'r adolygiad o Strategaeth y Gymraeg hyd yma, a bydd yn parhau i gymryd rhan helaeth er mwyn sicrhau alinio rhwng y Strategaeth a'r Cynllun 10-mllynedd. Yn ychwanegol, mae'r tîm Polisi a Phartneriaeth sy'n gyfrifol am arwain yr adolygiad, yn ymwneud â helaeth gyda'r Fforwm Addysg Gymraeg a hefyd lunio'r Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg.

Deilliant 1:

Mwy o blant meithrin/tair oed yn cael eu haddysg drwy gyfrwng y Gymraeg.

Ble'r ydym arni yn awr?

Mae'n bwysig cydnabod bod gan benderfyniadau teuluoedd am iaith cyn dechrau yn yr ysgol rôl wrth gefnogi taith eu plentyn. Mae'r daith hon yn dechrau cyn addysg nas cynhelir a gyllidir.

Rôl yr Ymwelydd Iechyd

Ar hyn o bryd nid oes gan Ymwelwyr Iechyd unrhyw dargedau meintiol yn ymwneud â chyfraniad y sector iechyd i hyrwyddo addysg drwy gyfrwng y Gymraeg. Rôl yr Ymwelwyr Iechyd yw darparu'r holl wybodaeth drwy gyfrwng y Saesneg a'r Gymraeg, maent hefyd yn darparu gwybodaeth i bob teulu am y Gwasanaethau Gwybodaeth i Deuluoedd.

Mae gan Ymwelwyr Iechyd fynediad i ddatblygu eu Cymraeg drwy fodiwlau ar-lein sydd ar gael drwy ddarpariaeth Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan a chaiff hyfforddiant ymwybyddiaeth o'r Gymraeg ei chyflwyno'n fewnol os gwneir cais. Mae cyrsiau Cymraeg am ddim ar gael i'r holl staff.

Mae'r Gwasanaeth Gwybodaeth i Deuluoedd yn rhoi gwybodaeth i aelodau am ddarpariaeth addysg leol sy'n cynnwys opsiynau addysg Gymraeg, hyrwyddo gwasanaethau Cymraeg i Blant a chynnig grwpiau Cymraeg ar gyfer babanod a phlant bach. Maent hefyd yn darparu bagiau Dechrau Da o lyfrau Cymraeg a chaiff gohebiaeth drwy Dechrau'n Deg ei chyfieithu ac mae ar gael yn Saesneg ac yn Gymraeg.

Caiff gwybodaeth y Gwasanaeth Gwybodaeth i Deuluoedd ei dosbarthu'n rheolaidd i deuluoedd drwy gysylltiadau Blynyddoedd Cynnar a Phlentyn Iach Cymru. Mae bagiau Dechrau Da ar gael, sy'n cynnwys llyfr Cymraeg.

Mae Ymwelwyr Iechyd Dechrau'n Deg yn gweithio mewn ardaloedd difreintiedig a ddynodwyd gan Lywodraeth Cymru, yn annog plant i fynychu gofal plant Dechrau'n Deg a hysbysu rhieni fod gofal plant Dechrau'n Deg ar gael yn y Gymraeg. Fel gwasanaeth cynigiant ystod eang o ddewisiadau i rieni drwy'r dilynol:

- hyrwyddo a chefnogi cyfleoedd i siarad Cymraeg;
- atgyfeirio at ein Therapydd Lleferydd ac Iaith sy'n medru'r Gymraeg;
- sefydlu grwpiau dwyieithog Lleferydd ac Iaith ar draws y Fwrdeistref Sirol.

Dechrau'n Deg

Cafodd rhaglen Llywodraeth Cymru ei diweddarau ac mae'n ymrwymo i barhau i gefnogi rhaglen arweiniol Dechrau Deg. Yn unol â'r Cytundeb Cydweithredu gyda Phlaid Cymru, mae Llywodraeth Cymru wedi ymestyn yr ymrwymiad hwn i ehangu darpariaeth blynyddoedd cynnar dros gyfnod o dair blynedd i gynnwys pob plentyn dwyflwydd, gyda phwyslais neilltuol ar gryfhau darpariaeth yn y Gymraeg. Mae cam cyntaf yr ehangiad yn rhedeg o fis Medi 2022 i fis Mawrth 2023.

Bu cynnydd yn nifer y lleoliadau a gomisiynwyd i ddarparu gofal plant Dechrau'n Deg ac mae ehangu'r rhaglen ymhellach yn cynnig cyfleoedd i bob darparydd sesiynau i dderbyn cyllid i ddarparu'r rhaglen hon, ynghyd â mathau eraill o ddarparwyr gofal plant i gofrestru fel darparwyr Dechrau'n Deg. Rhoddir rhestr isod o fanylion y sefydliadau gofal plant sydd eisoes yn darparu nifer fach o leoedd allgymorth ar gyfer teuluoedd Dechrau'n Deg. Bydd rhai ohonynt wedi cofrestru'n llawn fel darparwyr Dechrau'n Deg erbyn diwedd cam cyntaf y rhaglen ehangu.

Mae Llywodraeth Cymru wedi gosod disgwyliad i awdurdodau lleol gyflenwi 75% o'r ehangiad drwy ddull targedu daearyddol. Fodd bynnag, fel rhan o'r cynlluniau ar gyfer y cam cyntaf, gellir cyflawni hyd at 25% o'r ehangiad drwy raglen allgymorth Dechrau'n Deg er mwyn rhoi elfen o hyblygrwydd i gyrraedd teuluoedd sy'n byw tu allan i ardaloedd presennol Dechrau'n Deg neu ardaloedd newydd Dechrau'n Deg, ac er mwyn cyrraedd teuluoedd difreintiedig sy'n byw mewn ardaloedd mwy gwledig. Bydd yr hyblygrwydd hwn hefyd yn ein galluogi i weithio gyda theuluoedd y dynodwyd fod gan eu plant anghenion datblygu ac sydd angen cymorth drwy gyfrwng y Gymraeg, ond sy'n methu cael mynediad i'r gwasanaeth oherwydd sefyllfa ariannol y teulu. Gellir ystyried amgylchiadau o'r fath fel rhan o'r rhaglen allgymorth fel ffordd o gynyddu niferoedd yn ein lleoliadau cyfrwng Cymraeg o fewn y Fwrdeistref Sirol.

Mae Ysgol Gymraeg Bro Helyg yn cynnig lleoedd meithrin llawn-amser. Y ddarpariaeth gofal plant bwydo ar gyfer yr ysgol hon yw Helyg Bychan sydd wedi cofrestru fel lleoliad Dechrau'n Deg ers mis Medi 2010. Mae ar yr un safle ag Ysgol Gymraeg Bro Helyg gyda lle i 19 o blant, 14 o'r lleoedd wedi'u cymryd gan blant Dechrau'n Deg, gyda'r gweddill yn talu ffi. Mae'r lleoliad wedi cofrestru gydag Arolygiaeth Gofal Cymru ar gyfer hyd at 19 o blant. Fel rhan o'r rhaglen ehangu Dechrau'n Deg, byddwn yn gweithio'n agos gyda'r lleoliad i gynyddu hyrwyddiad o'r hyn y gall y lleoliad ei gynnig gyda'r nod o gynyddu'r galw ar gyfer teuluoedd sy'n dymuno anfon eu plant yno.

Yr unig ddarpariaeth gofal plant cyfrwng Cymraeg yw Gwdihw – Mudiad Meithrin (yn seiliedig yn Hyb Dechrau'n Deg ym Mrynithel), sydd hefyd yn ddarparydd wedi'i gomisiynu gan Dechrau'n Deg. Drwy ehangu rhaglen Dechrau'n Deg, byddwn yn cynyddu hyrwyddo'r Gymraeg drwy gynnig cyrsiau Cymraeg o'n hybiau Dechrau'n Deg ac annog yr hybiau i ddod yn fwy dwyieithog a chynyddu'r defnydd o Gymraeg yn achlysurol ar draws y gweithle ac ym mhob lleoliad gofal plant.

Mae'r awdurdod lleol wedi ymrwymo i gefnogi caffaeliad iaith cynnar drwy amrywiaeth o raglenni cydnabyddedig sy'n seiliedig ar dystiolaeth (Word Aware, ELKLAN, Signalong). Bydd Athro Ymgynghorol Dechrau'n Deg hefyd yn cefnogi lleoliadau i weithredu Llawlyfr ComIT 0-3 sy'n rhoi cyngor ac arweiniad ar ddatblygiad iaith, lleferydd a chyfathrebu a strategaethau i gefnogi datblygu sgiliau iaith a strategaethau i gefnogi plant lle dynodwyd oedi. Cyflawnir hyn drwy weithio'n agos gyda'r Therapydd Lleferydd ac Iaith, sy'n siarad Cymraeg fel iaith gyntaf ac a all felly ddarparu pob strategaeth rhyngweithio rhwng oedolion a phlant yn ddwyieithog o fewn lleoliadau gofal plant ar draws Blaenau Gwent.

Yn ystod proses derbyn gofal plant Dechrau'n Deg, anfonir llythyrau at bob teulu cymwys y tymor cyn y bydd eu hawl yn dechrau. Mae hyn yn cynnwys taflen sy'n rhoi sylw i'r holl ddarparwyr gofal plant, gan roi elfen o ddewis i rieni o'r gwahanol fathau o leoliadau gofal plant cyfrwng Cymraeg, Saesneg yn bennaf a dwyieithog sydd ar gael. Mae ymwelwyr iechyd a gweithwyr cymorth i deuluoedd yn gweithio gyda'r teuluoedd a all hefyd rannu'r

wybodaeth am leoliadau gofal plant. Bydd pob lleoliad cyfrwng Saesneg yn defnyddio'r Gymraeg yn achlysurol fel rhan o'u hymarfer er mwyn cyflwyno'r Gymraeg i holl blant Dechrau'n Deg. Fel rhan o ehangiad Dechrau'n Deg, datblygir pecyn gwybodaeth newydd ar fanteision dod yn ddwyieithog o fewn y blynyddoedd cynnar a chaiff ei fabwysiadu fel rhan o'r broses dderbyn a'i ddefnyddio ym mhob rhan o'r gwasanaeth i hyrwyddo'r Gymraeg ymhellach yn ogystal â chysylltu gyda darparwyr gwasanaeth Cymraeg i sicrhau fod digon o ddarpariaeth blynyddoedd cynnar ar gael i deuluoedd i gefnogi'r galw am wasanaeth Cymraeg.

Gofalwyr Plant

Mae pob un o'r 32 gofalwr plant ym Mlaenau Gwent yn dweud mai Saesneg yw prif iaith eu lleoliad, Mae manyleb gofalwr plant newydd yn cael ei ddatblygu fel rhan o'r rhaglen ehangu newydd ar gyfer Dechrau'n Deg er mwyn annog gofalwyr plant i wneud cais i gofrestru fel darparwyr Dechrau'n Deg. Fel rhan o'r fanyleb, bydd angen i ofalwyr plant gymryd rhan yn rhaglen Sicrwydd Ansawdd yr awdurdod lleol sy'n annog y defnydd o'r Gymraeg mewn ymarfer bob dydd. Bydd hyn yn parhau i gael ei annog, ei gefnogi a'i datblygu wrth symud ymlaen, gyda mwy o bwyslais ar y Gymraeg.

Caiff pob gofalwr plant gynnig mynediad llawn i raglen hyfforddiant yr awdurdod lleol, sydd yn flaenorol wedi cynnwys cyrsiau Cymraeg. Cawsant hefyd eu hannog i lenwi gwiriwr Gymraeg Camau a chafodd gwybodaeth am gyrsiau Camau eu rhannu gyda phob darparydd.

Darpariaeth Feithrin a Gynhelir

Mae Ffigur 2 isod yn dangos nifer a canran yr ysgolion meithrin cyfrwng Cymraeg yng nghyswllt cyfanswm y cohort meithrin. Mae'r data dilynol yn seiliedig ar ddata CYBLD:

Ffigur 2: Argaeledd Lleoedd Meithrin Cyfrwng Cymraeg Tueddiadau 5-mllynedd

	2017		2018		2019		2020		2021	
Cohort plant 3 oed	732		769		729		696		683	
Nifer derbyn / ac fel % o'r cyfanswm cohort oedran meithrin	41	5%	60	8%	60	8%	60	9%	60	9%
Lleoedd a lenwyd/ac fel % o'r cyfanswm cohort	22	3%	30	4%	40	5%	34	5%	40	6%
Lleoedd sydd ar gael fel % o'r cyfanswm cohort	19	3%	30	4%	20	3%	26	3%	20	3%

Ar hyn o bryd, mae capasiti digonol i ateb y galw o fewn y ddarpariaeth feithrin a gynhelir yn Ysgol Gymraeg Bro Helyg. Mae nifer disgyblion meithrin wedi codi dros y 3 blynedd ddiwethaf. Dyrannwyd lleoedd i 45 disgybl yn Ysgol Gymraeg Bro Helyg ar gyfer mis Medi 2021. Nid yw hyn yn cynnwys ffigurau codi'n 3 Tymor y Gwanwyn 2022, a benderfynir fel canlyniad i gylich derbyn meithrin 2022/23 (dyddiad cau 15 Hydref 2021). Mae Aseiad Digonolrwydd Gofal Plant Blaenau Gwent yn cael ei ddatblygu ar hyn o bryd a disgwyli'r

caiff y drafft terfynol ei gwblhau erbyn mis Mawrth 2022, ar gyfer ymgynghoriad o fis Ebrill 2022. Caiff yr asesiad 5 mlynedd ei gwblhau yn 2022, gydag adolygiad blynyddol. Cynhelir hyn yn unol â phrosesau adolygiad blynyddol y Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg ac adroddiadau cysylltiedig. Dynododd yr Asesiad blaenorol fwch mewn argaeledd darpariaeth Gymraeg yng Nghwm Ebwy Fawr, sy'n cael ei drin drwy Grant Cyfalaf Cynnig Gofal Plant, gyda lleoliad cyfrwng Cymraeg newydd ar y rhaglen i'w weithredu o 2023. Bydd canlyniad yr Asesiad Digonolrwydd sydd ar y gweill (2022) yn llywio'r blaenoriaethau daearyddol yn nhermau bylchau, a gaiff eu cyfarch wrth symud ymlaen. Caiff hyn ei gasglu a'i ddatblygu fel rhan o broses adolygu Cynllun Cymraeg mewn Addysg 10-mlynedd a'r cynllun cyflenwi cysylltiedig.

Darpariaeth Gofal Plant Cyfrwng Cymraeg

Ar gyfer yr Asesiad Digonolrwydd Gofal Plant llawn (2017), sy'n cyflwyno canfyddiadau llawn yng nghyswllt gofal plant cyfrwng Cymraeg yn 2016/17, cliciwch ar y ddolen ddilynol [CBS Blaenau Gwent: Asesiad a Chynllun Gweithredu Digonolrwydd Gofal Plant 2017 \(blaenau-gwent.gov.uk\)](http://blaenau-gwent.gov.uk) Nododd asesiad 2017 fwch mewn darpariaeth Gymraeg yn ardal cynllunio cymunedol Ebwy Fawr gyda thair ardal cynllunio cymunedol arall (Sirhywi, Gogledd Ebwy Fach a De Ebwy Fach), bob un yn cael eu gwasanaethu gan ddarpariaeth Gymraeg bryd hynny.

Dangosodd arolwg a gynhaliwyd o rieni, er nad oedd mwyafrif y rhieni yn dynodi rhwystrau i gael mynediad i ofal plant cyfrwng Cymraeg, bod rhai rhieni yn dynodi bod peidio cael darpariaeth yn lleol yn rhwystr. Felly, cytunwyd ar weithredu i lenwi'r bwlch yn ardal Ebwy Fawr ac mae cynlluniau dilynol i sefydlu darpariaeth Gymraeg yn cael eu datblygu'n fanwl fel y nodir islaw.

Defnyddiwyd Rhaglen Cyfalaf Cynnig Gofal Plant i sefydlu Canolfan Gofal Dydd lawn cyfrwng Cymraeg ar yr un lleoliad â safle adeilad newydd Ysgol Gynradd Glyncoed yng Nglynebwy. Cafodd dyluniad y safle ei gytuno ac mae yn y broses gynllunio ar hyn o bryd. Yn dilyn yr asesiad diwethaf, mae'r darpariaeth gofal plant cyfrwng Cymraeg yn ardal cynllunio cymunedol Sirhywi wedi ailgategoreiddio eu hunain fel cyfrwng Saesneg a chyfrwng Cymraeg. Felly, dynodwyd bwch yn yr ardal honno ar gyfer darpariaeth Gymraeg. Cafodd cynlluniau i lenwi'r bwlch hwn eu halinio gyda'r Rhaglen Grant Cyfalaf Cyfrwng Cymraeg. Mae hyn hefyd yn cysylltu gyda Rhaglen Ailddatblygu Ebwy Fawr Band B Cymunedau Dysgu Cynaliadwy ac mae Cylch Meithrin yn ffurfio rhan o'r cynlluniau ar gyfer ysgol egin cyfrwng Cymraeg newydd yn Nhredgar,

Mae Cylch Meithrin newydd ar y gweill ar gyfer Tredgar, yn dilyn cyflwyno Ti a Fi. Sefydlwyd y ddarpariaeth yn ystod 2019 a'i gofrestru yn 2020, ac mae recriwtio staff yn mynd rhagddo ar hyn o bryd. Disgwylir i'r lleoliad agor yn ystod tymor yr hydref 2021 a bydd hefyd yn cynnig lleoedd Dechrau'n Deg.

Mae meithrinfa ddydd bresennol yng Nglynebwy wedi ymrwmo i ddarparu sesiynau Cylch Meithrin dyddiol (sesiwn un awr yn y bore a hefyd y prynhawn). Mae'r lleoliad wedi derbyn cymorth Croesi'r Bont ers canol Ionawr 2020. Dynodwyd Swyddog Croesi'r Bont neillt iddynt, sy'n gweithio'n agos gyda nhw i sefydlu amserlen ar gyfer y sesiynau, a ddiwedda bob bythefnos. Caiff datblygiad y plant yn y Gymraeg wedyn ei fonitro drwy asesiadau gynhelir bedair gwaith y flwyddyn. Bu'r adborth o'r feithrinfa yn gadarnhaol hyd yma, gy photensial ar gyfer cynyddu darpariaeth gofal plant cyfrwng Cymraeg yn y dyfodol.

Lleoedd Meithrin nas cynhelir (yn cynnwys darpariaeth Mudiad Meithrin)

Ar hyn o bryd mae 2 grŵp Cylch Meithrin yng Nghwm Ebwy Fach, un ohonynt yn cael ei redeg gan Bwyllgor Rheoli a'r llall gan Mudiad Meithrin. Manylion y grwpiau yw:

- Helyg Bychan, sydd wedi cofrestru gydag Arolygiaeth Gofal Cymru ers mis Medi 2010. Mae ar yr un safle ag Ysgol Gymraeg Bro Helyg ac mae'n gweithredu darpariaeth gofal dydd llawn ar gyfer 38 o blant (19 yn y bore a 19 yn y prynhawn), rhwng dwy a phump oed. Mae gan y lleoliad 50 o blant ar eu cofrestr ar hyn o bryd, sydd angen darpariaeth ar wahanol ddyddiau ac ar wahanol adegau. Felly, er nad ydynt wedi mynd dros eu hargaeledd lleoedd, nid oes ganddynt unrhyw leoedd ar gael ar hyn o bryd.
- Gwdihw (Brynithel), sydd wedi cofrestru gydag Arolygiaeth Gofal Cymru ym mis Rhagfyr 2015 i ddarparu gofal dydd ar gyfer hyd at 38 o blant yng Nghylch Meithrin Gwdihw. Mae'r lleoliad yn gweithio mewn partneriaeth gyda thîm Dechrau'n Deg Blaenau Gwent ac mae mewn adeilad modern, pwrpasol Dechrau'n Deg ar Stad Penrhaw ym Mrynithel. Yn 2020, cofrestrodd Gwdihw (Brynithel) i ddod yn ddarparydd addysg blynyddoedd cynnar o fis Medi 2021. Mae 28 o blant yn mynychu'r lleoliad ar hyn o bryd, gyda 10 lle ar gael. Yn unol ag amcanestyniadau disgyblion, bydd gan Ysgol Gymraeg Bro Helyg gapasiti digonol i gefnogi pontio plant o'r ddarpariaeth hon i o leiaf 5 mlynedd nesaf. Caiff hyn ei fonitro'n barhaus.

Mae'r ddwy ddarpariaeth yn bwydo i Ysgol Gymraeg Bro Helyg. Mae lleoedd gofal plant ar gael drwy gydol y flwyddyn ar gyfer plant 2-4 oed. Maent yn cynnig lleoedd llawn-amser a hefyd ran-amser. Fodd bynnag, mae'n broblemus i gynnwys cyfanswm nifer y lleoedd cofrestredig mewn lleoliadau nas cynhelir gan y bydd y nifer o ofodau sydd ar gael ar gyfer plant meithrin, fel % o'r lleoedd hyn, eisoes wedi eu cymryd gan blant Dechrau'n Deg a/neu blant 2 oed sy'n talu ffi.

Mae Pobl Bach yn lleoliad gofal plant Cymraeg a Saesneg gan olygu y caiff y Gymraeg a'r Saesneg eu defnyddio o fewn y lleoliad. Defnyddir y Gymraeg a'r Saesneg fel ieithoedd cyfathrebu gyda phlant a phobl ifanc a defnyddir y ddwy iaith ar gyfer gweithgareddau. Caiff y ddwy iaith hefyd eu defnyddio ar gyfer gweinyddiaeth y lleoliad. Mae'r lleoliad yn cyfathrebu gyda rhieni naill ai yn Gymraeg neu Saesneg yn union â dewis rhieni. Mae'r lleoliad ar hyn o bryd yn darparu gofal dydd llawn ar gyfer 25 o blant 2-5 oed. Maent yn cynnig sesiynau bore a phrynawn. Mae'r ddarpariaeth yn gweithio mewn partneriaeth gyda thîm Dechrau'n Deg Blaenau Gwent ac yn cynnig lleoedd i blant a gaiff naill ai eu hariannu'n breifat neu drwy Dechrau'n Deg. Gall y lleoliad ddarparu ar gyfer hyd at 50 o blant, gyda 49 o blant wedi cymryd lleoedd ar hyn o bryd, ac 1 lle ar gael.

Pontio

Yn ystod 2019/20, roedd 45 o blant yn mynychu darpariaeth Mudiad Meithrin, a symudodd 14 (31%) ohonynt ymlaen i addysg cyfrwng Cymraeg. Mae cyfraddau pontio o Helyg Bychan yn uwch nag ar gyfer Cylch Meithrin Gwdihw. Soniodd nifer fach o rieni am bryderon am blant oed meithrin yn teithio ar fws ysgol. Fodd bynnag, gobeithir gyda Chylch Meithrin Gwdihw yn dod yn ddarparydd addysg blynyddoedd cynnar, y gall plant ei fynychu tan y dosbarth derbyn, y gellir gwneud gwaith paratoi gyda rhieni a phlant yn gysylltiedig gyda chlydiant gyda'r nod o gynyddu cyfraddau pontio i Ysgol Gymraeg Bro Helyg.

Y bwriad yw helpu'r Cyngor i gyflawni ein targedau ar gyfer cyfraddau pontio, cynhelir dadansoddiad manwl pellach o ddata Mudiad Meithrin er mwyn deall y rhesymeg am ddewis rhieni, a'n galluogi i symud i weithio'n fwy agos gyda rhieni yn trin unrhyw

ystyriaethau neu broblemau a all fod ganddynt. Yn ychwanegol, bydd hyn yn cyfrannu at ddatblygu cynllun hyrwyddo ac ymgysylltu effeithlon, sy'n cydnabod ac yn anelu i fynd i'r afael â'r heriau a wynebhir gan rieni.

Cynnig Gofal Plant

Mae Ffigur 3 isod yn dangos nifer y plant a gymerodd le drwy'r cynnig Gofal Plant 30 awr mewn lleoliad gofal plant cyfrwng Cymraeg.

Ffigur 3: Dyranriad Lleoedd Cyfrwng Cymraeg Cynnig Gofal Plant

Lleoliad	2019	2020	2021
Gwdihw (cyfrwng Cymraeg)	1	1	1
Helyg Bychan (cyfrwng Cymraeg)	1	0	0
Pobl Bach (dwyieithog)	11	4	4

Dechrau'n Deg

Mae gan Blaenau Gwent 11 lleoliad Dechrau'n Deg ar draws y Fwrdeistref Sirol ar hyn o bryd:

- Caiff 2 eu rhedeg gan yr Awdurdod Lleol (Cefn Golau a Twinkle Tots Garnlydan).
- Mae lleoliad Swfrydd Sunflowers, a arferai gael ei redeg gan yr awdurdod lleol, yn awr ar gau ac mae cyfle tendr ar gyfer darparwydd gofal diwrnod llawn newydd yn cael ei ddatblygu ar gyfer Dechrau'n Deg yn Hwb newydd Swfrydd (sy'n cael ei adeiladu ar hyn o bryd). Caiff darparwyr gwasanaeth Cymraeg eu hannog i gynnig am y contract.
- Mae 5 yn ddarpariaethau cyfrwng Saesneg a gomisiynwyd (Tweenie Tots, Buds to Blossom, Jack & Jills, Mini Me's a Flowering Shrubs).
- Mae 2 yn ddarpariaethau cyfrwng Cymraeg a gomisiynwyd (Cylch Meithrin Gwdihw a Helyg Bychan); ac
- 1 wedi ei gofrestru fel dwyieithog (Pobl Bach).

Ffigur 4: Trosolwg Darpariaeth Dechrau'n Deg

Darparwydd Gofal Plant Dechrau'n Deg – Enw a Chyfeiriad	Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is (LSOA)	Awdurdod Lleol neu leoliad a gomisiynwyd	Nifer lleoedd gofal plant sydd ar gael ym mhob sesiwn bore	Nifer lleoedd gofal plant sydd ar gael ym mhob sesiwn prynhawn	Cyfanswm nifer lleoedd gofal plant sydd ar gael fesul diwrnod
First Friends. Attlee Way, Cefn Golau, Tredegar NP22 3TE	Tredegar Canol a Gorllewin 1, 2 a 3	Awdurdod Lleol	20	20	40
Pobl Bach Dechrau'n Deg Hyb Sirhywi, Rhoslan, Sirhywi, NP22 4PG	Sirhywi 2 a 4	Comisiynwyd	25	25	50
Tweenie Tots Dechrau'n Deg Hyb Hilltop, Brynteg	Glynebwy De 1 a Glynebwy De 2	Comisiynwyd	28	28	56

Glynebwy NP23 6ND					
Twinkle Tots Dechrau'n Deg Hyb Garnlydan Commonwealth Rd Garnlydan NP23 5ER	Beaufort 2	Awdurdod Lleol	28	0	28
Buds to Blossoms Dechrau'n Deg Hyb Cwm, Stryd Canning, Glynebwy NP23 7RD	Nantyglo 3	Comisiynwyd	26	26	52
Cylch Meithrin Helyg Bychan Ysgol Gymraeg Bro Helyg, Stad Ddiwydiannol Rising Sun, Blaenau, Abertyleri NP13 3DQ	Nantyglo 3	Comisiynwyd	19	19	38
Flowering Shrubs ICC Blaenau, Stryd Fawr, Blaenau, NP13 3BN	Cwmtyleiri 1 a Nantyglo 3	Comisiynwyd	48	48	134
Mini Me's Ysgol Gynradd Mileniwm Roseheyworth, Roseheyworth, Abertyleri, NP13 1SR	Cwmtyleiri 1	Comisiynwyd	20	20	40
Jack and Jill Hyb Dechrau'n Deg Abertyleri, Safle Ysgol Gyfun, Stryd Alma, Abertyleri, NP13 1YL	Abertyleri	Comisiynwyd	24	24	48
Cylch Meithrin Gwdihw Dechrau'n Deg Hyb Brynithel, Stad Penrhiw, Abertyleri NP13 1GZ	Llanhilledd 3	Comisiynwyd	19	19	38
Sofrydd Sunflowers gynt – allan i dendr ar hyn o bryd Safle Ysgol Gynradd Sofrydd, Heol Sofrydd, Crymlyn, Sofrydd,	Llanhilledd	Newydd gomisiynu	26	26	52

**Casnewydd,
NP11 5DW**

Ffigur 4a: Darparwyr allgymorth Dechrau'n Deg, gyda rhai ohonynt yn gweitho tuag at gofrestru'n llawn fel darparwyr Dechrau'n Deg* drwy'r cynlluniau ehangu ar gyfer y rhaglen.

Ffigur 4a

Darparydd Gofal Plant Dechrau'n Deg – Enw a Chyfeiriad	Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is (LSOA)	Awdurdod Lleol neu leoliad a gomisiynwyd	Nifer lleoedd gofal plant sydd ar gael ym mhob sesiwn bore	Nifer lleoedd gofal plant sydd ar gael ym mhob sesiwn prynhawn	Cyfanswm nifer lleoedd gofal plant sydd ar gael fesul diwrnod
Meithrinfa Eden* Uned 7, Stad Ddiwydiannol Glandwr, Aberbîg, Abertyleri NP13 2LN	Llanhilledd 2	Comisiynwyd	21	21	42
Cyn-ysgol Brynmawr*	Abertyleri	Comisiynwyd	i'g	i'g	i'g
Tiggys Safle Ysgol Brynbach	Tredegar Canol a Gorllewin 3	Comisiynwyd	i'g	i'g	19
Mrs Tiggywinkles Stone Lodge, Heol Merthyr, Tafarnaubach, Tredegar NP22 3AG	Sirhywi 3	Comisiynwyd	i'g	i'g	19
Grŵp Chwarae Little Teddy Safle Ysgol Deighton. Stockton Way, Tredegar NP22 3EN	Tredegar Canol a Gorllewin 4	Comisiynwyd	i'g	i'g	20
Meithrinfa Ddydd Buds to Blossoms Pen-y-lan, Beaufort, Glynebwy NP23 3EN	Beaufort 3	Comisiynwyd	i'g	i'g	54
Meithrinfa Acorns Safle Ysgol Rhos y Fedwen, Rasa, Glynebwy NP23 5TA	Rasa 2	Comisiynwyd	i'g	i'g	20
Meithrinfa Ddydd Mrs Puddleducks	Rasa 2	Comisiynwyd	i'g	i'g	60

Meithrinfa Little Stars Strand Annealing Lane Glynebwy NP23 6AN	Glynebwy De 2	Comisiynwyd	i'g	i'g	63
--	---------------	-------------	-----	-----	----

Mae pob lleoliad cyfrwng Saesneg yn defnyddio'r Gymraeg yn achlysurol fel rhan o'u hymarfer, er mwyn cyflwyno'r defnydd o'r Gymraeg i holl blant Dechrau'n Deg a hyrwyddo manteision bod yn ddwyieithog drwy'r holl broses gais a phontio.

Mudiad Meithrin

Mae Cymraeg i Blant yn brosiect Mudiad Meithrin sy'n cefnogi darpar rieni a rhieni newydd i ddewis gofal plant ac addysg cyfrwng Cymraeg. Mae'r Swyddog Cymraeg i Blant yn gweithio 4 diwrnod yr wythnos, a gaiff eu rhannu rhwng Cyngorau Blaenau Gwent a Thorfaen, ac mae'n cynnal sesiynau cymorth wythnosol ar gyfer rhieni a baban ar draws y sir tebyg i:

- Arwyddo stori a chân
- Tylino a yoga i fabanod
- Cuppa & Chat Cymraeg (ar-lein)
- Sesiynau fi a fy maban ar gyfer darpar rieni a rhieni newydd ar fanteision bod yn ddwyieithog (ar-lein)

Mae Ffigur 5 yn rhoi trosolwg o'r grwpiau a gynhaliwyd ym Mlaenau Gwent, ynghyd â'r nifer o rieni a wnaeth eu mynychu. Mae'r grwpiau hyn yn cynnwys: Arwyddo stori a chân, tylino babanod a yoga babanod (Glynebwy, Tredegar, Aber-bîg, Blaenau). O 2020 ymlaen cafodd grwpiau ar-lein eu datblygu (yn cynnwys (Fi a Fy Maban, Cuppa & Chat Cymraeg, Tylino Baban, Arwyddo Stori a Chân).

Ffigur 5: Trosolwg Data Grŵp

	Nifer Grwpiau	Nifer a Fynychodd
2018-2019	65	332
2019-2020	124	750
2020-2021	** 214 ar-lein	296

Mae'r Swyddog Cymraeg i Blant yn gweithio'n agos gyda'r timau Bydwagedd ac Ymwelwyr lechyd lleol, gan gyfeirio rhieni at y grwpiau a chadw cysylltiad rheolaidd gyda nhw i roi'r wybodaeth ddiweddaraf ar y cyfleoedd lleol sydd ar gael i rieni newydd. Caiff gwybodaeth ei rhannu am fanteision dwyieithrwydd cynnar, sut i gael mynediad i adnoddau dwyieithog i'w defnyddio gartref ac ar-lein a chefnogaeth i gynyddu hyder rhieni a gofalwyr mewn defnyddio'r Gymraeg neu ei dysgu drwy gofrestru ar gwrs Clwb Cwtsh neu ar gyfer sesiynau ymarfer.

Mae **Clwb Cwtsh** yn rhaglen flasu wyth wythnos yn canolbwyntio ar siarad Cymraeg gyda phlant ifanc. Fe'i hanelwyd at ddarpar rieni, rhieni/gofalwyr ac aelodau o'u teuluoedd estynedig. Nid yw'n rhaid medru siarad na deall unrhyw Gymraeg i ymuno. Caiff y prosiect ei reoli gan y Mudiad Meithrin.

Clwb Cylch Yn ystod y pandemig, lansiodd Mudiad Meithrin weithgaredd Cymraeg yn y cartref drwy ddarparu sesiynau agored dan faner 'Clwb Cylch' (#ClwbCylch) ar gyfer plant oed meithrin a'u rhieni drwy lwyfannau digidol. Rhoddir pwyslais neilltuol ar blant o deuluoedd lle na chaiff y Gymraeg ei siarad gartref.

Mae rhaglen Sefydlu a Symud (SAS) Mudiad Meithrin yn anelu i sefydlu 40 Cylch Meithrin newydd gyda Cylch Ti a Fi erbyn 2021 mewn ardaloedd penodol o Gymru lle nad oes Cylch Meithrin ar hyn o bryd. Mae'r datblygiadau ym Mlaenau Gwent yn cynnwys:

- 1 Cylch Meithrin yn cael ei ddatblygu yn ardal Tredegar, gyda Ti a Fi eisoes wedi ei sefydlu yn yr ardal.
- 1 Feithrinfa Ddydd yn darparu sesiynau Cylch Meithrin dyddiol gyda chefnogaeth rhaglen Croesi'r Bont – gyda'r nod o gyflwyno methodoleg trochi yn y Gymraeg o fewn Cylchoedd Meithrin a sicrhau pontio ieithyddol o'r Cylch i ysgolion cyfrwng Cymraeg.

Deunydd Hyrwyddo

Mae'r llenyddiaeth ddilynol ar gael drwy Mudiad Meithrin i gefnogi gyda gwybodaeth i rieni am ofal plant cyfrwng Cymraeg sy'n ateb cwestiynau cyffredin:

- Mae 'Baby Steps into Welsh' yn gyfres newydd o bodlediadau. Wedi'u cyflwyno gan Nia Parry, mae'r podlediadau yn rhoi cyfle i rieni adnabyddus i drafod a rhannu eu profiadau go iawn am addysg cyfrwng Cymraeg [Podcast \(meithrin.cymru\)](#)
- Sianel YouTube Mudiad Meithrin [Mudiad Meithrin - YouTube](#)
- Pamffledyn amlieithog mewn 8 iaith yn disgrifio opsiynau gofal plant [taflen amlieithog cyflawn 9.9.19.pdf \(meithrin.cymru\)](#)
- [Pam dewis addysg cyfrwng Cymraeg \(meithrin.cymru\)](#)
- [Cwestiynau cyffredin ac atebion \(meithrin.cymru\)](#)

Mae gan y Fenter Iaith (BGTM) Swyddog Datblygu sy'n aelod o Fforwm Addysg Gymraeg Blaenau Gwent ac yn cynorthwyo wrth dargedu darpar rieni. Mae'r Swyddog yn rhoi gwybodaeth am fanteision magu plant yn ddwyieithog a defnyddio'r Gymraeg yn y cartref yn ogystal â hyrwyddo addysg Gymraeg yn gyffredinol, drwy drefnu amserlen o ddiwyddiadau teuluol mewn ardaloedd daearyddol strategol.

Mae PACEY Cymru yn gweithio gydag awdurdodau lleol a phartneriaid eraill i hyrwyddo gofalu am blant fel gyrfu ac yn cefnogi recriwtio i'r sector. Mae PACEY yn awr wedi ei gynnwys o fewn y Fforwm Addysg Gymraeg a bydd yn gweithio'n agos gyda Blaenau Gwent o hyn ymlaen i gefnogi datblygiad Deilliant 1 a 7.

Niferoedd Disgyblion Meithrin a Derbyn a'r Cohort Cyffredinol

Mae Ffigur 6 yn rhoi manylion data (CYBLD) y cohort meithrin a dosbarth derbyn dros y 3 blynedd ddiwethaf, ynghyd â'r nifer o lleoedd Meithrin a Dosbarth Derbyn a ddyrannwyd yn Ysgol Gymraeg Bro Helyg. Roedd ceisiadau ar gyfer plant codi'n 3 ym mis Ionawr a mis Ebrill 2022 yn fyw o 1 Medi 2021.

Ffigur 6: Nifer Cohort Meithrin a Dosbarth Derbyn, lleoedd a ddyrannwyd yn Ysgol Gymraeg Bro Helyg ac fel canran o'r cohort

	Meithrin	Derbyn
--	----------	--------

	Cyfanswm Cohort	Nifer ym Mro Helyg	%	Cyfanswm Cohort	Nifer ym Mro Helyg	%
2019/20	709	34	5%	728	40	5%
2020/21	676	42	6%	710	38	5%
2021/22	749	45	6%	683	42	6%

Ble'r ydym yn anelu bod o fewn 5 mlynedd cyntaf y Cynllun hwn a sut y bwriadwn gyrraedd yno?

Ym mis Medi 2023 bydd Blaenau Gwent yn agor Ysgol Gynradd Gymraeg egin 210 lle ar safle Chartist Way yn Nhredegar/Cwm Sirhywi. Datblygir yr ysgol drwy fodel twf egin. Yn ei blwyddyn gyntaf, bydd yr ysgol yn derbyn hyd at 24 o blant Meithrin a Dosbarth Derbyn.

Anelwn sicrhau mwy o ofal plant cyfrwng Cymraeg yn ardal ogleddol Ebwy Fawr ynghyd ag ardal Tredegar/Cwm Sirhywi er mwyn sicrhau continwwm blynyddoedd cynnar effeithlon yn ogystal â chreu galw cynyddol a gwell pontio i addysg cyfrwng Cymraeg. Felly mae dau leoliad gofal plant cyfrwng Cymraeg ychwanegol ar y rhaglen i'w gweithredu o dymor yr Hydref 2023 fel sy'n dilyn:

- Darpariaeth lleoliad cyn-ysgol 28 lle yn yr un adeilad â'r ysgol gynradd Gymraeg newydd yn Nhredegar, a gaiff hefyd ei ystyried ar gyfer cofrestru Dechrau'n Deg; a
- Lleoliad gofal dydd llawn yn cynnig lleoedd ar draws ei ystod gwasanaethau (babanod, plant bach, gofal amlap cyn-ysgol, ar ôl ysgol, clwb gwyliau). Caiff y lleoliad hwn ei ddarparu ar gyfer 58 o blant, felly dim mwy na 58 o blant ar unrhyw un amser. Byddai'r ddarpariaeth yn ardal Glyncoed yng Nglynebwy. Caiff y ddarpariaeth ei datlbygu yn unol â'r bylchau a dynodir fel rhan o'r Aseiad Digonolrwydd Gofal Plant (2017).

Mae'r Cyngor yn cydnabod y bydd nifer y plant sy'n gwneud cais dechreuol i fynychu'r ddau leoliad blynyddoedd cynnar yn tyfu flwyddyn ar flwyddyn, wrth i'r lleoliadau sefydlu. Bydd Addysg a Gwasanaethau Cymdeithasol yn cydweithio'n agos er mwyn monitro yn unol ag amcanestyniadau disgyblion, cynllunio lleoedd disgyblion ac astudiaethau dichonoldeb y dyfodol wedi alinio gyda thwf addysg cyfrwng Cymraeg. Caiff hyn ei adrodd yn fewnol yn unol gyda'r adolygiad o'r Cynllun Cymraeg mewn Addysg 10-mlynedd.

Mae Cyngor Blaenau Gwent yn anelu i weithredu ein hail ysgol gynradd Gymraeg yn llwyddiannus, wrth ochr ein strategaeth hyrwyddo twf addysg cyfrwng Cymraeg, a gaiff ei hategu a'i chyfoethogi gan ddarpariaeth gofal plant ychwanegol. Byddwn yn parhau i weithio'n agos gyda'n cydweithwyr yn y sector blynyddoedd cynnar i wella cyfraddau pontio rhwng gofal plant blynyddoedd cynnar a darparwyr addysg ac addysg statudol. Wrth gyflawni ein nodau, byddwn yn:

- Adolygu'n ffurfiol a chryfhau ein Strategaeth Hyrwyddo ac Ymgysylltu a'r cynllun gweithredu cyfathrebu cysylltiedig, mewn partneriaeth gydag is-grŵp Cyfathrebu y

Fforwm Addysg Gymraeg, ynghyd â gweithwyr iechyd proffesiynol allweddol perthnasol e.e. Ymwelwyr Iechyd. Yn ei dro, bydd hyn yn cynyddu a sicrhau lefelau addas o adnoddau i ddatblygu prosesau ymgynghori a deunyddiau cyfathrebu a marchnata effeithlon. Wrth ochr hyn, byddwn yn gweithio ar gynllun gweithredu ymgysylltu neilltuol gyda ffocws ar fapio a sicrhau ymgyfraniad rhanddeiliaid allweddol.

- Datblygu canllawiau, offerynnau ac adnoddau, ynghyd â rhaglen codi ymwybyddiaeth ar gyfer partneriaid allweddol i ategu'r strategaeth a nodir uchod. Nod hyn fydd cefnogi teuluoedd i wneud penderfyniadau gwybodus am y blynyddoedd cynnar ac addysg, tra'n hyrwyddo manteision bod yn ddwyieithog, chwalu chwedlau a thrin pryderon rhieni/gofalwyr ar gam cynnar.
- Cefnogi rhieni i gael mynediad i sgiliau a dulliau yn y Gymraeg, drwy weithio'n agos mewn partneriaeth gydag ysgolion, addysg oedolion, addysg bellach a darparwyr hyfforddiant. Hefyd, codi ymwybyddiaeth o a hyrwyddo adnoddau presennol ar gyfer rhieni. Mae hyn yn cynnwys gwefan rhieni RhAG sy'n anelu i gynnig cefnogaeth a hefyd wybodaeth: www.welsh4parents.cymu
- Mewn partneriaeth gyda'r sector blynyddoedd cynnar, parhau i adolygu data a darpariaeth i gynillunio a llywio ein strategaeth twf cyfrwng Cymraeg. Bydd y Cyngor yn gweithio i sicrhau fod opsiynau gofal plant hygyrch drwy gyfrwng y Gymraeg ar gael ledled y fwrdeistref, yn cynnwys Dechrau'n Deg. Bydd y Cyngor yn defnyddio data Asesiad Digonolrwydd Gofal Plant 2022 i lywio a chyfeirio datblygiad, ynghyd ag adolygiadau dilynol.
- Sicrhau rheoli prosiect effeithlon ar ddatblygiadau gofal plant a hefyd ysgolion i sicrhau y cânt eu cyflawni i'r rhaglen a'r proffil, tra'n defnyddio'r Strategaeth Hyrwyddo ac Ymgysylltu i gefnogi'r galw cynyddol am leoedd cyfrwng Cymraeg i ddisgyblion.
- Datblygu Strategaeth Trochi a darpariaeth ar gyfer hwyrdyfyddiaid, gan feithrin y capasiti i'r ddarpariaeth hon ddatblygu a thyfu. Sefydlu model arfer gorau i sicrhau cysondeb gweithredu, gwella cyfleoedd ar gyfer pontio, drwy weithio mewn partneriaeth gydag ysgolion a chynghorau ym mhob rhan o ranbarth De Ddwyrain Cymru.
- Sicrhau datblygiad ac adolygiad effeithlon o'r Cwricwlwm i Gymru ac addysgeg gysylltiedig ym mhob rhan o'r sectorau blynyddoedd cynnar ac addysg cyfrwng Cymraeg. Cyfrannu at bontio disgyblion yn effeithlon, ymgysylltu a deilliannau ar bob cam o'r daith dysgwyr.
- Cynnal astudiaeth dichonoldeb yn unol â'r potensial i gynyddu capasiti o fewn y sector cynradd rhwng 2027 a 2028, yn defnyddio'r model twf egin a fabwysiadwyd gan Flaenau Gwent i gyflawni'r maes hwn o waith. Caiff yr astudiaeth dichonoldeb ei chynnal gan grŵp prosiect neilltuol a'i llywio gan setiau data allweddol, ymchwil ac asesiadau yn cynnwys:
  - yr Asesiad Digonolrwydd Gofal Plant
  - arolwg galw riant/gofalwyr
  - adolygiad dalgyloch ac adolygiad dilynol o'r Polisi Trafnidiaeth Rhwng y Cartref ac Ysgol ac Ôl 16 (caiff y diwethaf hwn ei adolygu'n flynyddol)
  - data derbyn i ysgolion ac amcanestyniadau disgyblion
  - mapio darpariaeth trochi
  - galw uwchradd a data cynllunio
  - archwiliadau mynediad darpariaeth (fydd hefyd yn rhoi ystyriaeth i'r pellter rhwng y cartref a'r ysgol)

Bydd Addysg yn cynnal gwerthusiad opsiynau manwl mewn partneriaeth gyda Cynllunio, Gwasanaethau Cymunedol, Stadau ac Ysgolion a'u datblygu i'w hystyried drwy brosesau gwleidyddol y Cyngor yn 2028/29. Nod y darn hwn o waith fydd asesu opsiynau wrth gynyddu'r capasiti tu hwnt i'r targed o 75, gan weithio at y targed ystod uwch o 105.

- Gweithio'n agos gyda'r sector lechyd er mwyn llywio'r broses fonitro wedi'i halinio i gyflawni'r deilliant hwn.
- Gweithio'n agos gyda phartneriaid allweddol i sicrhau cynllunio datblygu gweithlu effeithlon, yn unol â recriwtio staff addysgu a staff ysgol perthnasol erail i hwyluso cynyddu darpariaeth.

Ble'r ydym ni'n disgwyl bod ar ddiwedd ein Cynllun deng mlynedd?

Ar ddiwedd y cynllun 10-mlynedd, mae Blaenau Gwent yn anelu i sicrhau fod 100% o'r plant sy'n derbyn gofal plant ac addysg blynyddoedd cynnar yn pontio i addysg statudol cyfrwng Cymraeg.

Byddwn yn gweithredu 2 leoliad gofal plant ychwanegol yn llwyddiannus, ynghyd â'n hail Ysgol Gynradd Gymraeg, gan hefyd gynyddu capasiti Ysgol Gymraeg Bro Helyg.

Bydd y Cyngor wedi cynnal astudiaeth dichonoldeb yn unol â'r galw cynyddol a welir fel canlyniad i weithredu llwyddiannus ein Strategaeth Hyrwyddo ac Ymgysylltu, gan fod yn sail i'n cynllun ar gyfer capasiti ymhellach o fewn y sectorau gofal plant a chynradd rhwng 2027 a 2032.

Data Allweddol 2022

Cafodd y data dilynol ei gyfrif yn seiliedig ar sicrhau derbyn disgyblion hyd at uchswm y capasiti yn Ysgol Gymraeg Bro Helyg (51 lle meithrin llawn-amser), yr Ysgol Egin newydd 210 lle (30 lle meithrin llawn-amser). Caiff y canrannau eu cyfrif ar y cohort o 728 disgybl

Nifer a % plant 3 oed yn derbyn eu haddysg drwy gyfrwng y Gymraeg

2022 - 2023		2023 - 2024		2024 - 2025		2025 - 2026		2026 - 2027	
45	6%	69	10%	71	10%	73	10%	81	11%
2027 - 2028		2027 - 2028		2027 - 2028		2027 - 2028		2027 - 2028	
81	11%	81	11%	81	11%	81	11%	81	11%

Deilliant 2

Mwy o blant dosbarth derbyn/pump oed yn cael eu haddysg drwy gyfrwng y Gymraeg

Ble'r ydym arni yn awr?

Mae prosesau cadarn ar gyfer prosesau cynllunio, rheoli a monitro poblogaeth disgyblion yn eu lle drwy'r Cyngor a ddaw o fewn cylch gorchwyl y tîm Trawsnewid Addysg. Caiff amcanestyniadau disgyblion eu cynnal ddwywaith y flwyddyn gan roi ystyriaeth i ddata genedigaethau byw, data tueddiadau 3-blynedd, datblygiadau tai, nifer bresennol disgyblion ar y gyflogres, ynghyd â mewnfudo ac allfudo. Caiff ffigurau eu hamcanestyn am gyfnod o 5 mlynedd gyda chywirdeb amcanestyniadau o 98% ar gyfer cynradd a 100% ar gyfer uwchradd.

Mae data presennol amcanestyn nifer disgyblion yn dangos fod angen i'r Cyngor gynyddu'r nifer o leoedd sydd ar gael yn Ysgol Gymraeg Bro Helyg.

Cafodd y capasiti a'r nifer derbyn cysylltiedig o fewn yr ysgol eu gostwng yn flaenorol, er mwyn mynd i'r afael â lleoedd gwag cyn dechrau ac yn ystod cam dechreuol Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg 2017-20. Mae nifer disgyblion wedi dechrau cynyddu ers yr amser hwnnw.

Mae amcanestyniadau nifer disgyblion Ionawr 2021 yn dangos tueddiad ar i fyny yn nhermau nifer disgyblion yn Ysgol Gymraeg Bro Helyg rhwng 2022 a 2025, gan arwain at faterion digonolrwydd, gyda mwy o ddisgyblion nag o leoedd ar gael.

Mae amcanestyniad diffyg o rhwng -2 i -4 lle, sy'n debygol o gynyddu yn seiliedig ar ddata tueddiadau, a byddai'n golygu na all y Cyngor ateb y galw cynyddol os na chynyddir y capasiti.

Caiff capasiti ysgolion ei adolygu'n flynyddol yn unol â Chanllawiau Mesur Capasiti Ysgolion yng Nghymru Llywodraeth Cymru (2011). Caiff capasiti ysgolion ei benderfynu yn unol â nifer y disgyblion ar y gyflogres a defnydd ystafelloedd, gyda'r nod o ostwng lleoedd gwag a sicrhau twf cynaliadwy fel sydd angen yn unol ag amcanestyniadau/galw disgyblion. Mae'r Cyngor yn anelu i gadw gwarged iach er mwyn cynorthwyo'r galw. Cafodd capasiti Ysgol Gymraeg Bro Helyg ei addasu'n flynyddol er mwyn gostwng y gwarged a nodwyd mewn blynyddoedd diweddar, fodd bynnag cafodd hyn ei reoli drwy ddull hunan-gymorth. Mae'r dull hwn wedi cefnogi'r ysgol i dyfu yn unol â'r galw. Mae cynnydd yn yr amcanestyniad o ddisgyblion mewn addysg gynradd Gymraeg ym Mlaenau Gwent, sy'n cefnogi'r angen am ail ddarpariaeth cynradd, ynghyd ag ailgyfunio'r amgylchedd addysgu a dysgu yn Ysgol Gymraeg Bro Helyg.

Mae Ffigur 7 islaw yn rhoi trosolwg o'r cohort Dosbarth Derbyn cyffredinol ar gyfer Blaenau Gwent, ynghyd â'r lleoedd sydd ar gael, y galw a'r capasiti sydd ar gael mewn dosbarthiadau derbyn ar gyfer disgyblion ychwanegol rhwng 2017 a 2021.

Ffigur 7: Data Cohort Dosbarth

	2017	2018	2019	2020	2021
--	------	------	------	------	------

Cohort disgyblion Dosbarth Derbyn	740		790		780		731		718	
Lleoedd Derbyn ar gael mewn ysgolion cyfrwng Cymraeg	51	7%	36	5%	34	4%	30	4%	30	4%
Lleoedd dosbarth derbyn a lanwyd mewn darpariaeth cyfrwng Cymraeg/% o'r holl gohort	24	2%	25	3%	30	4%	39	5%	36	5%
Capasiti lleoedd dosbarth derbyn ar gael mewn ysgolion cyfrwng Cymraeg %	27	4%	11	1%	4	1%	-9	-1%	-6	-1%

Bydd y Cyngor yn agor ail Ysgol Gynradd Gymraeg yn Nhredegar/Cwm Sirhywi ym mis Medi 2023, a gaiff ei datblygu drwy fodel twf egin. Bydd yr ysgol newydd yn mynd i'r afael â'r galw cudd a ddynodwyd o fewn Tredegar/Cwm Sirhywi. Fel rhan o'r Prosiect Trochi a gyllidir gan Lywodraeth Cymru, mae'r Cyngor yn cwmpasu datblygiad darpariaeth ategol yn yr ysgol newydd, er mwyn dechrau trochi yn unol â'r galw pan agorir y ddarpariaeth yn 2023. Caiff cynlluniau pellach ar gyfer hynny eu cwblhau erbyn dechrau'r flwyddyn ariannol newydd, pan gwblheir cyfnod dechreuol y prosiect. Bydd gan yr ysgol newydd hefyd ran allweddol wrth gynyddu lleoedd addysg Gymraeg yn unol â tharged Blaenau Gwent o gynyddu nifer addysg disgyblion Blwyddyn 1 drwy gyfrwng y Gymraeg gan 6%.

Mae ceisiadau am drosglwyddo o fewn y flwyddyn ar gyfer lle yn Ysgol Gymraeg Bro Helyg dros y 3 blynedd ddiwethaf ar ôl dechrau addysg mewn addysg cyfrwng Saesneg fel sy'n dilyn:

- 2018/19 – 10 disgybl (6 disgybl Blwyddyn 1, 1 Blwyddyn 2, 1 Blwyddyn 3, 1 Blwyddyn 4, ac 1 Blwyddyn 6)
- 2019/20 – 9 disgybl (2 disgybl Meithrin, 2 Blwyddyn 1, 3 Blwyddyn 2, 1 Blwyddyn 5 ac 1 Blwyddyn 6)
- 2020/21 – 6 disgybl (3 disgybl Meithrin, 1 Dosbarth Derbyn, 1 Blwyddyn 2 ac 1 Blwyddyn 5)

Cafodd y disgyblion hyn eu cefnogi gan y staff presennol, gyda chapasiti cyfyngedig i fynd i'r afael yn llawn â'u hanghenion Cymraeg ail iaith mewn darpariaeth trochi, gan sicrhau fod y disgyblion hyn mewn sefyllfa i integreiddio'n llawn gyda'u cyfoedion sydd eisoes wedi cael darpariaeth trochi.

Ble'r ydym yn anelu bod o fewn 5 mlynedd gyntaf y Cynllun a sut ydym yn bwriadu cyrraedd yno?

Mae'r Cyngor wedi defnyddio data cyfredol ar gapasiti ysgolion ynghyd ag amcanestyniad nifer disgyblion er mwyn modelu'r cynnydd cronus mewn capasiti sydd ei angen yn Ysgol Gymraeg Bro Helyg. Cynhelir yn hyn yn unol â datblygu'r Strategaeth Hyrwyddo ac Ymgysylltu fydd yn targedu darpar rieni. Bydd y twf yn Ysgol Gymraeg Bro Helyg yn galluogi'r Cyngor i ateb y galw cynyddol a chyrraedd y targed troswäol ar gyfer disgyblion Blwyddyn 1. Mae'r Cyngor a'r ysgol yn cynnal adolygiadau blynyddol o gapasiti pan gaiff y goblygiadau ar gyfer cyfluniad a rheoli cyfleusterau eu trafod, er mwyn hybu twf a datblygiad. Caiff y broses ei llywio gan dderbyniadau ysgol, amcanestyniadau a chynllunio gweithredu gwarged/ digonolrwydd. Defnyddir canlyniadau'r asesiadau hyn i lywio rhaglenni trosiant, hyrwyddo a strategaethau ymgysylltu gyda theuluoedd darpar ddisgyblion.

Yn ychwanegol, cynhaliwyd modelu eisoes yng nghyswllt y cynllun twf o'r Ysgol Gynradd 210 lle sydd i agor yn Nhredegar yn 2023. Mae Ffigur 8 islaw yn rhoi manylion y twf a fwriedir. Caiff y capasiti ei gynyddu'n flynyddol yn unol â'r Polisi Derbyn ar gyfer Addysg Feithrin a Statudol, gan gefnogi mwy o fynediad drwy'r broses dderbyn a gan ystyried amcanestyniadau a galw disgyblion. Bydd y Cyngor yn gweithio gyda'r ysgol er mwyn ailgyflunio'r amgylchedd addysgu a dysgu wrth drin unrhyw faterion yn ymwneud â chynnal a chadw a mân weithiau i gefnogi'r broses hon.

Ffigur 8: Capasiti ysgolion ac amcanestyniad niferoedd

Blynyddoedd Academaidd	Ysgol Gymraeg Bro Helyg	Ysgol newydd Tredegar	Amcanestyniad nifer lleoedd dosbarth derbyn fydd ar gael
2021/22	30	0	30
2022/23	30	0	30
2023/24	34	24	58
2024/25	36	24	60
2025/26	40	26	66
2026/27	44	28	72

Mae'r Cyngor yn anelu i sicrhau'r twf a'r capasiti mwyaf o fewn y ddwy ysgol gynradd drwy alinio'r cynllun twf gyda'r Strategaeth Hyrwyddo ac Ymgysylltu. Mae'r Cyngor yn anelu i ddatblygu uned drochi un cyfnod yn Ysgol Gymraeg Bro Helyg gyda capasiti i dyfu yn ddarpariaeth trochi cyfnod hollt yn unol â galw posibl yn y dyfodol. Er mwyn llywio datblygiad y ddarpariaeth, byddwn yn anelu i sicrhau a defnyddio cyllid trochi Llywodraeth Cymru i sicrhau gweithiwr proffesiynol addysg gyda chymwysterau i:

- gwmpasu a datblygu adnoddau trochi h.y. pecynnau penodol o ran oedran ac ar gyfer Blynyddoedd 2- 6;
- datblygu a gweithredu rhaglen hyfforddiant staff i ymwreiddio egwyddorion ac arferion a defnyddio adnoddau yn effeithlon i hwyluso darpariaeth trochi;
- cynllunio datblygu rhaglen beilot pontio tymor byr yn defnyddio'r cyfleusterau presennol, i redeg rhwng 2022 a 2025;
- cwmpasu darpariaeth ategol ar gyfer weithredu'r ysgol gynradd Gymraeg newydd yn Nhredegar;
- sicrhau adnoddau addysg i gefnogi darparu addysgu a dysgu yn defnyddio dulliau trochi; a
- chefnogi datblygu rhestr adeiladau i lywio datblygu prosiect cyfalaf.

Byddwn yn sicrhau fod y gweithiwr proffesiynol yma yn gweithio'n agos gydag awdurdodau cyfagos er mwyn cymharu modelau ar gyfer darpariaeth trochi, dynodi a thrin unrhyw fylchau, tra hefyd yn mesur a datblygu arfer gorau. Yn ychwanegol, bydd y datblygiad hwn wedi'i alinio'n gadarn gyda ac yn llywio'r Strategaeth Hyrwyddo ac Ymgysylltu.

Unwaith y bydd wedi'i ddatblygu, defnyddir yr adnoddau er mwyn cefnogi disgyblion cyfrwng Cymraeg yn yr ysgol y mae pandemig COVID-19 wedi effeithio'n negyddol ar eu caffaeliad iaith. Gan weithio gyda Phennaeth a Chydlynnydd Anghenion Dysgu Ychwanegol Ysgol Gymraeg Bro Helyg er mwyn asesu effaith y pandemig, rydym wedi sefydlu bod grwpiau ym mhob dosbarth o Flwyddyn 2 – Blwyddyn 6 a fyddai'n cael budd o'r math hwn o ddarpariaeth trochi iaith. Byddai'r pecynnau adnoddau ac ymyriadau yn

cael eu peilota gyda'r grwpiau hyn yn y lle cyntaf. Byddai'r disgyblion hyn yn gweld buddion ar unwaith fel canlyniad i'r prosiect trochi.

Cynhelir cynllun peilot ffurfiol wedyn yn unol gyda galw trosglwyddo yn ystod y flwyddyn o fis Medi 2021 nes y caiff uned darpariaeth trochi arbennig ei hadeiladu, y rhagwelir fyddai erbyn mis Medi 2025. Byddai'r uned honno yn sicrhau y gall yr ysgol dderbyn a hyrwyddo darpariaeth trochi wrth ochr manteision bod yn ddwyieithog. Mae'r awdurdod lleol yn ymroddedig i'r prosiect peilot a hefyd i ddatblygu darpariaeth trochi yn y dyfodol. Fel rhan o hynny sefydlwyd grŵp prosiect i gynllunio a datblygu'r ddarpariaeth hon, gan weithio i ddatblygu strategaethau cyllid a refeniw er mwyn sicrhau cynaliadwyedd.

Wrth gyflawni ein hamcanion:

- Mae Cymraeg 2050 yn dweud y bydd trochi'n llawn yn y Gymraeg yn ffactor allweddol yn gysylltiedig gyda thwf llwyddiannus y Gymraeg, gan olygu mai lleoliadau cyfrwng Cymraeg yn bennaf a/neu gyfrwng Cymraeg yw'r ffordd fwyaf dibynadwy o greu twf iaith lle mae gan y disgyblion y sgiliau a'r hyder i ddefnyddio'r Gymraeg yn eu bywydau bob dydd. Felly, drwy ymgynghori ac ymgysylltu gyda rhanddeiliaid allweddol, byddwn yn anelu i ddatblygu mwy o ddewis ieithyddol ar gyfer pobl ym mhob rhan o'r stad ysgolion.
- Sicrhau datblygiad pellach ar gynnydd yn y Gymraeg drwy weithio gyda EAS i hyrwyddo a datblygu Ysgolion Cymraeg Campus. Mae Cymraeg Campus yn siarter iaith a ddefnyddir i hyrwyddo'r defnydd o'r Gymraeg ledled yr ysgol, ar draws y cwricwlwm ac ym mhob maes o fywyd ysgol. Mae Ysgol Gymraeg Bro Helyg wedi sefydlu 'Criw Cymraeg', sy'n llais i ddisgyblion a sefydlwyd i annog a hyrwyddo'r Gymraeg tu mewn a'r tu allan i'r ystafell ddosbarth. Byddwn yn gweithio gyda'r grŵp hwn i ddatblygu ein Strategaeth Hyrwyddo ac Ymgysylltu gyda golwg ar gynyddu llais ac ennyn diddordeb disgyblion.
- Sicrhau bod yr ysgol gynradd egin cyfrwng Cymraeg 210 lle newydd yn Nhredgar/Cwm Sirhywi a'i thwf yn llwyddiannus
- Adolygu'r dalgylchoedd a gofynion cludiant rhwng y cartref a'r ysgol er mwyn gwella trefniadaeth ysgolion Cymraeg, mynediad a datblygu polisi cysylltiedig.
- Mae gan Flaenau Gwent drefniadau cydweithio rhagorol gyda Rhanbarth De Ddwyrain Cymru (Sir Fynwy, Torfaen, Caerffili, Casnewydd) yn ogystal â Merthyr Tudful/Powys. Mae swyddogion y cyngor yn gweithio gyda'u cyd swyddogion yn rhanbarthol i ddatblygu darpariaeth uwchradd o fewn ardal Blaenau'r Cymoedd yn unol â Rhaglen Band C Ysgolion yr 21ain Ganrif. Bydd y datblygiad hwn yn sicrhau cyfleoedd dilyniant gwell a chynaliadwy ar gyfer dysgwyr cyfrwng Cymraeg a chynyddu capasiti y continwwm dysgu presennol.
- Cynnal astudiaeth dichonoldeb yn unol â'r potensial am gynyddu capasiti o fewn y sector cynradd rhwng 2027 a 2032, gan ddefnyddio'r model twf egin a fabwysiadwyd gan Flaenau Gwent i gyflawni ar y targed o 75 o addysg disgyblion Blwyddyn 1 drwy gyfrwng y Gymraeg erbyn 2032. Sefydlir grŵp prosiect er mwyn cynnal yr astudiaeth dichonoldeb a fydd ar y ffurf ddilynol:
  - Ymchwilio a chasglu data galw ac amcanestyniadau – yn cynnwys tueddiadau, trosglwyddiadau, trosiant a datblygu tai ac yn y blaen gan sicrhau aliniad gyda thwf a datblygiad darpariaeth gofal plant cyfrwng Cymraeg;
  - Mapio opsiynau twf i leoliadau posibl ac asesu costau a manteision pob opsiwn;

- Asesu'r effaith ar ddarpariaeth bresennol a'r stad ysgolion yn lleol ac yn rhanbarthol; a
- Cwmpasu opsiynau i gynyddu darpariaeth a sefydlu gweledigaeth ar gyfer twf y dyfodol, y gellir ei ddatblygu a'i fonitro yn unol â hynny.
- Twf lleoliadau addysg cyfrwng Cymraeg fydd blaenoriaeth y Cyngor. Fodd bynnag, dros y 5 mlynedd nesaf, byddwn yn gweithio'n agos gyda'r Gwasanaeth Cyflawni Addysg, arweinwyr ysgolion a phartneriaid allweddol eraill yn cynnwys awdurdodau cyfagos i fapio darpariaeth bresennol a dynodi cyfleoedd ar gyfer cynyddu darpariaeth Gymraeg mewn lleoliadau cyfrwng Saesneg. Byddwn hefyd yn sicrhau cysylltu'r darn o waith hwn gyda chynlluniau datblygu gweithlu. Sefydlir is-grŵp o'r Fforwm Addysg Gymraeg er mwyn gwneud hyn i gynllunio a datblygu'r gwaith mapio darpariaeth a chasglu canlyniadau. Yn ei dro, bydd hyn yn galluogi'r Cyngor i ddynodi cyfleoedd i weithredu canllawiau Llywodraeth Cymru ar gategoreidido'r Gymraeg (gan gyfeirio'n neilltuol at gategorïau 2 a 3) drwy'r holl stad ysgolion. Prif nod y gwaith hwn yw cynyddu cyfleoedd ar gyfer cyflenwi addysg cyfrwng Cymraeg, a hefyd wella safon addysgu a dysgu yn y cyswllt hwn, gan anelu i hybu a gwella taith lleoliadau addysg lleol a rhanbarthol ar y continiwm iaith. Bydd hyn yn hwyluso gosod targedau i adeiladu capasitïi a gweithio gydag awdurdodau lleol eraill.
- Datblygu Polisi Cymraeg mewn Addysg Blaenau Gwent i ymwreiddio'r Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg a datblygiadau cysylltiedig o fewn cynllunio ac ymarfer addysg ehangach, a hefyd sicrhau'r lefel ofynnol o adnoddau a buddsoddiad i gyflawni'r blaenoriaethau a fanylir o fewn Cynllun hwnnw (gweler tudalen 6 i gael mwy o wybodaeth).
- Datblygu cynllun cyflenwi yn gydnaws â'r Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg, a gaiff ei fonitro bob tymor gan y Fforwm Addysg Gymraeg, er mwyn asesu cynnydd yn effeithiol a'r camau gweithredu sydd eu hangen er mwyn cyflawni ein targedau ar gyfer pob deilliant. Caiff arweinwyr deilliannau eu cytuno, ynghyd â chamau gweithredu blaenoriaeth ar gyfer pob blwyddyn, a chânt i gyd eu hadolygu'n flynyddol. Datblygir is-grŵp penodol ar gynllunio gweithredu a bydd yn cwrdd bob yn eilfis, er mwyn adolygu'r cynnydd ar y cynllun gweithredu a pharatoi adroddiadau/diweddariadau chwarterol ar gyfer y Fforwm. Caiff pob cam gweithredu eu cytuno mewn gweithdy arbennig gyda'r Fforwm a'u hadolygu'n flynyddol yn yr un ffordd.
- Sicrhau cynllunio ac adolygu addysg cyfrwng Cymraeg gyda pholisïau a strategaethau eraill perthnasol y Cyngor, yn cynnwys ond heb ei gyfyngu i:
  - Polisi Trefniadaeth Ysgolion Blaenau Gwent – sicrhau fod yr ysgolion cywir o'r maint cywir, yn y lle cywir ar yr amser cywir;
  - Polisi Cludiant Rhwng y Cartref a'r Ysgol a Thrafnidiaeth Ôl-16 Blaenau Gwent – cwmpasu capasiti ychwanegol i gefnogi gwella mynediad i addysg Gymraeg;
  - Polisi Derbyn ar gyfer Addysg Feithrin a Statudol (ynghyd â phrosesau cysylltiedig) Blaenau Gwent – sicrhau fod yr adolygiad capasiti blynyddol yn cyfrif am dwf a galw, ac y caiff hynny ei adlewyrchu o fewn y nifer derbyn a'r broses adolygu polisi gysylltiedig. Yn ychwanegol, byddwn yn parhau i weithio gyda chydweithiwy'r ym mhob rhan o'r rhanbarth i sicrhau twf darpariaeth uwchradd;
  - Cynllun Datblygu Lleol Blaenau Gwent – sicrhau cynllunio effeithlon ac aliniad parhaus gyda rheoli lleoedd disgyblion, gan alluogi'r Cyngor i gynnal, a lle'n bosibl, wella lefel bresennol cywirdeb amcanestyniadau (98%) tra

hefyd yn cyfrannu at ddatblygu'r Strategaeth Hyrwyddo ac Ymgysylltu. Yn olaf, byddwn yn parhau i weithio gyda Cynllunio a rhanddeiliaid eraill i sicrhau cyfleoedd pellach i ddatblygu darpariaeth Gymraeg; a

- o Strategaeth Ariannol Tymor Canol Blaenau Gwent – sicrhau fod dyraniad adnoddau yn addas yn unol â'r targedau a'r cynllun gweithredu.

Ble'r ydym ni'n disgwyl bod ar ddiwedd ein Cynllun deng mlynedd?

Mae'r Cyngor yn bwriadu sicrhau continwwm o ddarpariaeth addysg Gymraeg hygyrch, ynghyd â chyfleoedd ar gyfer gwella caffael a defnydd y Gymraeg ym mhob rhan o'r stad ysgolion.

Ffigur 9: Amcanestyniad Capasiti Dosbarthiadau Derbyn (2028 – 2031)

Blwyddyn Academaidd	Ysgol Gymraeg Bro Helyg	Ysgol Gynradd Egin Cyfrwng Cymraeg newydd	Amcanestyniad y Lleoedd Dosbarth Derbyn fydd ar gael
2028/29	51	30	81
2029/30	51	30	81
2030/31	51	30	81
2031/32	51	30	81

Data Allweddol.

Ffigur 10: Amcanestyniad Nifer Disgyblion Ysgol Gymraeg Bro Helyg

AMCAN-ESTYNIAD NIFER DISGYBLION:		Der	B1	B2	B3	B4	B5	B6	Cyfan
Ionawr 2022		30	33	38	26	26	22	38	213
Ionawr 2023		30	30	33	38	26	26	22	205
Ionawr 2024	241 cap	34	30	30	33	38	26	26	217
Ionawr 2025	250 cap	36	34	30	30	33	38	26	227
Ionawr 2026	280 cap	40	36	34	30	30	33	38	241
Ionawr 2027	310 cap	44	40	36	34	30	30	33	247
Ionawr 2028	330 cap	47	44	40	36	34	30	30	261
Ionawr 2029	360 cap	51	47	44	40	36	34	30	282

Ffigur 11: Ysgol Gynradd Egin (Tredegar) Agor Medi 2023

AMCAN-ESTYNIAD NIFER DISGYBLION:		Der	B1	B2	B3	B4	B5	B6	Cyfan
Ionawr 2024	210 cap	24	0	0	0	0	0	0	24
Ionawr 2025	210 cap	24	24	0	0	0	0	0	48
Ionawr 2026	210 cap	26	24	24	0	0	0	0	74
Ionawr 2027	210 cap	28	26	24	24	0	0	0	102
Ionawr 2028	210 cap	30	28	26	24	24	0	0	132
Ionawr 2029	210 cap	30	30	28	26	24	24	0	162

Nifer a % plant 5 oed yn derbyn eu haddysg drwy gyfrwng y Gymraeg

2022 - 2023		2023 – 2024		2024 - 2025		2025 - 2026		2026 - 2027	
30	4%	58	8%	58	8%	60	9%	74	10%
2027 - 2028		2028 – 2029		2029 - 2030		2030 - 2031		2031 – 2032	
77	11%	81	11%	81	11%	81	11%	81	11%

Deilliant 3

Mwy o blant yn parhau i wella eu sgiliau Cymraeg wrth drosglwyddo o un cyfnod o'u haddysg statudol i un arall

Ble'r ydym ni arni yn awr?

Y Gymraeg fel iaith gyntaf

Ar hyn o bryd mae cytundeb partneriaeth rhanbarthol yn ei le, ynghyd â phrosesau cysylltiedig ar gyfer cynllunio lleoedd disgyblion, lle mae'r ysgol gynradd Gymraeg ym Mlaenau Gwent yn ffurfio rhan o glwstwr Ysgol Gyfun Gwynllyw.

Mae Ffigur 12 islaw yn rhoi manylion a chanran y disgyblion yn y cohort blwyddyn 6, ynghyd â'r nifer o ddisgyblion Blwyddyn 6 ym Mlaenau Gwent a'r gyfradd pontio ar gyfer y 3 sesiwn academiaidd ddiwethaf.

Ffigur 12: Cyfraddau Pontio – disgyblion BI 6

	Ysgol Gyfun Gwynllyw			
	Cyfanswm Cohort	Nifer i Gwynllyw	%	Cyfradd Pontio
2019/20	788	37	5%	100%
2020/21	799	22	3%	100%
2021/22	790	31	4%	100%

Er bod nifer disgyblion Blwyddyn 6 yn parhau'n isel o gymharu â'r ysgolion bwydo eraill, mae cyfradd pontio Blaenau Gwent rhwng addysg gynradd ac uwchradd yn rhagorol, gyda 100% o ddisgyblion yn trosglwyddo i CA2 i CA3 dros y 3 blynedd ddiwethaf.

Ni chafodd y pandemig effaith negyddol ar gyfraddau pontio. Fodd bynnag, mae staff Ysgol Gymraeg Bro Helyg wedi nodi y bu effaith negyddol ar safonau llafar, caffael a defnydd o'r Gymraeg ymysg disgyblion. Dynodwyd fod tua 40-50 disgybl angen ymyriad darpariaeth trochi ychwanegol.

Cynhaliwyd gweithgareddau pontio rhwng 2020 a 2021 yn rhithiol. Mae Gwasanaeth Ieuenctid Blaenau Gwent yn cynnal diwrnod hwyl un diwrnod ar gyfer disgyblion blwyddyn 6 yn Ysgol Gymraeg Bro Helyg sy'n cefnogi disgyblion Blwyddyn 6 ac yn canolbwyntio ar bontio. Mae Ffigur 13 isod yn rhoi nifer a chanran y disgyblion yn Ysgol Gymraeg Bro Helyg a gafodd eu hasesu drwy gyfrwng y Gymraeg rhwng 2017/18 a 2020/21 fel cyfanswm ac fel canran o'r holl ddisgyblion CA2.

Ffigur 13: Nifer a % y disgyblion a aseswyd drwy gyfrwng y Gymraeg

2017/18	2018/19	2019/20	2020/21
Nifer cyfrwng Cymraeg 187 (allan o 4,567) = 4%	Nifer cyfrwng Cymraeg 182 (allan o 3,923) = 5%	Nifer cyfrwng Cymraeg 169 (allan o 4,636) = 4%	Nifer cyfrwng Cymraeg 184 (allan o 4,566) = 4%

Mae Ffigur 14 isod yn cyflwyno nifer a chanran disgyblion Blwyddyn 1 – 6 sy'n mynychu ysgolion cyfrwng Cymraeg a chyfrwng Saesneg (yn cynnwys darpariaeth ffydd ac ysgolion arbennig) yn CYBLD Medi 2020.

Ffigur 14: Nifer a % disgyblion mewn ysgolion cyfrwng Cymraeg a Saesneg

	Blwyddyn 1		Blwyddyn 2		Blwyddyn 3		Blwyddyn 4		Blwyddyn 5		Blwyddyn 6	
	Nifer	%	Nifer	%	Nifer	%	Nifer	%	Nifer	%	Nifer	%
Cyfrwng Cymraeg	43	6	23	3	26	3	23	3	38	5	31	4
Cyfrwng Saesneg	694	94	747	97	758	97	708	97	723	95	752	96

Mae EAS yn cefnogi safonau llythrennedd clystyrau. O fis Medi 2021 ymlaen, bydd mwy o bwyslais ar strategaeth lafar, gydag arferion ar y cyd yn unol â'r Cwricwlwm i Gymru a chyfnodau traws-ddilyniant. Mae pob ysgol yn ailedrych ac yn cynllunio eu taith, gan y codwyd disgwyliadau am sgiliau ieithyddol.

Mae gan EAS Arweinydd Blynnyddoedd Cynnar a phenodwyd siaradwr Cymraeg i'r tîm i gefnogi ei ddarpariaeth yn y Gymraeg. Caiff dysgu proffesiynol ar gyfer dulliau trochi iaith ei ddarparu gan y tîm Cymraeg sydd â gwybodaeth ymchwil am gaffael iaith, ac sy'n cefnogi a hwyluso rhwydweithio ar draws ysgolion arweiniol ar gyfer trochi iaith i ddatblygu dulliau gweithredu. Mae trosglwyddo addysgeg iaith ar draws arbenigeddau o fewn EAS ac ar draws y continwmm Cymraeg gyda phartneriaid cwricwlwm Cymraeg yn rhannu dulliau o addysgu iaith gydag ysgolion cyfrwng Cymraeg a hefyd Saesneg. Mae'r tîm yn cefnogi'r Cyngor gyda'r prosiect trochi sy'n datblygu y cyfeirir ato yn Neilliant 2. Mae'r prosiect yn cael ei ddatblygu ar hyn o bryd gydag arbenigedd penodol wedi'i recriwtio i oruchwylio'r broses gweithredu. Bydd y Prosiect Trochi yn targedu disgyblion ym Mlynnyddoedd 2-6, gan gefnogi cynyddu cyfleoedd parhaus ar gyfer ymgysylltu gydag addysg Gymraeg.

Mae'r tîm Blynyddoedd Cynnar, Gofal Plant a Chwarae yn cynnig cyfleoedd ar gyfer cynyddu sgiliau'r gweithlu a hefyd yn hyrwyddo'r cyrsiau a'r adnoddau sydd ar gael drwy Camau. Mae ganddynt bolisi a phrosesau pontio yn eu lle ar gyfer disgyblion sy'n symud o ddarpariaeth cyn-ysgol i ddarpariaeth feithrin Cyfnod Sylfaen yn ysgolion Blaenau Gwent. Mae ymgysylltu da gyda chyfarfodydd pontio wedi'u hwyluso ar gyfer lleoliadau ac ysgolion i rannu dogfennau a gwybodaeth am blant sy'n pontio o un cyfnod i'r llall. Mae'r cynnig hefyd ar gael i ofalwyr plant parthed y broses pontio, ond gyda llwyddiant cyfyngedig oherwydd amseriad y cyfarfodydd. Caiff gwarchodwyr plant eu hannog fel arfer da er mwyn hwyluso pontio a rhannu gwybodaeth gyda'r ysgolion y mae'r plant yn bwriadu eu mynychu. Caiff y broses hon ei hadolygu'n barhaus er mwyn cynnwys dysgu mewn ymarfer yn y dyfodol.

Ble'r ydym ni'n anelu bod o fewn y 5 mlynedd gyntaf o'r Cynllun hwn a sut ydym ni'n bwriadu cyrraedd yno?

Mae gan Gyngor Bwrdeistref Sirol Blaenau Gwent a Chyngor Bwrdeistref Sirol Torfaen drefniant ar hyn o bryd, lle cafodd lleoedd i ddisgyblion Blaenau Gwent eu sicrhau yn Ysgol Gyfun Gwynllyw. Dengys amcanestyniadau disgyblion ar gyfer y deng mlynedd nesaf y bydd y trefniadau sydd gennym gyda Thorfaen yn ddigon i ateb y galw tan ddiwedd y degawd (2030), pan fydd angen darpariaeth ychwanegol. Caiff amcanestyniadau disgyblion a galw cysylltiedig ei adolygu ddwywaith y flwyddyn er mwyn bod yn sail i gynllunio a dyrannu lleoedd.

Mae Blaenau Gwent, Sir Fynwy a Phowys wedi cytuno i gydweithio i gyflenwi darpariaeth uwchradd newydd ym Mand C Rhaglen Cymunedau Dysgu Cynaliadwy. Mae Cyfarwyddwyr Addysg wedi comisiynu'r Grŵp Cynllunio Lleoedd Ysgol rhanbarthol i adolygu'r galw am yr ysgol a bydd hyn yn arwain at gwblhau cynllun amlinellol strategol yn 2024, gan symud ymlaen i'r broses cynllunio busnes llawn wedi'i halinio gyda rhaglen Llywodraeth Cymru. Byddwn yn anelu i agor yn 2028/29 gan gydnabod y pwysau posibl o fewn gosodiadau presennol.

Mae cyfraddau pontio yn debyg o gynyddu o fis Medi 2030, pan fydd y cohort cyntaf o ddisgyblion Blwyddyn 6 o'r ail ysgol gynradd yn pontio o CA2 i CA3. Anelwn gynnal y gyfradd pontio uchel a fanylir yn ffigur 15 islaw.

Ffigur 15: % dysgwyr Cymraeg yn symud o CA2 i CA3

	Cohort BI 6	Nifer dysgwyr yn pontio o CA2 i CA3	% dysgwyr	Cyfradd pontio targed
Medi 2022	764	38	5%	100%
Medi 2023	731	22	3%	100%
Medi 2024	789	26	3%	100%
Medi 2025	778	26	3%	100%
Medi 2026	728	38	5%	100%
Medi 2027	718	33	5%	100%
Medi 2028	683	30	4%	100%
Medi 2029	(728)	30	4%	100%
Medi 2030	(728)	54**	7%	100%
Medi 2031	(728)	58	8%	100%
Medi 2032	(728)	60	8%	100%

** Cohort 1^{af} o Dredegar i fynd i ddarpariaeth uwchradd

Mae'n anochel y bydd y cynnydd yn nifer y lleoedd cyfrwng Cymraeg o fewn y sector cynradd yn effeithio ar nifer y lleoedd cyfrwng Cymraeg sydd eu hangen yn y sector uwchradd. Yn ychwanegol, mae'n debyg y bydd cynnig aildrefnu ysgolion Cyngor Torfaen i ymestyn darpariaeth ar safle bresennol Ysgol Gyfun Gwynllyw i sefydlu ysgol Gymraeg 3-18 oed yn effeithio ar nifer y lleoedd fydd ar gael i ddysgwyr Blaenau Gwent o 2028 ymlaen. Bydd y ddau Gyngor yn parhau i gydweithio'n agos i gynllunio dyraniad lleoedd disgyblion am 5 mlynedd gyntaf y cynllun hwn.

Wrth gyflawni ein nodau, byddwn yn:

- Parhau i gydweithio gydag awdurdodau cyfagos yn cynnwys Sir Fynwy, Powys a Merthyr Tudful er mwyn sicrhau ysgol uwchradd ranbarthol o fewn ardal Blaenau'r Cymoedd i greu continwwm dysgu cynaliadwy ar gyfer pob disgybl. Mae cynlluniau wrthi'n cael eu datblygu a byddant yn flaenoriaeth allweddol ar gyfer eu cyflawni yn unol â Rhaglen Band C Ysgolion yr 21ain Ganrif. Sicrhawyd lleoedd disgyblion ar gyfer Blaenau Gwent yn Ysgol Gyfun Gwynllyw tan ddiwedd y degawd. Mae prosesau cynllunio a monitro blynyddol yn eu lle rhwng Cynghorau Torfaen a Blaenau Gwent er mwyn monitro lleoedd yn unol â'r galw. Dengys amcanestyniadau disgyblion Blaenau Gwent y bydd gennym nifer ddigonol o leoedd yn y cyfamser. Yn ychwanegol, mae Cyngor Blaenau Gwent yn hwyluso Grŵp Rhanbarthol Cynllunio Lleoedd Ysgol a'r Galw Addysg Gymraeg. Mae'r grŵp yn gweithio ar gynllun sydd wedi'i alinio gyda'r ddarpariaeth uwchradd ranbarthol, a bydd yn ystyried yr holl ofynion cynllunio pontio yn unol â datblygu'r ysgol newydd, gan fapio a chyflenwi yn unol â hynny.
- Gweithio gyda EAS i fapio darpariaeth addysg gyfredol yn ôl continwwm addysgu a dysgu Cymraeg, yn unol â chanllawiau Llywodraeth Cymru 'Categoriâu ysgolion yn ôl darpariaeth cyfrwng Cymraeg'. Gan ddefnyddio data llinell sylfaen o arolygon CYBLD, datblygir gwaith mapio yn 2022 i benderfynu ble a sut y caiff ysgolion eu lleoli yn unol â'r canllawiau. Gwneir mwy o waith i benderfynu'r cyfleoedd ar gyfer categoreiddio ysgolion yn y dyfodol.
- Bydd y Cyngor yn cefnogi ysgolion er mwyn iddynt ateb y deilliannau addysgol/ieithyddol a ddisgwylir. Hefyd, ddynodi a gweithio gydag ysgolion sy'n dymuno ystyried ailgategoreiddio yn unol â'r rhwydwaith Cymraeg Campus.
- Gweithio gydag ysgolion cyfrwng Saesneg i gefnogi datblygiadau ieithyddol a sgiliau staff ysgol i symud o leoliadau Saesneg i rai Cymraeg neu ddwyieithog, gan gynnig mwy o ddewis iddynt y dyfodol.
- Hoffai Ysgol Gymraeg Bro Helyg barhau i gefnogi pontio o cynradd i uwchradd, yn arbennig o amgylch Mathemateg a Gwyddoniaeth gan sicrhau ymgysylltu cynnar ym Mlwyddyn 5.
- Parhau i weithio mewn partneriaeth gydag ysgolion a'r Gwasanaeth Ieuenctid i roi cefnogaeth ynghylch pontio a llesiant emosiynol.
- Monitro a chynyddu dilyniant ieithyddol mewn partneriaeth gyda Chyngor Bwrdeistref Sirol Torfaen ac Ysgol Gyfun Gwynllyw.
- Ymgynghori gyda rhanddeiliaid perthnasol er mwyn cynllunio datblygiad a dilyniant ieithyddol yn CA2 a CA3 gan adolygu cyfraddau dilyniant ar gyfer dysgwyr Blaenau Gwent.
- Rhoi cefnogaeth i ddisgyblion sydd wedi cyflwyno gyda phroblemau ar draws pob grŵp oedran – yn arbennig y rhai sy'n pontio o cynradd i uwchradd.
- Cynnal gwaith mapio ar ddata dilyniant Cwricwlwm i Gymru.

- Adolygu capasiti a'r galw am ysgolion yn unol â cheisiadau derbyn a throsglwyddo yn ystod y flwyddyn.
- Parhau i weithio mewn partneriaeth gyda'r tîm Blynyddoedd Cynnar, Gofal Plant a Chwarae i ddarparu cymorth o amgylch pontio a llesiant emosiynol ar gyfer plant dan oedran ysgol.

Ble'r ydym ni'n disgwyl bod ar ddiwedd ein Cynllun deng mlynedd?

Mae'r Cyngor yn bwriadu gweithio gydag awdurdodau cyfagos i sicrhau datrysiad ysgol uwchradd o fewn ardal Blaenau'r Cymoedd erbyn 2028/2029 (fel y manylir uchod) er mwyn creu continwwm cynaliadwy o ddarpariaeth ar gyfer dysgwyr cyfrwng Cymraeg.

Byddwn yn gweithio i gynnal y gyfradd pontio bresennol o 100%, gan sicrhau fod yr adolygiadau polisi perthnasol yn parhau i gefnogi a gwella mynediad i addysg cyfrwng Cymraeg

Data Allweddol

Ffigur 16: Pontio i Ysgol Uwchradd

	Bydd disgyblion BI6 yn pontio i Ysgol Gwynllyw Torfaen				Lleoedd Uwchradd fydd eu hangen o 2026 ymlaen						
	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
Ysgol Gymraeg Bro Helyg Lleoedd Disgyblion BI 6	38	22	26	26	38	33	30	30	30	34	36
Ysgol Gynradd Gymraeg newydd Lleoedd Disgyblion BI 6	0	0	0	0	0	0	0	0	24	24	24
Cyfanswm	38	22	26	26	38	33	30	30	54	58	60

Nifer a % dysgwyr yn parhau i wella eu sgiliau yn y Gymraeg wrth drosglwyddo o un cyfnod o'u haddysg statudol i un arall.

2022 - 2023		2023 - 2024		2024 - 2025		2025 - 2026		2026 - 2027	
38	100%	22	100%	26	100%	26	100%	38	100%
2027 - 2028		2028 - 2029		2029 - 2030		2030 - 2031		2031 - 2032	
33	100%	30	100%	30	100%	54	100%	58	100%

Deilliant 4

Mwy o ddysgwyr yn astudio ar gyfer cymwysterau Cymraeg (fel pwnc) a phynciau drwy gyfrwng y Gymraeg

Ble'r ydym arni yn awr?

Mae disgyblion sy'n mynychu Ysgol Gymraeg Bro Helyg ym Mlaenau Gwent yn derbyn eu haddysg uwchradd yn Ysgol Gyfun Gwynllyw yn Nhorfaen. Mae Ffigur 17 isod yn dangos y nifer o ddysgwyr Blaenau Gwent ym mhob grŵp blwyddyn yn Ysgol Gyfun Gwynllyw yn ystod blwyddyn academaidd 2020/21.

Ffigur 17: Nifer ar y gofrestr yn Ysgol Gyfun Gwynllyw 2020/21

Grŵp Blwyddyn	Nifer ar y gofrestr							
	7	8	9	10	11	12	13	14
Ysgol Gyfun Gwynllyw Torfaen	136	144	132	112	114	48	61	8
Nifer dysgwyr o Flaenau Gwent yn Ysgol Gyfun Gwynllyw	18	31	29	32	18	7	9	1

Nifer a chanrannau disgyblion yn astudio eu manyleb iaith gyntaf yn 2020/21

- CA4 – Yn haf 2020, roedd 19 o ddysgwyr o Flaenau Gwent yn astudio am gymhwyster TGAU iaith **gyntaf** yn Ysgol Gyfun Gwynllyw.
- CA5 – Yn haf 2020, roedd nifer y dysgwyr o Flaenau Gwent yn astudio am bwnc Lefel A (oedd yn flaenorol wedi astudio'r Gymraeg fel iaith gyntaf) yn Ysgol Gyfun Gwynllyw yn 7 disgybl ym Mlwyddyn 13, a 2 ddisgybl ym Mlwyddyn 14.

Nifer a chanrannau disgyblion yn astudio'r fanyleb ail iaith yn 2020/21

- CA3 – cynigir TGAU Cymraeg (ail iaith) o fewn bob ysgol uwchradd cyfrwng Saesneg ym Mlaenau Gwent
- CA4 – yn haf 2020 (sesiwn academaidd 2019/20), roedd nifer dysgwyr Blaenau Gwent yn astudio am TGAU **ail** iaith ym Mlwyddyn 11 yn 522 disgybl, 84.6% o'r cohort.

Opsiynau Ysgol 3-16 Ysgol Gyfun Gwynllyw

Cyfnod Allweddol 4 – Mae disgyblion yn astudio pob pwnc drwy gyfrwng y Gymraeg (ac eithrio Saesneg). Bydd y mwyafrif helaeth yn astudio naill ai 10 neu 12 pwnc yn ôl gallu. Mae hyn yn gyfystyr â naill ai 90% (10 pwnc) neu 92% (12 pwnc). Mae'r cwricwlwm yn cynnwys 25 pwnc fel sy'n dilyn:

Pynciau craidd yn cynnwys: Mae iaith Gymraeg, Llenyddiaeth Gymraeg, iaith Saesneg, Llenyddiaeth Saesneg, Mathemateg, Rhifedd, Gwyddoniaeth (cyfres o gymwysterau) a Bagloriaeth Cymru yn hanfodol.

Ffigur 18 Opsiynau Disgyblion (gall disgyblion ddewis 4 dewis opsiwn o'r dilynol):

(TGAU a Chymwysterau Galwedigaethol)				
TGAU	Bwyd a Maeth	Iechyd, Cymdeithasol a Gofal Plant	Drama	Sbaeneg
	Daearyddiaeth	Astudiaethau Crefyddol	Cerddoriaeth	Cymdeithaseg
	Addysg Gorfforol	TGCh	Celf	Hanes
	Technoleg Dylunio	Gwyddoniaeth Gyfrifiadurol	Technoleg Ddigidol	Teithio a Thwristiaeth
Galwedig-aethol	Busnes	BTEC Lefel 2	Adeiladu	

Cyfnod Allweddol 5 – Caiff 30 pwnc eu cynnig yn Ysgol Gyfun Gwynllyw fel y dangosir yn Ffigur 19 islaw. Mae'r mwyafrif helaeth yn astudio 3 Lefel A neu Gymwysterau Lefel 3, ac mae Bagloriaeth Cymru yn orfodol. Bydd lleiafrif o ddisgyblion yn dewis 4 Lefel 4 a Bagloriaeth Cymru. Ar y cyfan caiff 100% o'u cwricwlwm ei gyflenwi drwy gyfrwng y Gymraeg (ac eithrio'r rhai sy'n astudio Saesneg). Yn yr achosion hynny caiff 75% o'u cwricwlwm ei addysgu drwy'r Gymraeg a 80% ar gyfer y rhai sy'n astudio 4 Lefel A a Bagloriaeth Cymru.

Ffigur 19 Mae'r cynnig cwricwlwm fel sy'n dilyn:

Dewisiadau Pwnc						
Celf	Bioleg	Busnes	Cemeg	Gofal Plant	Gwyddoniaeth Gyfrifiadurol	Troseddeg
Dylunio a Thechnoleg	Drama	Economeg	Saesneg	Mathemateg Bellach	Daearyddiaeth	Iechyd a Gofal Cymdeithasol
Hanes	Lletygarwch	Technoleg Gwybodaeth	Mathemateg	Astudiaethau Cyfryngau	Gwyddor Feddygol	Cerddoriaeth
Technoleg Cerdd	Addysg Gorfforol	Ffiseg	Gwleidyddiaeth	Seicoleg	Astudiaethau Crefyddol	Cymdeithaseg
		Sbaeneg	Teithio a Thwristiaeth	Cymraeg		

Mae myfyrwyr naill ai'n astudio yn Ysgol Gyfun Gwynllyw neu Goleg Gwent ar CA5. Nid oes darpariaeth chweched dosbarth yn ysgolion uwchradd Blaenau Gwent. Mae Ffigur 20 isod yn rhoi trosolwg o ddysgwyr Cymraeg fel ail iaith a Chymraeg iaith gyntaf yn CA4 a CA5

Ffigur 20: Nifer dysgwyr yn astudio'r Gymraeg

	TGAU Cymraeg iaith Gyntaf ** yn Ysgol Gwynllyw Torfaen	TGAU Cymraeg Ail iaith ym Mlaenau Gwent	Lefel AS/A Cymraeg fel iaith Gyntaf** yn Ysgol Gwynllyw Torfaen	Darpariaeth Coleg Gwent
2020/21	228 dysgwr	478 dysgwr	116 dysgwr	10 dysgwr (5 ohonynt o Flaenau Gwent)

Y Gymraeg fel ail iaith ym Mlaenau Gwent

Mae Ffigur 21 isod yn rhoi trosolwg cymharol o ddysgwyr (yn cynnwys fel canran o'r cohort) fu'n astudio'r Gymraeg fel ail iaith (y ffynhonnell yw crynodeb canlyniadau CBAC a data adroddiad ymgeisydd). Mae'r niferoedd wedi amrywio dros y 5 mlynedd ddiwethaf gyda 2021 yr isaf yn nhermau'r dysgwyr yn astudio'r Gymraeg fel ail iaith; fodd bynnag, mae'r canrannau'n barhau'n gymharol sefydlog dros y dadansoddiad 5-mlynedd.

Ffigur 21: Y Gymraeg fel ail iaith – data dysgwyr

Diwedd Blwyddyn Academaidd	Cohort	Y Gymraeg fel ail iaith	% o'r Cohort
2017	607	503	83%
2018	586	499	85%
2019	532	479	90%
2020	617	522	85%
2021	559	478	86%

Y Gymraeg fel iaith gyntaf ar gyfer dysgwyr Blaenau Gwent

Mae Ffigur 17 (ar dudalen 28) yn dangos nifer y dysgwyr ym Mlaenau Gwent sy'n mynychu Ysgol Gyfun Gwynllyw yn seiliedig ar niferoedd 2020/21 ar y gofrestr. Mae Cyngor Blaenau Gwent yn anelu i sicrhau fod rhwng 60 – 80% o'r cohort Blwyddyn 9, 10 ac 11 hwn yn parhau eu haddysg drwy 6ed Dosbarth Ysgol Gyfun Gwynllyw. Gweler Ffigur 21a islaw:

	Nifer ar y Gofrestr	Union nifer a % chyfradd cadw	Union nifer a % cyfradd cadw
Blwyddyn 11	18	10 (60%)	14 (80%)
Blwyddyn 10	32	19 (60%)	25 (80%)
Blwyddyn 9	29	17 (60%)	23 (80%)

Bydd y Cyngor yn parhau i weithio'n agos gyda Chyngor Bwrdeistref Sirol Torfaen, gan gynnal cynllunio ac adolygiad blynyddol, er mwyn sefydlu targedau clir a monitroi yn unol â hynny wrth symud ymlaen.

Mae'r Urdd a'r Gwasanaeth Ieuenctid yn anelu i gynnig cyfleoedd i ddysgwyr ddefnyddio'r Gymraeg y tu mewn a hefyd y tu allan i'w hysgol/coleg. Mae'r Gwasanaeth Ieuenctid yn hyrwyddo Uned Diwylliant Cymru, sydd ag achrediad.

Nifer a Chanran Dysgwyr yng Ngholeg Gwent

Iaith dysgu ac asesu Coleg Gwent yn defnyddio'r categorïau dilynol yn unol â Chofnod Dysgu Gydol Oes Cymru:

- B3 = ychydig o ddysgu cyfrwng Cymraeg
- B2 = cryn dipyn o ddysgu cyfrwng Cymraeg
- B1 = dysgu wedi ei gwblhau mewn cyd-destun dwyieithog
- C1 = dysgu wedi ei gwblhau mewn cyd-destun cyfrwng Cymraeg

Bu gostyngiad sylweddol yn nifer y dysgwyr sy'n dymuno cymryd arholiadau Lefel A drwy gyfrwng y Gymraeg dros yr ychydig flynyddoedd diwethaf, mae hyn yn dueddiad

rhanbarthol ar hyn o bryd. Mae gan Goleg Gwent lai na 10 o ddysgwyr ar hyn o bryd sy'n astudio eu Lefel A drwy gyfrwng y Gymraeg.

Cafodd Coleg Gwent beth llwyddiant mewn blynyddoedd diweddar wrth gynyddu nifer y dysgwyr o fewn categorïau B1 a B2, yn neilltuol. Fodd bynnag, mae'r niferoedd yn dal yn gymharol isel ac mae gan y coleg weledigaeth uchelgeisiol i gynyddu eu niferoedd dros y 10 mlynedd nesaf. Mae'r data diweddaraf (nifer dysgwyr yn 2020-2021) fel sy'n dilyn:

Ffigur 22: nifer o ddysgwyr Cymraeg CA5

B3: Ychydig o ddysgu cyfrwng Cymraeg	B2: Cryn dipyn o ddysgu cyfrwng Cymraeg	B1: Dysgu wedi ei gwblhau mewn cyd-destun dwyieithog	C1: Dysgu wedi ei cwblhau mewn cyd-destun cyfrwng Cymraeg
276	93	144	0

Mae mwy o bynciau/cyrsiau wedi cynnwys adrannau i hyrwyddo dysgu drwy gyfrwng y Gymraeg. Nid yw Coleg Gwent yn cynnig cyrsiau drwy gyfrwng y Gymraeg yn unig ar hyn o bryd. Fodd bynnag, caiff gofal plant, iechyd a gofal cymdeithasol, gwasanaethau cyhoeddus, peirianeg, tir-seiliedig a cherddoriaeth eu cynnig yn rhannol yn y Gymraeg. Caiff hyn ei ymestyn yn y flwyddyn academaidd ddilynol. Mae rhyngddibyniaeth glir rhwng llwyddiant gweledigaeth Coleg Gwent a sicrhau gweithlu gyda chymwysterau addas a lefelau staffio i gyflwyno'r cwricwlwm drwy gyfrwng y Gymraeg.

Mae nifer sylweddol o ddysgwyr sy'n byw ym Mlaenau Gwent yn astudio ar gampws mewn awdurdodau lleol cyfagos ac mae'r gwrthwyneb hefyd yn wir. Nid oes gan Goleg Gwent yr un ddarpariaeth ar bob campws felly byddai'n anodd iawn cael targedau penodol ac ni fyddent yn ystyrlon. Fodd bynnag, mae disgwyliad y bydd pob campws yn cyfrannu tuag at darged y coleg ar gyfer pob maes pwnc.

Ble'r ydym ni'n anelu bod o fewn 5 mlynedd gyntaf y Cynllun hwn a sut ydym ni'n bwriadu cyrraedd yno?

Felly mae'r Cyngor yn bwriadu cynyddu capasiti a galw o fewn y sector cynradd, gan sicrhau fod pontio o CA2 i CA3 yn parhau ar 100%. Bydd hyn yn ei dro yn cynyddu nifer y dysgwyr sy'n astudio am gymwysterau Cymraeg a phynciau drwy gyfrwng y Gymraeg.

Wrth gyflawni ein nodau, byddwn yn:

- Rhoi cefnogaeth i ysgolion uwchradd cyfrwng Saesneg yn unol â thaith dysgwr dwyieithog, i sicrhau fod y ddarpariaeth Gymraeg o'r safon uchaf bosibl. Mae EAS yn darparu cefnogaeth i ysgolion a chlystyrau i ystyried, cynllunio ar gyfer a datblygu dilyniant mewn sgiliau iaith ar draws cyfnodau. Mae'r EAS yn darparu cefnogaeth arbenigol gan gynghorwyr Cymraeg mewn Addysg. Mae'n hwyluso gweithio rhwng ysgolion, datblygu hyrwyddwyr sabothol yn eu rolau ac yn gweithio gydag arweinwyr strategol clwstwr ar gyfer y Gymraeg i ddarparu hyfforddiant, rhannu deunyddiau enghraifft a chefnogi cynllunio ar y camau dilyniant a disgrifiadau ar draws yr ystod oedran ac yn unol â'r Cwricwlwm i Gymru. Er enghraifft, camau dilyniant 1-5 ar gyfer y Gymraeg mewn ysgolion cyfrwng Saesneg. <https://hwb.gov.wales/curriculum-for-wales/languages-literacy-and-communication/descriptions-of-learning/> Mae'r EAS hefyd yn cefnogi ysgolion gyda

gweithredu a sicrwydd ansawdd targedau a deiliannau Efydd/Arian/Aur Cymraeg Campus.

- Gweithio gyda Choleg Gwent ac ysgolion cyfrwng Saesneg i hyrwyddo a chynyddu'r nifer sy'n dilyn Cymraeg Lefel A. Gellir cyflawni hyn drwy gydweithio fel Cyngor, EAS ac ysgolion i ystyried darpariaeth a llwybr effeithlon i Lefelau A. Gall Coleg Gwent gefnogi dilyniant disgyblion cyfrwng Saesneg o ysgolion i Lefel A Cymraeg, gan hyrwyddo a recriwtio myfyrwyr ar gyfer Cymraeg fel Lefel A;
- Gweithio gyda EAS i ddarparu hyfforddiant a chyfleoedd datblygu gweithlu ar gyfer staff addysgu, gan hybu eu sgiliau a'u darpariaeth;
- Gweithio'n agos gyda Chyngor Bwrdeistref Sirol Torfaen i roi cefnogaeth a sicrhau fod yr ysgol uwchradd cyfrwng Cymraeg a ddefnyddir gan ddisgyblion Blaenau Gwent yn cydymffurfio'n llwyr gyda'r Cwricwlwm i Gymru;
- Sicrhau fod ysgolion uwchradd cyfrwng Saesneg yn cydymffurfio gyda'r gofynion rheoleiddiol a seiliedig ar y cwricwlwm yn unol â chyflwyno'r Gymraeg fel ail iaith;
- Gweithio gyda EAS ac ysgolion er mwyn asesu a gweithredu'r newidiadau ac argymhellion sydd eu hangen yn unol ag ymgynghoriad Cymwysterau Cymru;
- Creu partneriaethau cryfach gydag ysgolion uwchradd cyfrwng Saesneg ym Mlaenau Gwent a Choleg Gwent, gan sicrhau cydweithio effeithlon gyda phenaethiaid adrannau wrth ddynodi dysgwyr i barhau â'u taith Cymraeg ail iaith, tra hefyd yn hyrwyddo Lefel A Cymraeg;
- Adolygu a datblygu ymhellach y deunyddiau ac adnoddau marchnata a chyfathrebu 'Bod yn Ddwyieithog' er mwyn llywio opsiynau pontio a chyswllt gyda disgyblion, rhieni a gofalwyr;
- Gweithio ar draws ffiniau i annog galw am addysg gynradd ac uwchradd Gymraeg, gan sicrhau y caiff y continwwm dysgu ar gyfer disgyblion ei fapio'n glir a'i ddeall gan ddisgyblion, rhieni a gofalwyr;
- Ar gyfer dysgu Ôl 16, sicrhau fod EAS, Coleg Gwent, Gyrfa Cymru a'r Coleg Cymraeg yn ymwneud yn llawn â sicrhau a hybu cynnydd gyrfa drwy gyfrwng y Gymraeg;
- Yn dilyn y llyw gan y Coleg Cymraeg Cenedlaethol, bydd Coleg Gwent yn parhau i ganolbwyntio ar ymwreiddio unedau dwyieithog llawn i'r prif gymwysterau mewn meysydd cwricwlwm dwyieithog blaenoriaeth. Yn y 5 mlynedd gyntaf bydd y ffocws ar ofal plant, iechyd a gofal cymdeithasol a gwasanaethau cyhoeddus. Bydd y Coleg yn cyflogi staff newydd (neu gynyddu sgiliau staff presennol) i gyflwyno unedau dwyieithog yn y tri maes cwricwlwm yma. Bydd hyn yn cyfrannu at gyflawni targedau dilynol Coleg Gwent:

Ffigur 23: Targedau 5-mlynedd Coleg Gwent

B3: Ychydig o ddysgu cyfrwng Cymraeg	B2: Llawer o ddysgu cyfrwng Cymraeg	B1: Dysgu wedi'i gwblhau mewn cyd-destun dwyieithog	C1: Dysgu wedi'i gwblhau mewn cyd-destun cyfrwng Cymraeg
2000*	400	600	***

*Bydd y coleg yn datblygu pecyn digidol fydd yn galluogi'r rhan fwyaf o ddysgwyr galwedigaethol i gyflawni o leiaf B3.

*** Bydd Coleg Gwent yn canolbwyntio ar ymwreiddio unedau Cymraeg a dwyieithog i'r prif raglenni yn hytrach na chyflwyno cyrsiau llawn drwy gyfrwng y Gymraeg.

Ble'r ydym ni'n disgwyl bod ar ddiwedd ein Cynllun deng mlynedd?

Ar ddiwedd y cynllun 10-mlynedd hwn, disgwylir y bydd mwy o ddysgwyr Blaenau Gwent yn astudio drwy gyfrwng y Gymraeg mewn lleoliad uwchradd cyfrwng Cymraeg.

Drwy'r bartneriaeth a'r cydweithio presennol gyda Sir Fynwy, Powys a Merthyr Tudful, sefydlir ysgol uwchradd yn ardal Blaenau'r Cymoedd, gan gynyddu opsiynau uwchradd cyfrwng Cymraeg a hefyd ddarpariaeth ar gyfer dysgwyr Blaenau Gwent.

Byddwn yn gweld cynnydd yn y galw gan ddysgwyr i astudio'r Gymraeg fel ail iaith yn ysgolion uwchradd cyfrwng Saesneg ym Mlaenau Gwent. Yn ychwanegol, bydd y canran o gymwysterau a astudir drwy gyfrwng y Gymraeg hefyd yn cynyddu.

Drwy ddatblygu strategaeth Hyrwyddo ac Ymgysylltu effeithlon, byddwn yn anelu i:

- Liniaru unrhyw bryderon sydd gan rieni a gofalwyr yng nghyswllt eu plentyn/plant yn mynychu lleoliadau addysg cyfrwng Cymraeg.
- Chwalu chwedlau a sicrhau fod gwybodaeth glir a chryno ar gael ar gyfer disgyblion, rhieni a gofalwyr ar eu hopsiynau addysg a manteision bod yn ddwyieithog.
- Datblygu hyder rhieni, gofalwyr a dysgwyr yn y daith ieithyddol; a
- Sicrhau y caiff dysgwyr, rhieni a gofalwyr wybodaeth lawn am y llwybrau dilyniant a gyrfa sydd ar gael ar gyfer dysgwyr/siaradwyr Cymraeg.

Bydd y Coleg yn parhau i ddatblygu modiwlau dwyieithog ar draws yr holl feysydd blaenoriaeth gweddilliol (cyfanswm o 7 maes cwricwlwm). Bydd hyn yn cynnwys datblygu adnoddau yn ogystal â recriwtio staff medrus.

Mae Coleg Gwent wedi sefydlu targedau 10-mlynedd yn unol â ffigur 22 islaw, ac mae'r Cynllun yn ymroddedig i gefnogi hynny.

Ffigur 24: Targedau ar gyfer darpariaeth ddwyieithog

B3: Ychydig o ddysgu cyfrwng Cymraeg	B2: Llawer o ddysgu cyfrwng Cymraeg	B1: Dysgu wedi'i gwblhau mewn cyd-destun dwyieithog	C1: Dysgu wedi'i gwblhau mewn cyd-destun cyfrwng Cymraeg
3000	500	1000	***

*** Bydd y coleg yn canolbwyntio ar ymwreiddio unedau Cymraeg a dwyieithog i'r prif unedau yn hytrach na chyflwyno cyrsiau llawn cyfrwng Cymraeg, os nad oes cyfle newydd yn codi. Caiff hyn ei werthuso ar sail flynyddol.

Data Allweddol

Cafodd y targedau isod ar gyfer dysgwyr CA3 eu seilio ar gyfraddau pontio Blaenau Gwent o B6 – B7 (CYBLD Ionawr 2021).

Ffigur 25: Niferoedd cohort a phontio

	Cyfanswm cohort dysgwyr Blwyddyn 6	Nifer dysgwyr Cymraeg yn pontio o CA2 i CA3	% dysgwyr
Medi 2022	764	38	5%
Medi 2023	731	22	3%
Medi 2024	789	26	3%
Medi 2025	778	26	3%
Medi 2026	728	38	5%
Medi 2027	718	33	5%
Medi 2028	683	30	4%
Medi 2029	(728)	30	4%
Medi 2030	(728)	54**	7%
Medi 2031	(728)	58	8%
Medi 2032	(728)	60	8%

** Cohort 1^{af} o Dredegar i fynd i ddarpariaeth uwchradd

Ffigur 26: Amcanestyniad nifer o ddysgwyr blwyddyn 11 yn astudio am gymwysterau Cymraeg fel pwnc (TGAU)

Blwyddyn 11	2032/33	2031/32	2030/31	2029/30	2028/29	2027/28	2026/27	2025/26	2024/25	2023/24	2022-23
Cyfanswm Maint Cohort	627	663	674	736	744	685	706	743	646	682	568
Cynigion Cohort wedi'i addasu (85.5%)	536	567	576	629	636	586	604	635	552	583	486

Nifer a % dysgwyr yn astudio am gymwysterau Cymraeg (fel pwnc) a phynciau drwy gyfrwng y Gymraeg

2022 - 2023		2023 - 2024		2024 - 2025		2025 - 2026		2026 - 2027	
38	5%	22	3%	26	3%	26	3%	38	5%
2027 - 2028		2028 - 2029		2029 - 2030		2030 - 2031		2031 - 2032	
26	5%	64	10%	64	9%	68	9%	71	10%

Nifer a % o ddysgwyr yn astudio am gymwysterau Cymraeg (fel pwnc) yn TGAU

2022 - 2023		2023 - 2024		2024 - 2025		2025 - 2026		2026 - 2027	
568	85%	682	85%	646	85%	635	85%	604	85%
2027 - 2028		2028 - 2029		2029 - 2030		2030 - 2031		2031 - 2032	
86	85%	636	85%	629	85%	576	85%	567	85%

Nifer dysgwyr yn astudio am gymwysterau Cymraeg (fel pwnc) neu bynciau drwy gyfrwng y Gymraeg yng Ngholeg Gwent (B1)				
2022 - 2023	2023 - 2024	2024 - 2025	2025 - 2026	2026 - 2027
141	300	450	600	650
2027 - 2028	2028 - 2029	2029 - 2030	2030 - 2031	2031 - 2032
700	750	800	900	1000

Deilliant 5

Mwy o gyfleoedd i ddysgwyr ddefnyddio'r Gymraeg mewn cyd-destunau gwahanol yn yr ysgol

Ble'r ydym ni arni yn awr?

Mae Blaenau Gwent yn cydweithio gyda'r Gwasanaeth Cyflawni Addysg (EAS) i arwain ar waith 'Siarter Iaith', siarter iaith cynradd ac uwchradd:

- Siarter Iaith Cynradd: 100% Arian (Ysgol Gymraeg Bro Helyg).
- Siarter Iaith Uwchradd: mae Ysgol Gyfun Gwynllyw yn gweithredu fframwaith y Siarter (Cam 1 o 5: Fframwaith gwerthuso Siarter EAS ar gyfer ysgolion uwchradd)
- Cymraeg Campus Cynradd Cyfrwng Saesneg: mae 35% o ysgolion Blaenau Gwent wedi cael dyfarniad Efydd, 20% wedi cael Arian a 45% yn gweithio at Efydd.

Yn unol â chynllun Ysgolion Cymraeg Campus ym Mlaenau Gwent:

- Mae 100% o'n hysgolion cynradd/campysau wedi cymryd rhan yn holiadur llinell sylfaen fframwaith Cymraeg Campus.
- Cafodd dyfarniad Efydd ei sicrhau a'i wirio mewn 35% neu 7 o'n hysgolion cynradd/campysau.
- Roedd 20% neu 4 o'n hysgolion cynradd/campysau wedi cymryd rhan yn y dyfarniad Arian ac atebwyd yr holiadur llinell sylfaen.
- Nid oes unrhyw ysgol wedi cyflawni ac wedi dilysu dyfarniad Arian.

Blaenau Gwent: Dwyieithrwydd Uwchradd – Mae Ysgol Sefydliadol Brynmawr, Ysgol Gyfun Tredegar a Chyfnod Uwchradd Cymuned Ddysgu Ebwy Fawr yn datblygu cynlluniau dwyieithrwydd gyda chefnogaeth gan EAS. Yn ychwanegol mae'r ysgolion hyn yn cymryd rhan yn rhaglen Cymraeg Bob Dydd yr Urdd.

Menter iaith

Cyn y pandemig, roedd y Fenter Iaith yn darparu clwb ar ôl ysgol yn Ysgol Gymraeg Bro Helyg, a ailagorodd ym mis Medi 2021. Mae Swyddog Datblygu Cymunedol gan y Fenter Iaith sy'n cefnogi cyflwyno gweithgareddau mewn partneriaeth gyda'r Gwasanaeth Ieuencid a'r Urdd.

Mae'r Fenter Iaith hefyd yn cynnal digwyddiadau a sesiynau rhithiol ar gyfer plant iau a theuluoedd. Cynhaliwyd 22 digwyddiad ym Mlaenau Gwent yn 2019/20, gyda dros 346 o blant a theuluoedd yn bresennol. Yn 2020/21 bu 2 ddigwyddiad teuluol a 55 digwyddiad ar-lein a gyflwynwyd yn ystod y cyfnodau clo, gyda thua 26 yn bresennol yn y digwyddiadau teuluol a 43 o blant yn cymryd rhan mewn digwyddiadau ar-lein.

Mae pwyslais gweithgareddau'r Fenter Iaith ar roi cyfleoedd i blant a phobl ifanc i siarad Cymraeg mewn lleoliadau anffurfiol, er y cafodd y rhan fwyaf o'r gweithgareddau eu cynnal hyd yma yn Ysgol Gymraeg Bro Helyg. Ymchwilir lleoliadau pellach fel rhan o ddatblygu Strategaeth Hyrwyddo ac Ymgysylltu a gwaith cysylltiedig wrth gynllunio cyflenwi'r Cynllun Cymraeg mewn Addysg.

Cafodd yr ystod gweithgareddau ei fapio yn y gorffennol ond oherwydd y pandemig, newidiadau yn strwythur staffio yr Urdd a newid staff yn y Fenter Iaith, bu newid sylweddol yn nifer a natur y gweithgareddau. Ailedrychir ar y gwaith unwaith eto a'i fapio'n rheolaidd er mwyn dynodi bylchau mewn darpariaeth a llywio datblygiad cynllun i lenwi'r bylchau hyn.

Cyn y pandemig, roedd y Fenter Iaith yn medru darparu o leiaf un clwb wythnosol ar gyfer ysgolion cynradd a byddent yn cydlynu gydag athrawon i sicrhau fod amcanion y clybiau hyn e.e. clybiau ukulele neu sesiynau celf a chreffft yn adlewyrchu anghenion addysgol plant. Roedd deilliannau yn ymwneud â defnydd iaith yn cael eu monitro ar sail chwe-misol ac yn cael eu rhoi i Lywodraeth Cymru – caiff hyn ei gynnwys ym mhroses gynllunio y Cynllun Cymraeg mewn Addysg o hyn ymlaen.

Gwasanaeth Ieuentid

Mae Gwasanaeth Ieuentid Blaenau Gwent yn gweithio i gynllun busnes presennol syn cynnwys datblygu cyfleoedd yn ymwneud â'r Gymraeg a diwylliant. Cafodd hyn ei seilio ar raglen datblygu gweithlu yn cynnwys datblygu sgiliau Cymraeg ar draws y gweithlu a ffocws ar gynyddu sgiliau drwy recriwtio. Mae'r Gwasanaeth Ieuentid a'r Urdd yn cytuno ar gynllun blynyddol, a gaiff ei arwain yn rhannol gan farn pobl ifanc a gafwyd drwy ymgynghoriad ond a gaiff hefyd ei rwymo gan gofynion cyllid grant ac amserlenni. Yn fwy diweddar, mae'r cyllid a dderbyniwyd wedi symud i ddyraniad dangosol 3-blynedd a bydd hyn yn galluogi cynllun gweithgaredd tymor hirach. Mae'n gwneud synnwyr i ddatblygu strategaeth tymor hirach ar gyfer darpariaeth Gymraeg i bobl ifanc yn y gymuned, gan y gallir mesur y tymor byr i'r tymor canolig o gymharu â'r cynllun hirdymor. Mae ymgyfraniad pobl ifanc yn y ddarpariaeth yn wirfoddol gan nad yw'n orfodol nac yn amser yr ysgol ac felly caiff llwyddiant ei fesur gan nifer y bobl ifanc sy'n defnyddio'r cyfleoedd dros gyfnod cyson a'r nifer o gyfleoedd sydd ar gael, yn hytrach na dangos os yw sgiliau yn y Gymraeg wedi gwella ai peidio. Caiff deilliannau eraill, tebyg deilliannau gydag achrediad ar gyfer cyrsiau, hefyd eu casglu.

Mae gan y Gwasanaeth Ieuentid Gytundeb Lefel Gwasanaeth gyda'r Urdd i sicrhau a chyflwyno gweithgareddau Cymraeg ar gyfer pobl ifanc. Mae'r Gwasanaeth Ieuentid ym Mlaenau Gwent yn gweithio gyda phobl ifanc rhwng 11 a 25 oed. Lle'n bosibl maent wedi cyflwyno'r Gymraeg mewn clybiau ieuentid, gan sicrhau cyfleoedd ymgysylltu dwyieithog ar gyfer siaradwyr Cymraeg.

Mae'r Gwasanaeth Ieuentid yn gweithio mewn partneriaeth gyda'r Urdd i naill ai gyllido cyfleoedd neu ddarparu cyfleoedd yn uniongyrchol ar gyfer pobl ifanc i gwrdd ac i gymdeithasu yn y Gymraeg a/neu i ddarparu cefnogaeth drwy gyfrwng y Gymraeg:

- Clwb pontio Blwyddyn 6 ar ôl ysgol ym Mro Helyg (i gefnogi pontio o Fro Helyg i Gwynllyw); cefnogi tua 20 o bobl ifanc. Gweithiwr ieuentid Blaenau Gwent a gweithiwr ieuentid yr Urdd yn cefnogi gweithgareddau
- Clwb Cymraeg wythnosol ar ôl ysgol yn Nhredegar (cefnogi tua 20 o bobl ifanc, gweithiwr ieuentid yr Urdd yn ystod y tymor, gweithwyr ieuentid Blaenau Gwent gyda'r nos drwy gydol y flwyddyn)
- Rhaglen wirfoddoli gyda disgyblion Blaenau Gwent yn Ysgol Gyfun Gwynllyw (tua 10 o bobl ifanc, gweithiwr ieuentid yr Urdd)
- Fforwm Cymraeg i ieuentid a hwylusir yn Ysgol Gyfun Gwynllyw – mae disgyblion Blaenau Gwent wedyn yn gynrychiolwyr ar Fforwm Ieuentid Cyngor Blaenau Gwent (gweithiwr ieuentid yr Urdd)
- Cyfleoedd gwirfoddoli ar gyfer 10 o bobl ifanc ychwanegol o Flaenau Gwent yn yr Urdd drwy'r Eisteddfod, tripiâu preswyl a gweithgareddau
- Gweithgareddau celf yn y Gymraeg yn ystod gwyliau'r ieuentid (gweithiwr ieuentid yr Urdd)
- Gweithgareddau gyda ffocws ar y Gymraeg a diwylliant ym mhob un o glybiau ieuentid Blaenau Gwent. Cynllunio tuag at gystadlaethau'r Eisteddfod nesaf (gweithwyr ieuentid Blaenau Gwent)
- Gweithgareddau gyda ffocws ar y Gymraeg a diwylliant yn cael eu cyflwyno gan bob gweithiwr ieuentid llawn-amser ym mhob ysgol uwchradd ym Mlaenau Gwent (gweithwyr ieuentid Blaenau Gwent)
- Grŵp Cymraeg Gwobr Dug Caeredin (gweithiwr ieuentid Blaenau Gwent)
- Arweinydd y Gymraeg ar grŵp gwybodaeth pobl ifanc (gweithiwr ieuentid Blaenau Gwent)

Mae'r Urdd yn darparu rhan fach o weithgaredd y Gwasanaeth Ieuentid – ac mae'r Gwasanaeth Ieuentid yn talu i'r Urdd am ddarparu'r gweithgaredd hwn gan fod hyn yn sicrhau fod pobl ifanc sy'n manteisio ar y cyfle hwn hefyd yn gallu cael mynediad i gyfleoedd ehangach yr Urdd tebyg i'r Eisteddfod a gweithgareddau preswyl. Caiff y ddau glwb uniongyrchol (yn Ysgol Gyfun Tredegar ac Ysgol Gymraeg Bro Helyg) eu cefnogi ar wahanol adegau gan un aelod o staff yr Urdd ac un aelod o staff y Gwasanaeth Ieuentid. Mae'r Gwasanaeth Ieuentid yn parhau â'r ddarpariaeth hon os a phryd na all yr Urdd gefnogi. Yn ychwanegol, mae gan bob clwb ieuentid ym Mlaenau Gwent a'r holl ysgolion uwchradd weithgareddau Cymraeg a diwylliannol a hwylusir gan weithwyr ieuentid Blaenau Gwent. Fodd bynnag, mae'n amserol adolygu'r ddarpariaeth bresenol ac i agor cyfleoedd i weithio mewn partneriaeth gydag ystod ehangach o sefydliadau gyda'r ffocws hwn.

Mae'r Gwasanaeth Ieuentid eisoes yn gosod targedau blynyddol iddo ei hun a hefyd yn cytuno gyda'r Urdd ar dargedau. Mae hyn yn rhan o broses cynllunio 5 mlynedd ac mae'n bwydo i archwiliad blynyddol Llywodraeth Cymru. Byddai'r Cyngor yn cefnogi gosod llinell sylfaen yn defnyddio'r ffigurau hanesyddol hyn.

Mae'r Gwasanaeth Ieuenctid yn hwyluso partneriaeth strategol aml-asiantaeth sy'n goruchwyllo darpariaeth ar gyfer pobl ifanc a hefyd yn hwyluso rhwydwaith Gwasanaeth Cymorth Ieuenctid. Caiff darpariaeth y Gwasanaeth Ieuenctid hefyd ei arwain a'i ddatblygu gan farn pobl ifanc, a gesglir drwy ymgynghoriad ddwywaith y flwyddyn ar draws y Fwrdeistref Sirol, arolwg blynyddol gydag aelodau'r Gwasanaeth Ieuenctid, ymgynghoriad a dylunio gyda ffofws ar brosiect a thrafodaethau unigol gyda phobl ifanc. Yn y cyd-destun hwn ystyrir mai pobl ifanc yw ein partner mwyaf dilys. Caiff yr wybodaeth wedyn ei bwydo i'r Fforwm Cymreg mewn Addysg i gefnogi cynllunio a datblygu'r Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg.

Urdd Gobaith Cymru

Mae Urdd Gobaith Cymru yn fudiad cenedlaethol gwirfoddol ar gyfer plant a phobl ifanc sy'n rhoi gwahanol gyfleoedd i ddefnyddio'r Gymraeg a chael profiadau yn yr iaith tu allan i'r ystafell ddosbarth ac yn eu cymunedau lleol. Mae'r Urdd yn cynnig y dilynol:

Cymunedol

- Swyddogion sy'n darparu cyfleoedd celfyddydau cymunedol drwy gydol y flwyddyn
- Adrannau, aelwydydd, clybiau ieuenctid a chlybiau cymunedol ar gyfer plant a phobl ifanc i fwynhau a defnyddio'r Gymraeg
- Darpariaeth ddigidol ar gyfer pob oed

Chwaraeon

- Clybiau cymunedol
- Cystadlaethau chwaraeon sirol, rhanbarthol a chenedlaethol
- Gwyliau chwaraeon rhanbarthol a chenedlaethol
- Gweithgareddau digidol
- Darpariaeth addysg llythrennedd corfforol ar gyfer ysgolion

Gwersylloedd yr Urdd

- Llangrannog, Glan-llyn, Caerdydd a Phentre Ifan
- Profiadau preswyl yn rhoi profiadau dysgu, hwyl ac atgofion cadarnhaol o ddefnyddio'r Gymraeg

Yr Eisteddfod a'r Celfyddydau

- Eisteddfodau Cylch a Sir sy'n cynnig cyfleoedd ar gyfer ysgolion a disgyblion i brofi'r celfyddydau, datblygu hunanhyder a dysgu mwy am ddiwylliant a llenyddiaeth Cymru
- Eisteddfod Genedlaethol yr Urdd a bod yn rhan o ŵyl genedlaethol
- Celfyddydau digidol, cerddoriaeth, theatr, celf a darpariaeth cefn llwyfan

Prentisiaethau cyfrwng Cymraeg

- Dilyniant addysgol a chyflogaeth ar gyfer pobl ifanc sy'n dymuno cael cymwysterau a phrofiad yn y Gymraeg

Rhyngwladol

- Neges Heddwch ac Ewyllys Da – ymestyn llaw cyfeillgarwch a thrafod materion o bwys i bobl ifanc ar sail fyd-eang
- Prosiectau penodol gyda phartneriaid yn Iwerddon, America a Japan
- Cyfleoedd ar gyfer gwirfoddoli rhyngwladol ac ymweliadau cyfnewid

Adnoddau

- Cylchgronau digidol yr Urdd
- Casgliad o adnoddau ychwanegol i gefnogi'r Cwricwlwm newydd.

Ffigur 27: Gweithgareddau a digwyddiadau ymgysylltu ieuentid drwy'r Urdd

2018 - 2019	Nifer plant oedran cynradd	Nifer plant oedran uwchradd	Cyfanswm	Lleoliad
Tripiâu preswyl	60	40	100	Canolfannau yr Urdd - Llangrannog, Glan-Ilyn a Chaerdydd
Eisteddfod	30	0	30	Ysgol Gyfun Cwm Rhymni, Caerffili ac Ysgol Gyfun Gwynllyw
Clwb Cymraeg	0	20	20	Tredegar
Twrnameintiau chwaraeon	30	25	55	Gwahanol safleoedd ledled Gwent
Jambori	50	0	50	Pont-y-pŵl
Adran	15	0	15	Bro Helyg
Cyfanswm	185	85	270	

Mae swyddog cymunedol yr Urdd yn gweithio ar draws Blaenau Gwent, Torfaen, Mynwy, Caerffili a Chasnewydd, gan olygu nad oes swyddog ar gyfer Blaenau Gwent yn unig. Caiff y targedau a gytunwyd fel rhan o Gytundebau Lefel Gwasanaeth Blaenau Gwent eu manylu yn Ffigur 28 islaw.

Ffigur 28 – Gwaith ieuentid ym Mlaenau Gwent

Tasg	Disgrifiad
Tasg 1	1 Clwb Cymraeg wythnosol yn Ysgol Gyfun Tredegar yng ngofal aelod staff yr Urdd
Tasg 2	Achredu 10 o bobl ifanc o Blaenau Gwent – Credyd Gwirfoddoli ac Ymgysylltu gyda'r Gymuned – 20 awr o wirfoddoli – Disgyblion yn Ysgol Gyfun Gwynllyw
Tasg 3	Gwaith pontio gydag Ysgol Gymraeg Bro Helyg – gweithio'n agosach gyda Blwyddyn 6 Ysgol Gymraeg Bro Helyg
Tasg 4	Sicrhau cynrychiolaeth o Flaenau Gwent ar y Fforwm Ieuentid – Gwneud yn siŵr eu bod yn rhan o Fforwm Ieuentid Ysgol Gyfun Gwynllyw ac yn cysylltu gyda fforwm Blaenau Gwent
Tasg 5	Gweithio mewn partneriaeth gyda Chyngor Blaenau Gwent – codi proffil y Gymraeg
Tasg 6	Cyfleoedd gwirfoddoli ar gyfer 10 o bobl ifanc o Flaenau Gwent – yn cynnwys yn yr Eisteddfod, mewn clybiau
Tasg 7	Cynnig amrywiaeth o weithgareddau celf ar gyfer pobl ifanc ym Mlaenau Gwent – gweithgareddau yn ystod gwyliau'r ysgol.

Mae clwb Cymraeg ar ôl yr ysgol yn Ysgol Gyfun Tredegar yn rhoi cyfle i ddisgyblion ymarfer eu Cymraeg. Cynhelir Eisteddfodau yn cynnwys cystadlaethau a gweithgareddau chwaraeon ar gyfer siaradwyr Cymraeg a dysgwyr. Mae'r holl grwpiau hyn yn cynnig cyfle i siaradwyr a dysgwyr Cymraeg i ddefnyddio'r Gymraeg mewn lleoliad anffurfiol.

Coleg Gwent

Mae Coleg Gwent yn darparu cyfleoedd ymglyfoethogi Cymraeg ar gyfer pob dysgwyr. Yn unol â phartneriaeth Coleg Gwent gyda'r Coleg Cymraeg Cenedlaethol, penodir 5 Llysgennad Cymraeg ar gyfer pob sesiwn academaidd. Eu rôl yw hyrwyddo annog a hwyluso darpariaeth Gymraeg ym mhob campws, gan weithio gyda phartneriaid allweddol fel yr Urdd i wneud hynny.

Mae cyfranogiad ac ymgysylltu'n wahanol ym mhob campws ac ar draws adrannau. Fodd bynnag, mae tua 8-12 o ddysgwyr yn cymryd rhan mewn gweithgaredd allgyrsiol cyfrwng Cymraeg. Yn ystod sesiwn academaidd 2020/21, cymerodd 142 o ddysgwyr ran mewn gweithgareddau Cymraeg a dwyieithog. Cafodd y pandemig effaith negyddol ar lefelau cymryd rhan.

Strategaeth Hyrwyddo 5-mlynedd Blaenau Gwent

Mae amcanioon Strategaeth Iaith Gymraeg Blaenau Gwent yn cynnwys:

'Cynyddu darpariaeth addysg Gymraeg a gweithgareddau anffurfiol yn y Gymraeg ar gyfer plant a phobl ifanc a chynyddu eu hymwybyddiaeth o werth yr iaith'.

Mae'r nod uchod yn hollol gydnaws gyda'r deilliant. Byddwn yn anelu i sefydlu gweithgar i fapio ac adolygu'r ddarpariaeth bresennol, gan ddefnyddio hyn i lywio cynllun cyflenwi ar gyfer Deilliant 5 wrth symud ymlaen, er mwyn datblygu a gwella darpariaeth ymhellach lle mae hynny'n bosibl. Bydd y gwaith yn canoli ar y themâu allweddol dilynol:

- Mapio rhanddeiliaid
- Mynediad
- Gwasanaethau a phartneriaid
- Adnoddau
- Ymgysylltu a chyfranogiad
- Adolygu

Ble'r ydym ni'n anelu bod o fewn 5 mlynedd gyntaf y Cynllun hwn a sut ydym ni'n bwriadu cyrraedd yno?

Byddai Addysg yn gweithio gydag ysgolion a phartneriaid allweddol fel y rhai a fanylir i uchod i wneud y gwaith mapio sy'n cynnwys gweithgareddau o fewn a hefyd y tu fas i ystafelloedd dosbarth sy'n cryfhau sgiliau yn y Gymraeg. Gwneir y darn hwn o waith o fewn blwyddyn gyntaf y cynllun, a bydd yn llinell sylfaen ar gyfer gosod targedau, fydd hefyd yn llywio prosesau cynllunio datblygiad.

Gwneir y mapio mewn lleoliadau cyfrwng Cymraeg a hefyd gyfrwng Saesneg er mwyn galluogi'r cyngor i ddeall:

- Lefelau cyfredol o ymgysylltu a gweithgaredd yn gysylltiedig gyda phartneriaid cymunedol
- Ymchwilio sut y caiff datblygu darpariaeth cyfrwng Cymraeg ei gynnwys mewn cynlluniau datblygu ysgolion
- Dynodi cysylltiadau allweddol y gall y gweithgor a fanylir yn yr adran uchod weithio gyda nhw, er mwyn datblygu a gwella darpariaeth ymhellach.

Gan weithio'n agos gyda EAS i barhau i hyrwyddo a datblygu'r Siarter Iaith ym mhob rhan o'r stad ysgolion, anelwn gyflawni'r targedau dilynol:

- **Targed Siarter Iaith Cynradd** Blaenau Gwent: 100% Aur (Bro Helyg)
- **Siarter Iaith Uwchradd** Torfaen: (Cam 4 o 5: Fframwaith gwerthuso siarter ar gyfer ysgolion uwchradd)

Targed Blaenau Gwent i gyflawni Efydd, Arian ac Aur.

Ffigur 29: Cymraeg Campus Cynradd: Cynradd Cyfrwng Saesneg

	2021		Targed 2026		Targed 2032	
Cymraeg Campus Cynradd Cyflawnwyd neu'n gweithio at hynny						
Cynradd : Efydd	7/20	35%	20/20	100%	20/20	100%
Cynradd: Arian	4/20	20%	10/20	50%	20/20	100%
Cynradd: Aur	0/20	0%	7/20	35%	10/20	50%

Mae'n fwriad gan Goleg Gwent i ehangu a datblygu darpariaeth cyfoethogi Cymraeg, gan sefydlu cymuned Gymraeg fywiog, amrywiol a chynhwysol. Gan barhau i addasu i anghenion dysgwyr, disgwylir y bydd lefelau cyfranogiad dysgwyr ar gyfer gweithgareddau Cymraeg yn cynyddu i 70% dros y 5 mlynedd nesaf.

Wrth gyflawni ei nodau, byddwn yn:

- Gweithio gyda EAS i ddarparu cyfleoedd dysgu proffesiynol ar gyfer arweinwyr uwch, yn cynnwys ffocws ar ddatblygiad strategol Cymraeg Campus mewn ysgolion cyfrwng Saesneg.
- Datblygu rhwydweithiau ar gyfer cydlynwyr (ysgolion cyfrwng Cymraeg a Saesneg) a chyfarfodydd galw heibio bob hanner tymor.
- Cynnig cefnogaeth bwrpasol arall ar gyfer ysgolion yn unol â dull Gwella Ysgolion Rhanbarthol.
- Cefnogi ysgolion i ystyried datblygiad Cymraeg Campus fel rhan o'u hunanwerthusiad ehangach, gyda'r diwethaf yn sail i'r broses ddilysu.
- Codi proffil a hyrwyddo Siarter Iaith a Cymraeg Campus.
- Hyrwyddo gweithio clwstwr effeithlon a dathlu llwyddiannau ar lefel ysgol, clwstwr, lleol a rhanbarthol.
- Sicrhau fod cyfleoedd digonol i ysgolion rannu arfer da, a datblygu cynlluniau gweithio ysgol i ysgol, gan sicrhau mwy o ymgysylltu.
- Hyrwyddo gwaith a chreu cyfleoedd i ddysgwyr a theuluoedd ymgysylltu gyda Mudiad Meithrin, Gwasanaethau Ieuenctid Blaenau Gwent, Urdd Gobaith Cymru a'r Fenter Iaith.
- Datblygu holiadur llinell sylfaen i'w llenwi gan ysgolion uwchradd cyfrwng Saesneg am ganfyddiad a hyder defnyddwyr mewn defnyddio'r Gymraeg fel ail iaith. Defnyddio'r data hwn i dargedu datblygu cyfleoedd, gan barhau i fesur hyder a chynnydd.
- Gweithio gyda'r arweinydd Siarter y Gymraeg ym Mlaenau Gwent i gefnogi ymgysylltu gan gasglu sylwadau drwy gyfres o holiaduron ansoddol, a ddefnyddir i benderfynu tueddiadau ieithyddol, rhwystrau a chyfleoedd.
- Parhau a chryfhau'r Fforwm Addysg Gymraeg, gan gefnogi'r weledigaeth i dyfu'r Gymraeg a chyfleoedd cysylltiedig.

- Adolygu strwythur ac aelodaeth y Fforwm Addysg Gymraeg, yn cynnwys is-grwpiau ac arweinwyr thema deilliant, i sicrhau y caiff y Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg 10-mlynedd ei fonitro a'i weithredu'n effeithlon.
- Cydweithio gyda phartneriaid allweddol i sicrhau adnoddau i ddatblygu cyfleoedd allgyrsiol ymhellach ar gyfer dysgwyr Blaenau Gwent.
- Datblygu cynllun cyfathrebu effeithlon i sicrhau fod dysgwyr a rhieni yn gwybod am ac yn ymgysylltu gyda chyfleoedd i ddysgwyr ddefnyddio'r Gymraeg mewn gwahanol gyd-destunau yn yr ysgol.
- Cefnogi dilyniant iaith mewn ysgolion cynradd cyfrwng Saesneg.
- Rhoi sylw i bwysigrwydd cyfleoedd preswyl yr Urdd sy'n cynnig profiadau 24 awr hollol Gymraeg, gan greu atgofion cadarnhaol a hirdymor o'r Gymraeg ymysg disgyblion.
- Cynyddu cyfranogiad ysgolion yn Eisteddfod yr Urdd i feithrin hunanhyder, profi'r celfyddydau a dealltwriaeth o lenyddiaeth, cerddoriaeth a chelf Cymru.
- Sicrhau cyd-gynllunio effeithlon ar gyfer gwaith ieuenctid (11-25 oed) drwy gyfrwng y Gymraeg.
- Mapio darpariaeth ar sail chwe misol gyda chynrychiolwyr Menter Iaith BGTM, yr Urdd a'r Gwasanaeth Ieuenctid. Gellid cyflawni hyn drwy Fforwm Gymraeg Blaenau Gwent a hwylusir gan Menter Iaith BGTM, sy'n gweithio ar hyn o bryd i gynnig syniadau ac adborth ar y strategaeth newydd i hyrwyddo'r Gymraeg.
- Cynyddu darpariaeth yr Urdd a'r Gwasanaeth Ieuenctid o fewn ysgolion cynradd ac uwchradd cyfrwng Saesneg i ddarparu mwy o waith cymunedol yn y Gymraeg tebyg i glybiau, darpariaeth gwyliau ac yn y blaen.

Ble ydym ni'n disgwyl bod ar ddiwedd ein Cynllun deng-mlynedd?

Cymraeg Campus Cynradd: Y targedau ar gyfer ysgolion cynradd cyfrwng Saesneg ar gyfer 2032 yw:

- 50% aur
- 100% arian
- 100% efydd

Ar ddiwedd yr adolygiad 5-mlynedd, bydd gan ysgolion Cymraeg a enillodd ddyfarniad aur hyder llawn i hunanarfarnu eu darpariaeth yn gadarn ar gyfer gweithredu'r Siarter Iaith a byddant yn gyfrifol am rannu eu harfer da wrth ddatblygu'r Siarter yn annibynnol gydag eraill.

Bydd pob ysgol a sefydlwyd rhwng yr adolygiad 5-mlynedd a diwedd y cylch 10-mlynedd yn gweithredu'r Siarter Iaith ac yn anelu i ennill dyfarniad sy'n adlewyrchu cynnydd priodol yn ôl dyddiad sefydlu yr ysgol.

Ar gyfer Cymraeg Campus, rhaid cynnal disgwyliadau dyfarniad aur a safonau uchel mewn ysgolion a enillodd y dyfarniad, yn cynnwys sicrhau proses effeithlon i werthuso, monitro a chynllunio ar gyfer cynnal neu wella safonau. I sicrhau fod hyn yn digwydd, bydd rhannu helaeth ar arfer da rhwng ac ar draws ysgolion, gydag ysgolion yn rhoi cefnogaeth annibynnol i'w gilydd wrth werthuso cyflwyno'r rhaglen. Bydd y Cyngor yn gweithio gyda EAS i sicrhau fod prosesau monitro systematig ac effeithlon yn eu lle, i sicrhau y cedwir safonau uchel.

Dros y 10 mlynedd nesaf, amcan Coleg Gwent yw thyfu ac ehangu darpariaeth cyfoethogi yn y Gymraeg, gan ymdrechu at ddyblu y nifer sy'n cymryd rhan erbyn 2032, sy'n gyfwerth â 284 dysgwr neu 90%.

Yn olaf, anelwn gynyddu gweithgareddau allgyrsiol ac ymgysylltu cysylltiedig drwy ddull gweithredu partneriaeth effeithlon a gaiff ei lywio a'i fonitro gan waith y Fforwm Addysg Gymraeg.

Data Allweddol

Cynyddu cyfleoedd i ddysgwyr i ddefnyddio'r Gymraeg mewn gwahanol gyd-destunau yn yr ysgol

2022 – 2023		2023 - 2024		2024 - 2025		2025 - 2026		2026 - 2027	
0	0%	2	10%	4	20%	6	30%	7	35%
2027 – 2028		2028 - 2029		2029 - 2030		2030 - 2031		2031 - 2032	
8	40%	9	45%	9	45%	10	50%	10	50%

Deilliant 6

Cynnydd yn y ddarpariaeth addysg cyfrwng Cymraeg i ddisgyblion ag anghenion dysgu ychwanegol (“ADY”), yn unol â'r dyletswyddau a bennir gan y Ddeddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg (Cymru) 2018.

Ble'r ydym arni yn awr?

Daeth Bil Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg i rym ym mis Medi 2021/Ionawr 2022 ac mae'r ffocws yn awr wedi newid ar sut y mae awdurdodau lleol ac ysgolion yn cofnodi data. Mae'r ffocws yn awr ar i ysgolion ddiwallu anghenion disgyblion dan y ddarpariaeth gyffredinol ac wedi'i thargedu. Newidiodd data CYBLD gyda thynnu anawsterau dysgu cyffredinol.

Mae'r awdurdod lleol wedi cynllunio adolygiad o'r holl ddarpariaeth ar gyfer plant gydag ADY ar draws y Fwrdeistref Sirol. Disgwylir y cynhelir yr adolygiad hwn yn ystod tymor Gwanwyn/Haf 2022 i sicrhau bod yr Awdurdod Lleol yn cydymffurfio gyda Deddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg (Cymru) 2018. Disgwylir y bydd Seicolegwyr Addysgol sy'n medru'r Gymraeg yn rhan o dîm yr adolygiad. Bydd canfyddiadau'r adolygiad ac ymweliadau cwmpasu hefyd yn rhoi gwybodaeth i lunio cynllunio, yn barod ar gyfer agor yr ail ysgol gyfrwng Cymraeg.

Caiff cynllun diwygiedig, gydag amserlenni wedi eu diweddarau, ei gynhyrchu cyn gynted ag sy'n bosibl. Yn ychwanegol, sefydlwyd gweithgor yn cynnwys penaethiaid ysgol yn cynrychioli pob clwstwr, cyfnod a lleoliad ar draws Blaenau Gwent ym mis Ionawr 2022 gyda chylch gorchwyl gweithredu diwygio ADY. Disgwylir y bydd y gweithgor hefyd yn llywio cynllunio'r dyfodol ar gyfer cefnogi pob dysgwr gydag angen dysgu ychwanegol yn cynnwys lleoliadau cyfrwng Cymraeg.

Cyhoeddwyd cyfres o ganllawiau i gefnogi awdurdodau lleol, ymarferwyr, rhieni a gofalwyr yn ystod blwyddyn gyntaf y gweithredu. Mae'r canllawiau hyn yn nodi'r trefniadau pontio ar gyfer blwyddyn gyntaf gweithredu Deddf Anghenion Dysgu ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg (Cymru) 2018, yn cynnwys amserlen orfodol ar gyfer grwpiau penodol o blant i symud i'r system ADY newydd.

Mae'r canllawiau ar wahân ar gyfer rhieni a theuluoedd am sut y caiff plant gydag anghenion dysgu ychwanegol eu cefnogi dan y system newydd ar gael yn Gymraeg ac yn Saesneg a chafodd eu ddosbarthu a'i rannu'n eang gydag ysgolion ym Mlaenau Gwent.

Mae'r canllawiau i rieni a theuluoedd yn:

- cyflwyno'r system ADY newydd;
- amlinellu'r gwahaniaeth a wnaiff i blant, eu rhieni a phobl ifanc;
- nodi rôl statudol Cynlluniau Datblygu Unigol;
- esbonio'r ffordd newydd o weithio, yn cynnwys hawliau a'r broses ddatrys;
- nodi pryd a sut y bydd plant a phobl ifanc yn symud i system newydd ar sail mewn camau dros y 3 blynedd nesaf dan y dull cyflwyno mewn camau.

[System anghenion dysgu ychwanegol \(ADY\): canllaw i rieni \[HTML\] | LLYW.CYMRU](#)

Cafodd adnoddau ychwanegol i gefnogi ysgolion a rhieni i ddeall diwygiadau ADY eu cynhyrchu hefyd gan Gonsortium Rhanbarth De Ddwyrain Cymru a'i roi ar Hwb, yn ei Grŵp Rhwydwaith ei hun. Mae'r awdurdod lleol hefyd yn y broses o greu ardal ADY ar wefan ehangach Blaenau Gwent, lle rhoddir yr holl wybodaeth ac adnoddau'n gysylltiedig ag ADY i'r cyhoedd gael mynediad iddo. Bydd yr holl wybodaeth ar gael yn ddwyieithog a'r nod yw cyflawni hyn erbyn mis Medi 2022 a'i ddiweddarau ac ychwanegu ato yn rheolaidd.

<https://hwb.llyw.cymru/rhwydweithiau/a320785a-8213-4746-8543-691445c49081/ailgyfeirio>

Caiff yr un ysgol gynradd Gymraeg sydd ym Mlaenau Gwent ei chefnogi drwy gydol y flwyddyn academaidd gan Seicolegydd Addysgol sy'n rhugl yn y Gymraeg. Gwahoddir y Seicolegydd Addysgol i gymryd rhan ym mnob cyfarfod cynllunio sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn a/neu gyfarfodydd adolygu Cynllun Datblygu Unigol, gan roi cyfle i rieni geisio cymorth ychwanegol ar gyfer eu plentyn sydd ag ADY. Unwaith eto, mae'r holl ddulliau a dogfennau cynllunio ar gael yn ddwyieithog, fel a ddangosir gan y detholiad dilynol o ddogfennau perthnasol:

<https://hwb.gov.wales/api/storage/27263c93-dd59-4923-9ddc-e0372a8f8f84/Parent%20Leaflet%20v2%20CYMRAEG.pub?preview=true>

<https://hwb.gov.wales/api/storage/06a32f4e-76f8-41b8-a024-72b90bcfe7ea/PCP%20Brochure%20for%20parents%20CYMRAEG.pub?preview=true>

Mae penodi Swyddog Arweiniol Anghenion Dysgu Ychwanegol Blynnyddoedd Cynnar yn yr awdurdod lleol – rôl statudol – eisoes wedi gwella gweithio partneriaeth gyda rhieni plant gydag Anghenion Ychwanegol/Anghenion Dysgu Ychwanegol rhwng 0-7 oed. Mae'r Swyddog Arweiniol hefyd wedi gweithio'n agos gyda lleoliadau cyn-ysgol a gynhelir ac nas cynhelir i sicrhau cynllunio pontio cadarn o cyn-ysgol i'r ysgol ar gyfer y plant hynny

sydd ag ADY. Mae rhieni unwaith eto'n cymryd rhan yn y broses pontio a chânt eu cefnogi gan y Swyddog Arweiniol.

Nid oes gan Flaenau Gwent Ganolfan Adnoddau Anghenion Arbennig ar hyn o bryd ar gyfer plant gydag anghenion dysgu ychwanegol cymhleth. Felly, mae rhieni a gofaluwr disgyblion gyda ADY yn cael mynediad i Ganolfan ar gyfer eu plant mewn ysgolion cyfrwng Saesneg, oherwydd nad oes darpariaeth ar gael o fewn yr ysgol gynradd Gymraeg. Felly y 'canfyddiad' yw fod y galw am ddarpariaeth o'r fath yn isel. Fel yn 2021, dim ond un disgybl oedd â Datganiad o Anghenion Addysgol Arbennig. Fodd bynnag, mae'r ysgol wedi dynodi cohort o ddisgyblion sydd naill ai'n disgwyl am ddiagnosis neu wedi cael diagnosis a fyddai'n manteisio o ddarpariaeth Canolfan Adnoddau Anghenion Arbennig. Mae Ffigur 30 yn rhoi manylion proffil disgyblion ADY Ysgol Gymraeg Bro Helyg.

Mae angen mwy o waith i ddadansoddi a deall lefel a chymhlethdod angen o fewn y sector cyfrwng Cymraeg ym Mlaenau Gwent. Gellir defnyddio'r term 'anghenion dysgu ychwanegol cymhleth' i ddisgrifio plant ac oedolion sydd â rhwystrau lluosog i ddysgu ac anawsterau dysgu sy'n cydfodoli tebyg i gyfathrebu, gwybyddiaeth, synhwyraidd (golwg a chlyw) a chorfforol.

Ffigur 30: Proffil disgyblion ADY yn Ysgol Gymraeg Bro Helyg

	Anhwylder ar y Sbectrwm Awtistig	Anhwylder Ymddygiad Emosiynol Cymdeithasol	Dysleccia	Oedi Datblygiadol Cyffredinol	Nam ar y Clyw	Anawsterau Lleferydd Dysgu a Chyfathrebu	Nam ar y Golwg	Anawsterau Dysgu Cymedrol	Cyfan
2017	1	5	8	6	1	11	1	1	34
2018		6	2	11	3	12	1	1	36
2019		5	2	8	2	9	1	1	28
2020		5		5	2	5	1		18
2021		10	1	5	1	4	1		22

Ar hyn o bryd, mae 8 disgybl gyda nodweddion ASD/ADHD yn Ysgol Gymraeg Bro Helyg. Hyd yma, nid yw'r cyfan o'r disgyblion a nodwyd wedi cael diagnosis ffurfiol, fodd bynnag mae pob un heblaw 2 yn derbyn cyswllt gyda Seicolegydd Addysgol gydag atgyfeiriadau wedi eu gwneud. Cynigir darpariaeth feithrin yn yr ysgol ar sail lawn-amser, felly mae anghenion disgyblion yn tueddu i gael eu hadnabod yn weddol gynnar. Ar hyn o bryd, yng Nghyfnod Allweddol 2, mae nifer o ddisgyblion a fyddai'n manteisio o addysgu dosbarth bach. Sylweddolir hefyd y byddai darparu canolfan adnoddau yn rhoi cefnogaeth bwrpasol ar gyfer y disgyblion y dynodwyd eu bod angen y lefel gyson yma o ymyriad a chymorth a hefyd yn rhyddhau amser athrawon i ganolbwyntio ar ddisgyblion sydd angen cymorth ychwanegol e.e. disgyblion gydag Anhawster Dysgu Penodol. Fel ym mis Medi 2021, roedd Ysgol Gymraeg Bro Helyg wedi rhyddhau'r Cydlynedd Anghenion Addysgol Arbennig rhag addysgu am 4 diwrnod yr wythnos er mwyn canolbwyntio ar ymyriadau gyda disgyblion.

Ar hyn o bryd mae gan Flaenau Gwent 3 aelod o staff yn y tîm Seicoleg Addysg sy'n rhugl yn eu Cymraeg. Fodd bynnag, mae un ohonynt ar secondiad i Lywodraeth Cymru ar hyn o bryd. Sefydlwyd gweithgor traws-gonsortia. Hefyd mae dulliau ac adnoddau Cymraeg

a Saesneg yn awr ar gael ar Hwb ar gyfer holl staff ysgolion i gael mynediad iddynt yn ogystal â staff perthnasol awdurdodau lleol ar draws Cymru.

Fel ysgol arbennig, mae gan Pen y Cwm 6 aelod o staff sy'n medru'r Gymraeg. Defnyddir gwahanol lefelau o Gymraeg yn dibynnu ar anghenion y dysgwyr gyda Chymraeg yn cael ei defnyddio'n achlysurol fel arfer. Yn ychwanegol, mae gan yr ysgol Gydlynedd y Gymraeg ac maent yn cydnabod a gwobrwyo siaradwr Cymraeg yr wythnos.

O safbwynt awdurdod lleol, byddai unrhyw blentyn sy'n cyflwyno gydag anghenion dysgu ychwanegol mewn unrhyw leoliad gofal plant yn cael yr un broses asesu/atgyfeirio a chynigid yr un cymorth beth bynnag yw iaith y lleoliad. Ni fyddai iaith yn rhwystr i ysgol rhag derbyn cyngor ac arweiniad arbenigol gan seicolegydd addysgol sy'n medru'r Gymraeg.

Mae trefniadau a phrosesau rhyng-sirol yn eu lle ar gyfer disgyblion uwchradd Cymraeg gydag ADY y caiff eu hanghenion eu diwallu yn Ysgol Gyfun Gwynllyw. Mae Cyngor Blaenau Gwent yn cyllido disgyblion gyda ADY ar sail anghenion (disgybl unigol). Caiff y broses hon ei rheoli drwy Banel ADY y Cyngor, mewn partneriaeth gyda Chyngor Bwrdeistref Sirol Torfaen.

Arweinydd Gweithredu ADY yr Awdurdod Lleol

Rhoddyd cefnogaeth sylweddol ar lefel leol a rhanbarthol eisoes ar gyfer gweithredu newidiadau ADY, gyda'r holl ddeunydd hyfforddiant ar gael yn Gymraeg a Saesneg. Mae Grŵp Rhanbarthol ADY gan Gonsortium De Ddwyrain Cymru, sy'n cwrdd bob hanner tymor ac mae eu trafodaethau wedyn yn lluwio trafodaeth gweithgor yr awdurdodau lleol ar weithredu ADY.

Ysgol Gyfun Tredegar yw'r Arweinydd Gweithredu o fewn Blaenau Gwent ac felly mae'n cydlynu Grŵp Trawsnewid ADY y Grŵp Clwstwr, a gynrychiolir gan Arweinydd ADY o bob clwstwr. Mae Arweinydd y Clwstwr wedyn yn rhoadru ac yn arwain ar y blaenoriaethau ar gyfer pob ysgol o fewn eu clwstwr eu hunain.

Yn ychwanegol, mae'r Arweinydd ADY o'r unig ysgol Gymraeg ym Mlaenau Gwent hefyd yn rhan o grŵp rhanbarthol cyfrwng Cymraeg, a drefnir gan EAS. Mae Ysgol Bro Helyd hefyd yn gweithio'n agos gydag Ysgol Gyfun Gymraeg Gwynllyw ar faterion perthnasol i anghenion dysgwyr gyda ADY a diwygio ADY. Y grŵp hwn fydd yn symud ymlaen â'r camau gweithredu yn deillio o gyfarfodydd a thrafodaethau'r Grŵp Clwstwr ADY lleol.

Yn ystod tymor gwanwyn a haf 2022, bydd Arweinwyr Gweithredu Trawsnewid yn canolbwyntio ar Gynlluniau Datblygu Unigol a sicrhau y caiff yr holl faterion o gonsyrn a cheisiadau am gefnogaeth eu trafod. Bydd pob ysgol wedi cael cyfle i gymryd rhan mewn cyfleoedd dysgu proffesiynol ystyrlon a gwerth chweil i adeiladu mwy o hyder a gwybodaeth o fewn proses a gwaith papur y Cynllun Datblygu Unigol, gyda golwg ar gadarnhau dull gweithredu cyson ym Mlaenau Gwent.

Fforwm Cydlynwyr ADY

Mae'r Gwasanaeth Seicoleg Addysgol ym Mlaenau Gwent hefyd yn cydlynu Fforwm Cydlynwyr ADY bob hanner tymor, gan roi cyfle iddynt rannu arfer gorau. Roedd y cyfle y mae'r fforwm yn ei roi i bob cydlynedd ystyried darpariaeth dysgu ychwanegol eu hysgolion eu hunain yn enghraifft o gydweitho cynhyrchiol. Yn ychwanegol, drwy'r broses Cynllunio sy'n Canolbwyntio ar yr Unigolyn a chreu Proffilau Un Dudalen, roedd cydlynwyr

ADY yn fwy hyderus wrth sicrhau y gallai eu hysgolion ystyried anghenion dysgu dysgwr unigol.

Gweithgor Penaethiaid Ysgol: Diwygio a Gweithredu ADY

Mae'r Rheolwr ADY hefyd yn arwain ar llyn gwaith gan weithgor o benaethiaid ysgol o bob rhan o'r awdurdod lleol. Mae'r gwaith hwn yn rhedeg wrth ochr a bydd yn ategu gwaith Ysgol Gyfun Tredegar fel arweinydd gweithredu ar gyfer Blaenau Gwent. Gan fod rôl yr Arweinydd Rhanbarthol ar gyfer ADY wedi dod i ben ym mis Mawrth 2022, bydd yr awdurdod lleol a'r ysgolion eu hunain yn awr yn gyrru'r newidiadau sydd eu hangen i weithredu'r diwygiadau ADY yn llwyddiannus.

Tymor yr Hydref 2022

Bydd Arweinydd Gweithredu ADY yr awdurdod lleol yn cysylltu gydag arweinwyr ysgolion i ystyried y dilynol:

- Ysgolion o fewn a'r tu allan i'w clystyrau eu hunain i rannu eu Cynlluniau Gweithredu – cyd-graffu ar gynlluniau clwstwr a chynlluniau ysgolion unigol (graddiad Coch, Oren, Gwyrdd)
- Hunan-fyfyrio – ble'r ydym arni yn awr? Ble ydym ni eisiau mynd nesaf neu ble mae angen i ni fynd nesaf?
- Ffurio cynlluniau gweithredu unigol ar gyfer gweithredu ADY
- Cynllun gweithredu ADY i gysylltu gydag adroddiadau hunanarfarnu ysgolion a chynlluniau gwella ysgolion
- Archwiliad o anghenion datblygiad personol parhaus – cysylltu gyda chynllun dysgu proffesiynol yr ysgol
- Edrych eto ar fapiau darpariaeth yn unol â chohort cyfredol ac anghenion ADY (eto, bydd yn llywio anghenion datblygiad proffesiynol parhaus)
- Archwiliad o wariant ADY a ddirprwywyd.

Ble'r ydym ni'n anelu bod o fewn 5 mlynedd gyntaf y Cynllun hwn a sut ydym ni'n bwriadu cyrraedd yno?

Sefydlwyd is-grŵp ADY o'r Fforwm Addysg Gymraeg ym mis Medi 2022 er mwyn llywio cynllunio a gweithredu diwygio ADY yn lleol mewn lleoliadau addysg cyfrwng Cymraeg. Bydd y grŵp yn anelu i sefydlu targedau allweddol, a hefyd yn ceisio cynllunio cyfleoedd ar gyfer ymgysylltu gyda rhieni, ysgolion a phartneriaid allweddol.

Mae prosiect ailfodelu Ysgol Gymraeg Bro Helyg yn Brosiect Band B Cymunedau Dysgu Cynaliadwy gyda'r amcanion dilynol:

- sicrhau twf y boblogaeth disgyblion;
- mynd i'r afael â bylchau presennol mewn darpariaeth h.y. ni all yr ysgol gynnig dysgu awyr agored ac nid oes ganddi ofodau addas i gefnogi disgyblion gydag anghenion ymddygiad ac anghenion dysgu ychwanegol – sy'n ffurfio cyfran sylweddol o'r boblogaeth disgyblion;
- trawsnewid gofodau na fedrir eu defnyddio sydd â'u cyflwr yn gwaethygu ac sy'n anaddas i'w defnyddio yn unol â lechyd a Diogelwch;
- creu hyblygrwydd i gefnogi twf;
- sicrhau gwell safonau addysgu a dysgu, ynghyd â gwella deilliannau disgyblion; a
- sicrhau gwell addasrwydd yn unol â'r cwricwlwm newydd, ynghyd â chyflwr y cyfleuster.

Mae Cyngor Blaenau Gwent yn ymroddedig i ddatblygu Canolfan Adnoddau Anghenion Arbennig yn Ysgol Gymraeg Bro Helyg erbyn 2025. Byddai'r Ganolfan honno yn darparu ar gyfer hyd at 10 disgybl ADY i ddechrau, gyda'r capasiti i dyfu i ddarpariaeth cyfnod hollt. Mae cynlluniau i sicrhau darpariaeth ategol yn yr ysgol egin newydd hefyd yn cael eu datblygu ac mae datblygiad dylunio cysylltiedig wedi ei ystyried. Cyflwynwyd Datganiad Diddordeb i Lywodraeth Cymru ym mis Tachwedd 2021, yn unol â'r Grant Cyfalaf Cyfrwng Cymraeg.

Wrth gyflawni ein nodau, byddwn yn:

- Sicrhau fod prosesau adnabod cynnar effeithlon yn eu lle gan weithio'n agos gyda'r sector blynyddoedd cynnar a gofal plant i hwyluso pecynnau cymorth pontio effeithlon o leoliadau cyn-ysgol i addysg;
- Archwilio anghenion ADY drwy gydol y sector cyfrwng Cymraeg ac adolygu'n flynyddol, er mwyn llywio a datblygu pontio a darpariaeth effeithlon ar gyfer dysgwyr;
- Sicrhau y gall dyletswydd statudol ysgol(ion) i sicrhau y gellir cynnig darpariaeth ADY yn ddwyieithog, drwy ymrwymo i ddatblygiad a recriwtio ymarferwyr yn y Gymraeg;
- Sicrhau bod y lefel iawn o gymorth ar gael ledled y sectorau blynyddoedd cynnar a chynradd cyfrwng Cymraeg, gan sicrhau fod gan ddarpariaethau y cyfleusterau a'r adnoddau sydd eu hangen i roi cefnogaeth effeithlon i ddysgwyr sydd ag ADY;
- Adolygu'r ymchwil a gynhelir drwy'r consortia, a'i ddefnyddio i ddatblygu cynllun hyfforddiant ac ymyrryd ar gyfer staff a disgyblion;
- Adolygu, addasu a defnyddio adnoddau a gafodd eu teilwra i anghenion penodol dysgwyr, gan ymgysylltu gyda a deall arfer gorau h.y. dulliau asesu Gogledd Cymru tebyg i beiriannau darllen ar gyfer dysgwyr gydag Anawsterau Dysgu Penodol;
- Sicrhau fod prosesau adnabyddiaeth gynnar yn eu lle, drwy sicrhau dull partneriaeth effeithlon, gan lywio a datblygu darpariaeth ar gyfer disgyblion ADY cyn ysgol statudol;
- Gweithio gyda'r tîm Cynhwysiant i gefnogi gweithredu Diwygio Anghenion Dysgu Ychwanegol ar gyfer Cymru (2021);
- Sicrhau'r gallu i ymgysylltu gyda rhieni yn eu dewis iaith;
- Gweithio gyda'r Gwasanaethau Cynhwysiant i weithredu a monitro Cynlluniau Datblygu Unigol yn effeithlon ar gyfer pob disgybl 0-25 oed gydag Anghenion Dysgu Ychwanegol; a
- Sicrhau aliniad effeithlon gyda'r Strategaeth Hyrwyddo ac Ymgysylltu i hysbysu rhieni am y cymorth sydd ar gael ar gyfer plant a phobl ifanc gydag anghenion dysgu ychwanegol ym mhob rhan o'r sector uwchradd.

Ble'r ydym ni'n disgwyl bod ar ddiwedd ein Cynllun deng mlynedd?

- Cydweithio rhanbarthol i barhau i gefnogi'r galw am addysg drochi ac addysg cyfrwng Cymraeg.
- Sicrhau fod y Gwasanaeth Cynhwysiant yn parhau i gynnig ystod eang o wasanaethau arbenigol drwy gyfrwng y Gymraeg o fewn y sector cynradd.
- Parhau i gefnogi ysgolion gyda datblygu darpariaeth yn y Gymraeg a chydweithio mwy gyda nhw i gyflawni ar a sicrhau cydymffurfiaeth gyda'r Cod Anghenion Dysgu Ychwanegol.

- Cynnal adolygiad llawn ar gyfer Canolfannau Adnoddau Anghenion Addysgol Arbennig mewn ysgolion cyfrwng Cymraeg ac ysgolion cyfrwng Saesneg..
- Sicrhau y caiff darpariaeth ar gyfer dysgwyr ADY ei weithredu'n effeithlon, gan sicrhau twf a datblygiad.

Deilliant 7

Cynnydd yn nifer y staff addysgu sy'n gallu addysgu Cymraeg (fel pwnc) a thrwy gyfrwng y Gymraeg

Ble ydyn ni arni yn awr?

Gweithlu Cyngor Bwrdeistref Sirol Blaenau Gwent

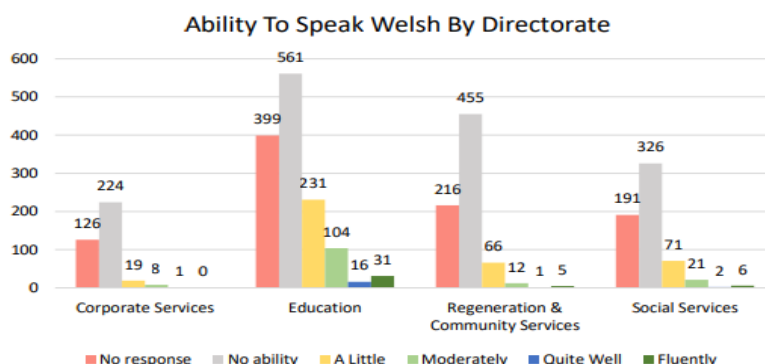
Ar 31 Mawrth 2021 roedd gan 594 (19%) o staff sgiliau yn y Gymraeg (gweler [Adroddiad Blynnyddol Iaith Gymraeg 2020-21.pdf](#) (blaenau-gwent.gov.uk); gall y staff hyn siarad 'yn rhugl', 'eithaf da', 'gweddol' neu 'ychydig'. Fodd bynnag dywedodd ychydig dros hanner yr holl staff nad oes ganddynt unrhyw allu i siarad Cymraeg, sy'n ostyngiad bach o gymharu â'r cyfnod adrodd diwethaf (2019-20). Mae'r nifer a'r canran o staff a all ddeall, siarad, ysgrifennu a darllen Cymraeg yn amrywio ychydig rhwng pob cymharydd.

Dengys Ffigur 31 fod cyfanswm o 42 o staff yn dweud eu bod yn rhugl, heb unrhyw newid sylweddol o gymharu â'r cyfnod adrodd blaenorol (43, 2019/20). Yn y Gyfarwyddiaeth Addysg mae'r nifer fwyaf o siaradwyr Cymraeg rhugl (31).

Ffigur 31 Siaradwyr Cymraeg rhugl yn ôl Cyfarwyddiaeth a Math Contract

The following graphs and tables reflect the total number of Fluent Welsh Speakers by Directorate and Contract Type across the organisation.

Directorate	Ability to Speak Welsh						Total
	No response	No ability	A Little	Moderately	Quite Well	Fluently	
Corporate Services	126	224	19	8	1	0	378
Education	399	561	231	104	16	31	1,342
Regeneration & Community Services	216	455	66	12	1	5	755
Social Services	191	326	71	21	2	6	617

Capasiti/Sgiliau Iaith y Gweithlu Addysg (Ysgolion) (Llinell sylfaen 2019 SWAC)

Mae bron holl ysgolion Blaenau Gwent yn ysgolion cyfrwng Saesneg ar hyn o bryd. Mae staff gyda'r lefelau uchaf o hyfedredd yn gweithio yn y sector cyfrwng Cymraeg gydag angen datblygiad sylweddol ar sgiliau Cymraeg y staff yn yr ysgolion cyfrwng Saesneg.

Mae'r rhan fwyaf o ymarferwyr mewn ysgolion cynradd ac uwchradd cyfrwng Saesneg yn nodi nad oes ganddynt ddim sgiliau lefel mynediad na sylfaen yn y Gymraeg. Ychydig iawn sy'n nodi fod ganddynt sgiliau iaith uwch neu â hyfedredd. Cafodd data Cyfrifiad Blyneddol Gweithlu Ysgolion ei adolygu a'i gyflwyno islaw, yn rhoi manylion y lefelau sgil presennol drwy gydol y sector cyfrwng Cymraeg ym Mlaenau Gwent.

Ysgolion Cynradd Cyfrwng Saesneg

Figur 32: Trosolwg o lefelau sgiliau Cymraeg staff mewn addysg cyfrwng Saesneg.

Dim Sgiliau	Lefel Mynediad	Lefel Sylfaen	Lefel Canolradd	Lefel Uwch	Lefel Hyfedredd	Ni chafwyd yr wybodaeth hon	Cyfan
1	104	98	6	4	4	0	217
0.5%	48%	45%	3%	2%	2%	0.0%	99.5%

Ysgolion Cynradd Cyfrwng Saesneg

Ffigur 33: Trosolwg lefelau sgiliau Cymraeg staff addysg cyfrwng Saesneg

Dim Sgiliau	Lefel Mynediad	Lefel Sylfaen	Lefel Canolradd	Lefel Uwch	Lefel Hyfedredd	Ni chafwyd yr wybodaeth hon	Cyfan
52	15	6	2	0	7	0	82
63%	18%	7%	2%	0%	8%	0%	98%

Gallu i addysgu drwy gyfrwng y Gymraeg

Ychydig iawn o staff sy'n gweithio yn ysgolion cynradd neu uwchradd cyfrwng Saesneg a all ddysgu drwy gyfrwng y Gymraeg.

Cynradd

Ffigur 34: Nifer staff a all addysgu neu weithio drwy gyfrwng y Gymraeg

Addysgu/gweithio drwy gyfrwng y Gymraeg		
Gallu addysgu/gweithio drwy gyfrwng y Gymraeg	Cyfanswm	Gallu addysg/gweithio drwy gyfrwng y Gymraeg
27	228	12%

Uwchradd

Ffigur 35: Nifer staff a all addysgu neu weithio drwy gyfrwng y Gymraeg

Addysgu/gweithio trwy gyfrwng y Gymraeg		
Gallu addysgu/gweithio drwy gyfrwng y Gymraeg	Cyfanswm	Gallu addysg/gweithio drwy gyfrwng y Gymraeg
3	82	4%

Rôl yr EAS wrth gyflwyno a hyrwyddo dysgu proffesiynol ar gyfer y Gymraeg yw:

- Gweithio gydag arweinwyr ysgolion, arweinwyr dysgu proffesiynol clwstwr ar gyfer y Gymraeg a chydlynwyr y Gymraeg i gefnogi asesiad cywir o anghenion y Gymraeg yn unol â Fframwaith Cymhwysedd yn y Gymraeg a dynodi anghenion hyfforddiant ar lefel clwstwr ac ysgolion.

- Cyfeirio ysgolion at amrywiaeth o opsiynau hyfforddiant rhanbarthol, ar-lein a Chymraeg i Oedolion i gefnogi datblygu'r Gymraeg.
- Cydweithio gyda Llywodraeth Cymru i ddynodi anghenion hyfforddiant Sabothol.
- Cyflwyno hyfforddiant iaith, yn arbennig i'r sector cyfrwng Saesneg i gefnogi eu gallu i gyflwyno'r Gymraeg ar hyd y continiwwm Cymraeg.
- Darparu dysgu proffesiynol ar y dulliau addysgol a methodolegol o addysgu Cymraeg i gefnogi caffael a throchi yn y Gymraeg.
- Gweithio mewn partneriaeth gydag ysgolion i ddatblygu a rhannu adnoddau a chynllunio i gefnogi cyflwyno'r Gymraeg.
- Darparu cyfleoedd rhwydweithio i gefnogi cyflenwi negeseuon allweddol a galluogi rhannu arfer gorau i gyflwyno a datblygu'r Gymraeg.

Data Galw am y Cynllun Sabothol Cymraeg

Ffigur 36: Ysgolion a gymerodd ran yn y Cynllun Sabothol (2018 -2021)

Blwyddyn	Math Cwrs	Ysgol
2018-19	Cymraeg mewn Blwyddyn	Ysgol Gynradd Cwm
2018-19	Cymraeg mewn Blwyddyn	Ysgol Gynradd Blaen y Cwm
2019-20	Cymraeg mewn Blwyddyn	Ysgol Gynradd Deighton
2020-21	Cymraeg mewn Blwyddyn	Ysgol Gynradd Eglwys yng Nghymru Santes Fair
2020-21	Cymraeg mewn Blwyddyn	Cymuned Ddysgu Abertyleri

Caiff yr holl staff a gymerodd ran yn y rhaglen eu gwahodd i gymryd rhan mewn Rhwydwaith Sabothol Rhanbarthol. Mae Ffigur 37 islaw yn dangos cyrsiau eraill mae ysgolion Blaenau Gwent wedi cymryd rhan ynddynt yn ystod y flwyddyn ac ar ba lefel.

Ffigur 37: Ymgysylltu Ysgol Blaenau Gwent

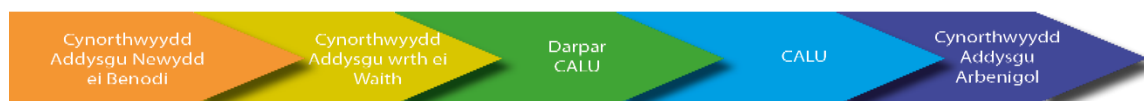
Blwyddyn academaidd	Lefel ymgysylltu	Ysgolion a gymerodd ran
2018-19	Mynediad	Pen y Cwm
2018-19	Mynediad	Pen y Cwm
2018-19	Mynediad	Pen y Cwm
2018-19	Sylfaen	Glyncoed
2018-19	Sylfaen	Blaen y Cwm
2018-19	Sylfaen	Sofrydd

Mae EAS yn cefnogi graddedigion Cymraeg mewn Blwyddyn ar ôl y rhaglen. Caiff staff eu cefnogi i weithredu prosiectau ar lefel ysgol a chwstwr, yn cynnwys datblygu deunyddiau enghreifftiol a dulliau i gyflwyno'r Cwricwlwm i Gymru, gan alluogi ymarferwyr i gynnal eu sgiliau iaith a datblygu eu harbenigedd. Caiff cyfranogwyr hefyd eu hannog i ddatlbygu sgiliau Cymraeg cydweithwyr, yn neilltuoel gynorthwywyr addysgu o fewn eu hysgol a'u clwstwr.

Bydd EAS yn parhau i recriwtio i'r Cynllun Sabothol yn defnyddio data Consortiwm Addysg De Cymru i gefnogi ysgolion/clystyrau i ddynodi anghenion ac ymarferwyr a fyddai'n cael budd o'r rhaglennu ac arwain ar y Gymraeg yn dilyn eu secondiadau.

Mae'r EAS yn gweithio gyda chlystyrau i gynllunio'n strategol ar gyfer cyfranogiad athrawon yn y cynllun Cymraeg mewn Blwyddyn. Mae gan bob clwstwr arweinydd strategol ar y Gymraeg a gaiff ei annog i ddynodi aelodau addas o staff i fynychu cyrsiau. Cânt hefyd eu hannog i weithio mewn partneriaeth gyda graddedigion Cymraeg mewn Blwyddyn i rannu arbenigedd ar draws y clwstwr. Mae gan bob un o'r 4 clwstwr o leiaf un Hyrwyddwr Sabothol EAS a rhan o'r brif a ddiffiniwyd gan EAS yw cefnogi staff yn eu hysgolion a chlystyrau gyda dysgu proffesiynol i gefnogi datblygiad iaith, rhannu adnoddau a dulliau pedagogaidd.

Mae gan bob ysgol cyfrwng Cymraeg fynediad i gefnogaeth ar draws y llwybr dysgu proffesiynol. Mae tîm Dysgu Proffesiynol EAS yn cydweithio gyda'r grŵp Dysgu Proffesiynol traws-ranbarthol, gyda Llywodraeth Cymru, **Cyngor Gweithlu Addysg, Academi Genedlaethol Arweinyddiaeth Addysgol a Sefydliadau Addysg Uwch** i ddatblygu darpariaeth ar gyfer yr holl staff yn cynnwys darpariaeth drwy gyfrwng y Gymraeg, ynghyd â'r llwybr dysgu proffesiynol.

Cyflwynir rhaglenni dysgu proffesiynol cenedlaethol i gefnogi dilyniant staff, yn cynnwys darpariaeth Gymraeg ar gyfer ysgolion cyfrwng Cymru, ar hyd y llwybr dysgu proffesiynol cenedlaethol, gan felly gefnogi datblygu gweithlu medrus yn y Gymraeg a chapasiti ar gyfer arweinyddiaeth. Er enghraifft:

- Llwybr Dysgu Cynorthwywyr Addysgu – Cynnig dysgu proffesiynol cenedlaethol hollol ddwyieithog ar gyfer cynorthwywyr addysgu yn cynnwys: Cynefino ar gyfer cynorthwywyr addysgu newydd eu penodi, rhaglen cynorthwywyr addysgu presennol, rhaglen ac asesiad cynorthwywyr addysgu Dysgu Anelu'n Uchaf.
- Athro Newydd Gymhwyso – Cynnig dysgu proffesiynol cynefino cenedlaethol ar gyfer athrawon newydd gymhwyso, mentoriaid cynefino a dilyswyr allanol (cynnig hollol ddwyieithog)
- Llwybr Datblygu Arweinyddiaeth Genedlaethol – sy'n cynnwys cynnig hollol ddwyieithog ar gyfer Rhaglen Datblygu Arweinwyr Canol, m Uwch Arweinyddiaeth ac yn y blaen, rhaglen datblygu darpar bennaethiaid - paratoi ar gyfer Cymhwyster Proffesiynol Cenedlaethol ar gyfer Pennaethiaid, rhaglen datblygu Pennaethiaid Newydd a Gweithredol a Phennaethiaid Profiadol.
- Partneriaeth Strategol Addysg Athrawon Dechreuol yn gweithio gyda sefydliadau addysg uwch i gael profiad cadarnhaol o addysgu mewn ysgolion cyfrwng Cymraeg i gefnogi recriwtio lleol e.e. partneriaeth EAS ar gyfer y cyfnod cynradd gyda phrifysgol De Cymru.

Mae EAS yn cefnogi graddedigion Cymraeg mewn blwyddyn i weithredu prosiectau ar lefel ysgol a chlwtwr, yn cynnwys datblygu deunyddiau enghreifftiol a dulliau o gyflwyno'r Cwricwlwm i Gymru, gan alluogi ymarferwyr i gynnal eu sgiliau iaith a datblygu eu harbenigedd.

Staff EAS

Mae gan EAS dîm Cymraeg rhanbarthol neilltuol yn cynnwys:

- Arweinydd Ieithoedd, Llythrennedd a Chyfathrebu
- Partner Cwricwlwm Cymraeg a Llythrennedd (iaith 1^{af})
- Partner Cwricwlwm Cymraeg mewn Ysgolion Cyfrwng Saesneg ac Ieithoedd Rhyngwladol
- Partner Cwricwlwm Cyswllt, Cymraeg mewn Ysgolion Cyfrwng Saesneg (Uwchradd)
- Partneriaid Cwricwlwm Cyswllt Cymraeg mewn Ysgolion Cyfrwng Saesneg (Cynradd)

Mae EAS yn darparu cefnogaeth Cynghorydd Her Cyfrwng Cymraeg neilltuol i ysgolion ac yn tynnu penafiaid ysgol i mewn o bob rhan o EAS ac ar draws rhanbarthau i sicrhau arbenigedd yn y Gymraeg ar lefel gynradd ac uwchradd. Daw cefnogaeth ysgol i ysgol ar gyfer y sector cyfrwng Saesneg o arfer gorau o fewn ac ar draws rhanbarthau. Mae unigolion o fewn y sefydliad sydd â sgiliau yn y Gymraeg, yn cynnwys o fewn y tîm Dysgu Proffesiynol, fodd bynnag sylweddolir fod angen cefnogi'r gweithlu ehangach i ddatblygu eu sgiliau iaith. Dros y 5 mlynedd nesaf, mae EAS yn bwriadu datblygu ac ymwreiddio dysgu proffesiynol ar gyfer y Gymraeg (anffurfiol a ffurfiol fel sy'n addas) fel rhan o hawl dysgu proffesiynol staff EAS.

Coleg Gwent Darpariaeth Ôl 16:

Ffigur 38: Sgiliau yn y Gymraeg staff academaidd Coleg Gwent (Mehafin 2021)

Rhugl	Uwch	Canolradd	Dim
6 (1%)	14 (2%)	23 (4%)	553 (93%)

Mae nifer y staff gyda sgiliau yn y Gymraeg ar lefel lle gallant gyflwyno'r cwricwlwm yn hyderus yn y Gymraeg ymhell dan y lefelau rydym eu hangen i ehangu'n sylweddol ein cynnig cwricwlwm cyfrwng Cymraeg a dwyieithog. Mae problemau hanesyddol a pharhaus o amgylch recriwtio darlithwyr sy'n siarad Cymraeg gydag arbenigedd pwnc rhanbarthol hefyd yn broblem o fewn rhanbarth Consortiwm De Ddwyrain Cymru.

Cafodd y Coleg beth llwyddiant yn ystod yr ychydig flynyddoedd diwethaf yn cynyddu sgiliau Cymraeg sylfaenol staff, hyd at lefel ganolradd (drwy Cymraeg Gwaith a darpariaeth arall Cymraeg i Oedolion), ond ni fydd y dull organig hwn ar ben ei hun yn cael effaith sylweddol ar ddarpariaeth cyfrwng Cymraeg a'r cynnig cwricwlwm yn y tymor canol i'r tymor hir.

Gofal Plant a Blynyddoedd Cynnar

Mae cynllun Cam wrth Gam Mudiad Meithrin yn cefnogi disgyblion sy'n mynychu Ysgol Gyfun Gwynllyw.

Mae Cynllun Prentisiaeth Mudiad Meithrin hefyd ar gael i roi cyfle i unigolion i ddilyn cymhwyster gofal plant er nad oes neb yn ei ddilyn ym Mlaenau Gwent ar hyn o bryd.

Mae cynllun Academi Mudiad Meithrin yn anelu i gynnig ystod eang o gyfleoedd datblygu a hyfforddi ar gyfer yr holl staff a gwirfoddolwyr sy'n ffurfio rhan o gymuned Mudiad Meithrin. Darperir yr hyfforddiant mewn gwahanol fformatau, yn cyfuno cyswllt traddodiadol wyneb-i-wyneb a chyswllt ar-lein, gan alluogi dysgwyr i astudio ar amserau sy'n gyfleus iddynt.

Mae Croesi'r Bont hefyd yn cyflwyno methodoleg trochi iaith o fewn Cylchoedd Meithrin a sicrhau pontio ieithyddol o'r Cylchoedd i ysgolion cyfrwng Cymraeg

Anghenion Gweithlu Ysgolion

Yn unol â'r twf a gynlluniwyd drwy'r sector cynradd (yn cynnwys datblygiadau egin, trochi a Chanolfan Adnoddau Anghenion Arbennig), mae ein hasesiad anghenion gweithlu presennol yn amlygu y bydd angen i ni recriwtio 32 o staff ychwanegol i hwyluso'r ddarpariaeth hon. Mae proses cynllunio pontio prosiect yn eu lle ar gyfer pob prosiect, sy'n cynnwys ffrwd gwaith adnoddau dynol yn eu lle i ddynodi, rhaglennu a monitro gweithgareddau allweddol tebyg i recriwtio.

Ble'r ydym ni'n anelu bod o fewn 5 mlynedd gyntaf y Cynllun hwn a sut ydym ni'n bwriadu cyrraedd yno?

Cyngor Blaenau Gwent

Mae'r Cyngor yn bwriadu recriwtio Swyddog Cymorth y Gymraeg yn y tîm Corfforaethol i oruchwylio Strategaeth a Chynllun Gweithredu y Gymraeg, gan sicrhau aliniad gyda'r Cynllun Cymraeg mewn Addysg 10-mlynedd.

Bydd Cyngor Blaenau Gwent yn parhau i ymateb mewn modd cadarnhaol i Safonau'r Gymraeg ac yn ymroddedig i gyflawni ei ddyletswyddau dan Fesur y Gymraeg (Cymru) 2011. Fel cyngor, mae cydnabyddiaeth bod mwy o waith i gael ei wneud am gyfnerthu'r gofynion a cheisio gwella'n barhaus ansawdd ac argaeledd gwasanaethau drwy gydol y Gymraeg.

Fel rhan o'n gwaith yn y flwyddyn i ddod bwriadwn symud ymlaen gyda'r camau gweithredu allweddol:

- Hyrwodd ein defnydd o'r Gymraeg yn y gweithlu a chynyddu cyfleoedd hyfforddiant ar gyfer staff, yn neilltuol staff sy'n allweddol i gefnogi gweithredu y safonau cyflenwi gweithredol
- Parhau i symud ymlaen gyda'n Cynllun Gweithredu Archwilio Mewnol y Gymraeg, sy'n cynnwys camau gweithredu allweddol megis adolygiad o'n prosesau dilysu mewnol;
- Cefnogi cyflenwi ein safonau gwneud polisi drwy'r adolygiad a datblygu Asesiad Effaith Integredig newydd, fydd yn ystyried sut mae sicrhau na chaiff y Gymraeg ei thrin yn llai ffafriol.

Dros y cyfnod nesaf, mae'r Cyngor yn anelu i barhau ein cynnydd yng nghyswllt cyflawni ein dyletswyddau ynghylch y Gymraeg a gwneud unrhyw welliannau angenrheidiol i sicrhau ein bod yn darparu'r gwasanaethau gorau posibl i'n staff, preswylwyr, partneriaid a rhanddeiliaid.

Er mwyn cyflawni'r targed sy'n anelu i gynyddu nifer y dysgwyr mewn addysg Gymraeg, byddwn yn sicrhau dull partneriaeth at gynllunio anghenion y gweithlu gyda Llywodraeth Cymru, yr EAS, awdurdodau lleol eraill a rhanddeiliaid perthnasol. Bydd hyn yn cynnwys:

- Dadansoddi ac adolygu'r holl ffononellau data i ddeall a mapio lefel y galw am athrawon cyfrwng Cymraeg. Bydd hyn yn cynnwys amcanestyniadau wedi alinio gyda chyfraddau pontio blynyddol a data tueddiadau cysylltiedig ar gyfer addysg gynradd ac uwchradd, e.e. nifer yr athrawon yn symud i rolau arwain, yn newid ysgolion neu'n gadael/ymddeol o'r proffesiyn.
- Yn seiliedig ar y dadansoddiad data o sgiliau y gweithlu yn y Gymraeg, bydd y Cyngor yn anelu i sefydlu targedau ar gyfer cynyddu'r gyfran o'n gweithlu sydd â sgiliau iaith ar lefel sylfaenol, canolradd neu uwch, ac adrodd fel rhan o fonitro blynyddol y Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg.

Gofal Plant a Blynyddoedd Cynnar

Byddwn yn gweithio gyda phartneriaid yn cynnwys RhAG a Mudiad Meithrin i gynnal dadansoddiad sgiliau ar gyfer staff o fewn y sector blynyddoedd cynnar a gofal plant er mwyn cynllunio a llywio sut y gall y sector gyfrannu at y targed trosfwaol. Caiff cyfleoedd hyfforddiant a datblygu eu hyrwyddo o fewn y sector i gynyddu a datblygu sgiliau yn y Gymraeg.

Daeth recriwtio yn y sector gofal plant ym Mlaenau Gwent yn heriol yn y 18 mis diwethaf. Deallir fod hwn yn fater cenedlaethol, yn benodol yng nghyswllt ymarferwyr cyfrwng Cymraeg. Bydd y Tîm Blynyddoedd Cynnar a Gofal Plant yn gweithio ar gynlluniau i ddenu mwy o bobl i ddilyn hyfforddiant Gofal Plant ar lefel leol. Yn ychwanegol, byddant yn gweithio gyda Llywodraeth Cymru ac awdurdodau lleol eraill i ystyried beth y gellid ei wneud ar lefel genedlaethol a rhanbarthol i gefnogi pob lleoliad gofal plant i recriwtio ymarferwyr ansawdd uchel, wedi eu hyfforddi'n dda.

Staff Addysgu ac Addysg Arbenigol

O fewn 5 mlynedd cyntaf ein cynllun, anelwn weithio gyda phartneriaid allweddol er mwyn cynnal dadansoddiad o anghenion gweithlu, i sicrhau y gallwn fapio, hyfforddi a recriwtio staff yn effeithlon i gyflawni'r blaenoriaethau a nodir yn y cynllun hwn.

Anelwn sicrhau fod gan ein hysgolion a darpariaeth cyfrwng Cymraeg staff priodol, gydag athrawon gyda chymwysterau addas yn medru cyflenwi i safon uchel. Yn ychwanegol, anelwn hyrwyddo a datblygu cyfleoedd i'r gweithlu addysg wella a datblygu eu sgiliau yn y Gymraeg.

Mae'r gweithlu addysg yn newid drwy'r amsser ac felly byddwn yn gweithio gyda phartneriaid allweddol yn cynnwys EAS i barhau i ddarparu a chyfeirio ysgolion at amrywiaeth o gyfleoedd dysgu proffesiynol, gan gefnogi staff i gynnal a datblygu sgiliau. Byddwn yn parhau i recriwtio i'r Cynllun Sabothol, gan ddefnyddio data Consortiwm Addysg De Cymru i gefnogi ysgolion/clystyrau er mwyn dynodi anghenion hyfforddiant ac ymarferwyr a fyddai'n cael budd o'r rhaglenni ac arwain ar y Gymraeg yn dilyn eu secondiadau. Dros y 5 mlynedd nesaf, bydd EAS yn datblygu ac ymwreiddio dysgu proffesiynol ar gyfer y Gymraeg (anffurfiol a ffurfiol fel sy'n briodol) fel rhan o hawl dysgu proffesiynol staff EAS. Bydd staff yn sicrhau cynnydd yn eu gallu i siarad Cymraeg yn eu swyddi.

Byddwn yn cefnogi ysgolion a chlystyrau i dyfu a manteisio i'r eithaf ar yr arbenigedd iaith o fewn y system addysg, yn cynnwys cefnogaeth Graddedigion Sabothol fydd wedi dilyn rhaglen Cymraeg mewn Blwyddyn.

Cafodd hefyd raglen 2021/22 ei lansio yng nghyswllt y rhaglen ôl-radd Addysg Gychwynnol Athrawon gan eu galluogi i addysgu drwy gyfrwng y Gymraeg a darparwyd Addysg Gychwynnol Athrawon yng Nghymru.

Yn unol â'r strategaeth Hyrwyddo ac Ymgysylltu, byddwn yn ymchwilio datblygiad adnoddau i hyrwyddo cyfleoedd ar gyfer hyfforddiant a chyflogaeth yn y sector addysg.

Byddwn yn datblygu rhaglenni hyfforddiant ac ymgysylltu Llywodraethwyr er mwyn cefnogi codi ymwybyddiaeth a rhannu atebolrwydd wrth lwyddo i gyflawni'r weledigaeth, nodau a thargedau a sefydlwyd a gyflwynir o fewn y Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg, tra hefyd yn sicrhau prosesau hyfforddiant a recriwtio effeithlon.

Coleg Gwent

Yn y 5 mlynedd gyntaf, bydd targedau yn gynydd o 50% yn nifer y staff academiaidd gyda sgiliau rhugl yn y Gymraeg a chynnydd o 50% yn nifer y staff academiaidd gyda sgiliau uwch yn y Gymraeg. Y targedau hyn yw:

	Rhugl	Uwch
Targed 5 mlynedd:	9	21

Bydd y cynnydd hwn yn galluogi'r Cyngor i ehangu ei ddarpariaeth cyfrwng Cymraeg a dwyieithog presennol i feysydd cwricwlwm cyfrwng Cymraeg arall blaenoriaeth (fel a osodwyd gan y Coleg Cymraeg Cenedlaethol).

Bydd y coleg yn canolbwyntio ar y meysydd dilynol er mwyn hwyluso'r cynnydd:

- Parhau i gyflwyno rhaglen Cymraeg Gwaith yng Ngholeg Gwent gyda'r brif nod o gynyddu sgiliau staff lefel Canolradd i lefel Uwch.
- Cymryd rhan yng nghynllun mentora Sgiliaith er mwyn cefnogi staff gyda chyflwyno cyfrwng Cymraeg a dwyieithog;
- Ceisio cyfleoedd i gymell a denu staff sy'n siarad Cymraeg o bob rhan o'r wlad; ac
- Edrych ar opsiynau i lacio gofynion TAR mewn rhai sefyllfaoedd er mwyn denu mwy o ymgeiswyr. Caiff yr unigolion hyn eu noddi i gwblhau ein TAR mewnol yn ystod eu 2 flynedd gyntaf o gyflogaeth.

Ble'r ydym ni'n disgwyl bod ar ddiwedd ein Cynllun deng mlynedd?

Cyngor Blaenau Gwent

Bydd y Cyngor yn edrych ar recriwtio Swyddog Cymorth y Gymraeg yn y tîm Corfforaethol i oruchwylio Strategaeth a Chynllun Gweithredu y Gymraeg, tra hefyd yn sicrhau alinio effeithlon gyda'r Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg 10-mlynedd. Mae Addysg hefyd yn anelu i sicrhau gallu'r tîm Trawsnewid Addysg dros y flwyddyn ddiwethaf, yn cynnwys aelod o'r tîm a fyddai'n ymroddedig i gynllun gweithredu y Cynllun Cymraeg mewn Addysg.

Dros y 10 mlynedd nesaf, byddwn yn gweithio gyda EAS i ddatblygu a sefydlu dysgu proffesiynol y Gymraeg (anffurfiol a ffurfiol fel sy'n briodol) fel rhan o hawl dysgu proffesiynol EAS.

Mae gan Blaenau Gwent fwy o weithlu addysg sy'n gallu addysgu a gweithio drwy gyfrwng y Gymraeg, tra hefyd yn cynyddu nifer y staff a all addysgu Cymraeg fel pwnc.

Mae gan Flaenau Gwent gynllun datblygu gweithlu wedi'i sefydlu, sy'n galluogi'r Cyngor a'i bartneriaid i sicrhau staff addysgu a staff ysgol arbenigol arall i gyflwyno'r cwricwlwm yn llwyddiannus drwy gyfrwng y Gymraeg ac yn ddwyieithog, er mwyn cyflawni targed Blaenau Gwent ar gyfer disgyblion Blwyddyn 1.

Erbyn diwedd y cynllun 10-mlynedd, bydd Coleg Gwent yn anelu i sicrhau cynnydd o 100% yn nifer y staff academaidd sy'n rhugl ac uwch yn y Gymraeg (o'r lefelau presennol ym Mehefin 2021). Y targedau 10 mlynedd yw:

	Rhugl	Uwch
Targed 10 mlynedd	12	28

Bydd y cynnydd hwn yn galluogi'r Coleg i ehangu ei ddarpariaeth cyfrwng Cymraeg a dwyieithog presennol i feysydd cwricwlwm cyfrwng Cymraeg blaenoriaeth arall (fel a nodwyd gan y Coleg Cymraeg Cenedlaethol). Y meysydd blaenoriaeth yw:

- Gofal Plant
- Iechyd a Gofal Cymdeithasol
- Gwasanaethau Cyhoeddus
- Chwaraeon
- Lletygarwch a Thwristiaeth
- Seiliedig ar y tir
- Busnes, Technoleg Gwybodaeth a'r Cyfryngau

Caiff y camau gweithredu a ddynodwyd er mwyn cyflawni'r targedau 5 mlynedd eu hymestyn i'r ail gyfnod i gefnogi cynnydd ar dargedau 10-mlynedd Llywodraeth Cymru.

Mae'n hollbwysig cynyddu nifer y staff a all gyflwyno yn Gymraeg os ydym i gyrraedd ein targedau uchelgeisiol ar gyfer cynyddu darpariaeth cyfrwng Cymraeg a dwyieithog yn y coleg.

Sut fyddwn ni'n gweithio gydag eraill i gyflawni ein gweledigaeth?

Fforwm Addysg Gymraeg Blaenau Gwent fydd y sbardun strategol tu ôl i'r Cynllun Cymraeg mewn Addysg 10-mlynedd. Diben y Fforwm yw cyfrannu at gynllunio strategol, monitro a gwerthuso Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg (Blaenau Gwent). Bydd y Fforwm yn cwrdd bob tymor, gyda is-grwpiau penodol o fewn ac o amgylch cyfarfodydd, yn canolbwyntio ar themâu penodol.

Mae'r Fforwm yn rhoi sianel ffurfiol o gyfathrebu rhwng partneriaid allweddol a rhanddeiliaid sy'n cydweithio tuag at gyflawni'r weledigaeth, nodau, amcanion, blaenoriaethau strategol a thargedau a nodir o fewn y cynllun.

Mae'r Fforwm yn gweithredu fel grŵp ymgynghori, gan gyfrannu at ddatblygu, monitro a gweithredu'r Cynllun drwy:

- gyfrannu at ddatblygu a monitro'r Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg;
- monitro'r galw am addysg cyfrwng Cymraeg, ynghyd â'r nifer sy'n derbyn hefyd y ddarpariaeth addysg cyfrwng Cymraeg, gan benderfynu blaenoriaethau strategol allweddol fel grŵp; a

- chefnogi datblygiad adroddiad blynyddol i Lywodraeth Cymru yn disgrifio cynnydd yn nhermau gweithredu targedau'r Cynllun ar yr amserlen gymeradwy.

Yn ychwanegol, aiff adroddiadau cynnydd ar y Cynllun drwy brosesau gwleidyddol y Cyngor yn flynyddol. Mae'r Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg hefyd yn ffocws allweddol ym Mwrdd Rhaglen Ysgolion y 21ain Ganrif a'r Fforwm Derbyn, gyda diweddariadau'n cael eu rhoi.

Aelodaeth y Fforwm Addysg Gymraeg

Aelod Gweithredol dros Addysg
Trawsnewid Addysg a Gwasanaethau Newid Busnes CBSBG
Coleg Gwent
Rhieni dros Addysg Gymraeg (RhAG)
Tîm Blynyddoedd Cynnar, Gofal Plant a Chwarae CBSBG
Ysgol Gyfun Gwynllyw
Gwasanaeth Cyflawni Addysg
Gwasanaethau Gwella Ysgolion a Chynhwysiant CBSBG
Gwasanaeth Ieuenctid CBSBG
Pennaeth - Ysgol Gymraeg Bro Helyg
Datblygu Sefydliadol CBSBG
Mudiad Meithrin
Tîm Polisi a Phartneriaeth CBSBG
Tîm Cludiant CBSBG
Menter Iaith
Urdd Gobaith Cymru
Adran y Gymraeg – Llywodraeth Cymru
Cyfathrebu Corfforaethol CBSBG
Iechyd Cyhoeddus Cymru a Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan
Pennaeth ysgol cyfrwng Saesneg

Gwybodaeth am yr ymgynghoriad

Bydd y cyfnod ymgynghori statudol yn rhedeg o ddydd Gwener 5 Tachwedd 2021 am 8 wythnos, gan ddod i ben Dydd Llun 3 Ionawr 2022. Gofynnir i chi sicrhau eich bod yn rhoi eich adborth ac ymatebion cyn cau'r ymgynghoriad.

Mae copi o'r drafft Gynllun Cymraeg mewn Addysg ar gael i'w lawrlwytho ar waelod y dudalen hon.

Gallwch roi eich sylwadau ar y drafft Gynllun drwy naill ai lenwi'r holiadur (dolen islaw) neu drwy gysylltu â ni drwy un o'r dilynol:

Arolwg: <https://online1.snapsurveys.com/179rj>

E-bost: 21centuryschool@blaenau-gwent.gov.uk

Post: Cymunedau Dysgu Cynaliadwy, Adran Addysg, Llys Einion, Abertyleri, Blaenau Gwent, NP13 3DB

Mae'n rhaid gorffen pob ffurf o gyfathrebu a/neu holiaduron erbyn dydd Dydd Llun 3 Ionawr 2022 am hanner dydd.

Beth sy'n digwydd nesaf?

Ar ddiwedd y cyfnod ymgynghori, bydd pob ymateb a dderbynnir yn sail i unrhyw ddiweddariad a/neu newid sydd angen eu gwneud i'r cynllun. Ym mis Ionawr 2022 aiff y cynllun i Bwyllgor Gweithredol y Cyngor cyn ei gyflwyno i Weinidogion Cymru ei ystyried a'i gymeradwyo erbyn 31 Ionawr 2022.

Yn dilyn cyflwyno'r cynllun, gall Gweinidogion Cymru:

- gyflwyno'r cynllun fel y'i cyflwynwyd,
- cymeradwyo'r cynllun gydag addasiadau, neu
- wrthod y cynllun a pharatoi cynllun arall a gaiff wedyn ei drin fel cynllun cymeradwy yr awdurdod.

Bydd y cynllun a gymeradwyir yn rhedeg o fis Medi 2022 hyd fis Awst 2032.

Ar gyfer ymholiadau anfonwch e-bost i 21centuryschools@blaenau-gwent.gov.uk neu ffonio 01495 357704/355470